

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ TECHNOLOGIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS**

DAINORA BUČKUTĖ

**BIBLIOTEKA KAIP VERSLUMO KOMPETENCIJOS
UGDYMO SI CENTRAS**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovė

prof. dr. R. Bieliauskienė

Vilnius, 2014

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ TECHNOLOGIJŲ FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS IR SOCIALINIO DARBO INSTITUTAS

BIBLIOTEKA KAIP VERSLUMO KOMPETENCIJOS
UGDYMOŠI CENTRAS

Verslumo edukologijos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa 621X20020

Vadovė

prof. dr. R. Bieliauskienė

2014 04

Atliko

Vemis0-01 gr. Stud

D. Bučkutė

2014 04

Vilnius, 2014

TURINYS

LENTELĖS.....	4
PAVEIKSLAI	5
SĄVOKOS	6
ĮVADAS	6
1. VERSLUMO KOMPETENCIJOS UGDYMO TEORINIS PAGRINDIMAS	12
<i>1.1 Verslumo kompetencijos samprata.....</i>	<i>12</i>
<i>1.2 Verslumo ugdymą reglamentuojantys Europos Sąjungos ir Lietuvos dokumentai</i>	<i>22</i>
<i>1.3 Verslumo ugdymas įvairiose socialinėse aplinkose</i>	<i>33</i>
2. VIEŠOJI BIBLIOTEKA, KAIP ŽMOGAUS TOBULĖJIMO ERDVĖ	43
<i>2.1 Bibliotekos veiklos plėtros kryptys.....</i>	<i>43</i>
<i>2.2 Bibliotekos veiklą reglamentuojantys Lietuvos Respublikos įstatymai.....</i>	<i>56</i>
3. VERSLUMO KOMPETENCIJOS UGDYMO SI BIBLIOTEKOJE GALIMYBIŲ TYRIMAS	61
<i>3.1 Tyrimo metodologija</i>	<i>61</i>
<i>3.2 Tyrimo rezultatų analizė</i>	<i>62</i>
IŠVADOS.....	76
REKOMENDACIJOS.....	78
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	79
ANOTACIJA	89
ANOTATION	90
SANTRAUKA.....	91
SUMMARY.....	92
PRIEDAI.....	94

LENTELĖS

1 lentelė. Verslumo ugdymas įvairiose socialinėse aplinkose

2 lentelė. Modernios bibliotekos skiriamieji bruožai

3 lentelė. Bibliotekos darbuotojų supratimas apie verslumo kompetenciją

4 lentelė. Verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės bibliotekoje

5 lentelė. Biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras

PAVEIKSLAI

1 paveikslas. Verslumą sąlygojančių veiksnių sistema

2 paveikslas. Verslumo ugdymo keliai

SAVOKOS

Asmuo – subjektas, socialinis veikėjas, persona. (Bitinas, 1996, p. 35)

Biblioteka – (gr. *bibliothēke* – iš *biblio-* + *theke* – „saugykla“) – privatus ar visuomeninis knygų rinkinys, arba švietimo įstaiga, renkanti, komplektuojanti, sauganti knygas ir leidžianti jomis naudotis visuomenei. (Juodienė, 2013)

Gebėjimai – individualios asmenybės savybės, kurios lemia tam tikros veiklos sėkmę ir pasireiškia savita šiai veiklai būtinų žinių, mokėjimų ir įgūdžių dinamika. (Bitinas, 1996, p. 15)

Informacinės technologijos – tai veiklos sritis, kompiuterinių sistemų kūrimas, priežiūra, pardavimas, susiję moksliniai ir kiti tyrimai; (kompiuterinės) informacinės sistemos, jų komponentai. (Caspari, 2007)

Informacinis raštingumas – šis kompetentingumo lygis nusakomas ne gebėjimu programuoti (tam rengiami specialistai), o gebėjimu suvokti šių technologijų galimybes, kelti joms uždavinius, priversti jas talkinti efektyvumui. Tai trečiasis raštingumo lygis. (Kuhlthau, 2007)

Inovacija (lot. *innovatio*, iš lot. *innovatus* „atnaujintas, patobulintas“) – tobulesnis technologinis sprendimas, kuris geriau nei akstesnieji technologiniai sprendimai tenkina visuomenės poreikius jį vartojant. (Drucker, 2006, p. 288)

Kompetencija (lot. *competere* „sutapti“) – gebėjimas atlikti tam tikrą konkretų darbą. Kompetencija apima patirtį, įgūdžius ir žinias, dažnai ir tam tikras asmenines savybes (ar asmeninių savybių nebuvimą. (Žibėnienė, 2010)

Ugdymas – socialinis reiškiny, kuriantis žmogų, kaip asmenybę tuo metu, kai jis bendraudamas sąveikauja su aplinka bei žmonijos kultūros vertybėmis. (Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas, 1991 birželio 25 d., Nr. I-1489)

Žinios (nuo „žinoti“, „pažinti“) – visuma organizuotos informacijos bei jos kintančių sąryšių, kurių pagrindu gali veikti koks nors asmuo arba sistema. (Rubin, 2010)

Verslumas - tai asmens mąstymo būdas ir socialinė, vadybinė ir kitokia kompetencija, leidžianti turimas žinias pritaikyti kasdieniam savo gyvenimui. (Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategija)

Verslumo kompetencija – tai asmens mąstymo būdas ir asmeninės, socialinės ir vadybinės kompetencijos, leidžiančios turimas žinias pritaikyti savo kasdieniniam gyvenimui – konkretūs gebėjimai, teikiantys galimybę ne tik organizuoti savo verslą, bet ir prisiimti riziką už padarytus sprendimus. (Mincienė, 2004, p. 27)

Verslumo ugdymas – aktyvi, savarankiška veikla, kuri skatina iniciatyvumą, loginį, kritinį mąstymą; ugdymas paremtas lanksčiu ir su gyvenimo aktualijomis susijusiu mokymusi. (Mincienė, 2004, p. 26)

IVADAS

Temos aktualumas. Galima drąsiai teigti, kad kiekvienos šalies ar regiono ekonominę verslo sėkmę lemia naujų technologijų diegimas bei inovacijos. Ar šis ekonominis šalies konkurencingumas yra sėkmingas, sprendžia regiono gebėjimas neatsilikti nuo globalių ekonomikos tendencijų bei jų perdavimo bendruomenei. Bendruomenės verslumo skatinimas - tai viena iš kertinių strategijų regiono ekonomikai plėsti bei įvaldyti technologines inovacijas: jas taikyti verslo procesuose ir idėjose.

Per visą ekonomikos istoriją, verslumas tapo didžiausia varomoji ekonomikos jėga, ne tik, kuriant verslą, bet ir organizuojant bet kokią asmens veiklą, neatsilikant nuo sparčiai besikeičiančio pasaulio ir inovacijų gausos. Pagal OECD, dauguma ekonominių, psichologinių ir sociologinių tyrimų nurodo, jog verslumas yra procesas, susijęs su pokyčiais ir pasirinkimo dalykais, ir apima tokias veiklos rūšis, kaip novatoriškumas, inovacijų įgyvendinimas, sprendimų priėmimas bei situacijos valdymas, sugebėjimas rizikuoti.¹ Verslumo proceso tikslas – idėjas paversti realiais veiksmais, ir apima ne tik gebėjimą ir mokėjimą kurti ekonominę vertę, bet ir socialinę bei visas kitas vertes. Jis taip pat reikalauja asmens mokymosi visą gyvenimą, nuolat teorines žinias siejant su praktiniais įgūdžiais, patirtimi bei pasverta rizika. Tai ir yra verslumo kompetencijos esmė.

2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos Vadovų Taryba pažymėjo, jog visos Europos šalys susiduria su globalizacijos mestu iššūkiu pereiti prie žiniomis grįstos ekonomikos, todėl „kiekvienas pilietis turi turėti įgūdžių, reikalingų gyvenant ir dirbant šioje naujoje ekonominėje bei informacinėje visuomenėje“², ir, kad „Europos metmenyse turėtų būti apibrėžti nauji pagrindiniai įgūdžiai, kurie turi būti ugdomi visą gyvenimą: IKT įgūdžiai, užsienio kalbos, technologijų kultūra, verslumas ir socialiniai įgūdžiai.“³ Kartu, 2011 m. kovo mėn. Europos komisijos parengtoje ataskaitoje⁴ paaiškėjo, jog dauguma Europos šalių vis labiau skatina verslumo ugdymą įvairiose socialinėse aplinkose. „Kad išliktų konkurencinga, Europa turi investuoti į žmones, jų įgūdžius, gebėjimą prisitaikyti ir kurti naujoves.“⁵ Verslumo kompetencijos gebėjimai yra reikalingi ne tik žmogaus kasdieniniame gyvenime, bet ir bendrai visuomeniniame gyvenime. Bet kuris šalies gyventojas, įgijęs verslumo gebėjimus gali labiau suvokti savo veiklą ir efektyviau pasinaudoti

¹ OECD. Entrepreneurship and Economic Development: The Empretec Showcase. OECD: Geneva 2004 <http://www.unctad.org/en/docs/webiteteb20043_en.pdf> [žiūrėta 2014 03 10]

² Lisabonos strategija: strateginės plėtros planas. – Europos Vadovų Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d.

³ Ten pat

⁴ Europa 2020: Europos Parlamento strategija, 2012 m. rugsėjo 11 d., Nr. 2012/2045(INI). - <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0323+0+DOC+PDF+V0//LT>> [žiūrėta 2014 02 03]

⁵ Skaitmeninė darbotvarkė: komisija skelbia veiksmų planą Europos klestėjimui ir gerovei skatinti. 2010 m. gegužės 19 d. <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/news/19052010_skaitmenine_darbotvarke_lt.htm> [žiūrėta 2014 02 05]

įvairiomis galimybėmis, padėsiančiomis dar sėkmingiau veikti, bei, tuo pačiu, savo sėkminga veikla prisidėti prie šalies ekonominės gerovės.

Mūsų dienomis biblioteka taip pat stengiasi tapti viena iš alternatyvių įstaigų, skatinančių asmens verslumo kompetencijos ugdymą, prieinamą visai šalies bendruomenei. Spartėjanti globalizacija atveria naujus kelius jai technologiškai tobulėti ir priimti socialinius iššūkius; akivaizdu, jog nusistovėjusios bibliotekos paslaugos (pvz. grožinės literatūros išdavimas) poreikis mažėja. „Taip atsitiko dėl įvairių priežasčių, tarp kurių minima prieiga prie interneto informacijos, auganti kultūrinės komunikacijos formų ir turinio įvairovė (skaitmeninė televizija, kompiuterinės technikos naudojimas ir pan.), didėjantis žmonių, kurie bevelija knygas pirkti, o ne skolintis bibliotekoje, skaičius“.⁶

Lietuvoje per pastaruosius dvidešimt metų viešosios bibliotekos labai pasikeitė, bet dėl skirtingų aplinkos veiksnių, kiekviena iš jų yra skirtingame transformacijos taške. Pavyzdžiui, vienos veikia specialiai bibliotekoms pritaikytose naujose patalpose, kitose vartotojai gali naudotis bibliotekos paslaugomis jau nuotoliniu būdu, trečios dar tik pradeda teikti viešas kompiuterio paslaugas ir nemokamą interneto prieigą.

„Šiandien biblioteka yra svarbi, atvira ir nepriklausoma švietimo, bendravimo ir laisvalaikio praleidimo vieta, turtinga savo turimais informacijos fondais ir patirtimi.“⁷ Tačiau vartotojų apsilankymas bibliotekoje silpnėja, nes žmonėms trūksta informacijos, kokias būtent dabar viešoji biblioteka teikia paslaugas. Taip pat juntamas lėšų stygius: mažėja finansavimas netgi pagrindinėms bibliotekų teikiamoms paslaugoms. Bet, kita vertus, bibliotekos, gaudamos ir minimalų valstybės ar partnerių finansavimą, turi galimybę integruoti į tradicinę bibliotekas veiklą naujas paslaugas, ir prireikus atsakyti mažiau paklausių senųjų paslaugų.

Ištirtumas. Šiuolaikinėje visuomenėje verslumas yra laikomas inovatyvumo, konkurencingumo ir ekonomominio augimo užtikrinimas kiekvienoje šalyje: tai ne tik ekonominės, bet ir socialinės pridėtinės vertės kūrimas, kada sukuriama galimybė realizuoti save, greitai ir efektyviai prisitaikyti prie aplinkos pokyčių, norint pagerinti savo gyvenimo kokybę. Užsienio mokslininkų tyrimuose jau 35 metus verslumas ir jo ugdymas yra nagrinėjama įvairiais aspektais. Drucker (1985)⁸, Robinson, Hunt (1991)⁹ ir kt. diskutuoja dėl verslumo sąvokos ir kokius verslios asmenybės savybes ir bruožus reikia ugdyti. Gartner (1999)¹⁰, McCarthy (2000)¹¹ ir kt. atskleidžia

⁶ PULMAN (Public Libraries Mobilising Advanced Networks). Viešosios bibliotekos skaitmeninės eros sankryžose // ES projekto PULMAN Guidelines: antrasis papildytas leidimas. - 2003 m. p. 5 <bibliotekos.utena-on.lt/download.php/fileid/4> [žiūrėta 2014 02 02]

⁷ Freeman O., Watson R. A research project of the Library Council of New South Wales in association with the Neville Freeman Agency: straipsnių rinkinys. - 2009 <http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/bookendsscenarios.pdf> [žiūrėta 2014 04 06]

⁸ Drucker, P.F. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*, Harper & Row, New York.

⁹ Robinson, P.B., D. V. Stimpson, J.C. Huefner and Hunt. 1991. An Attitude Approach to the Prediction of Entrepreneurship Theory and Practice 15(3), 41-52 p.

¹⁰ Gartner W.B., Brush C.B. 1999. Entrepreneurship as organizing: emergence, newness and transformation. Academy of Management Conference, 7 August 1999, Chicago, IL.

gebėjimų turinį, reikalingą verslo įmonės kūrimui ar darbui organizacijoje. Galloway (2005)¹², Heinonen ir Poikkijoki (2006)¹³ verslumą jau nagrinėja kaip procesą, kuris glaudžiai susijęs su verslumo ugdymu, taip išlaikomas holistiškumas ir dermė, kadangi sukurti verslumo kultūrą bet kurioje organizacijoje yra nemažas iššūkis, kuris reikalauja tam tikrų sprendimų ir veiksmų.

Biblioteka, saugodama informaciją ir suteikdama žmonėms galimybę ją pasinaudoti, taip pat lavina bendruomenę, atverdama jos nariams žinių, informacijos ir kultūros pasaulį, ir kaip viešos ir visiems prieinamos erdvės, bibliotekos vaidmuo buvo ir lieka labai svarbus.

Kalbant apie problemos ištirtumą, tenka pastebėti, jog „Europos Komisijos Lisabonos programoje“ (2000)¹⁴, Europos Komisijos darbo programose „Švietimas ir mokymas 2010“¹⁵ ar „Švietimas ir mokymas 2020“¹⁶, kurios veikia ir Lietuvoje, verslumo kompetencijos samprata ir jos ugdymas šeimoje, mokykloje ar kitose organizacijose yra analizuojamas ir nuolat pertvarkomas pakankamai dažnai. Todėl tokie informaciniai centrai kaip bibliotekos taip pat turėtų sėkmingai skatinti ir ugdyti verslumą, įvardijamą, kaip vieną iš pagrindinių jos veiklos sričių, nors sąsajų literatūroje ar bibliotekos veiklos nuostatuose šia tema beveik nėra. Tik 2013 m. remiantis informacinės visuomenės strateginiu planu „Bibliotekų renovacijų ir modernizavimo programa 2003-2013 metams“, Kauno miesto ir apskrities bibliotekose buvo atlikti tyrimai ir pradėtas projektas šiems tyrimams įgyvendinti, tai „Biblioteka – viešasis bendruomenės informacinis centras“. Juo pradėta siekti žinių ir informaciją bibliotekos darbuotojams perteikimu, padėsiančiu vietos bendruomenių gyventojams išmokti naudotis šiuolaikinėmis informacijos ir komunikacijos priemonėmis, ieškant įsidarbinimo galimybių, sukels jiems naujų savarankiško verslo idėjų, skatins nuolatinį mokymąsi ir kvalifikacijos kėlimą.¹⁷ Kitas projektas „Bibliotekos pažangai“ (2008-2011), inicijuotas trišaliu susitarimu, taip pat siekė stiprinti viešųjų bibliotekų pajėgumus Lietuvos gyventojų geresniam naudojimuisi informacinėmis technologijomis, kurios praves informacijos gavimui ir bendravimui.¹⁸ Tęsiant šią iniciatyvą, Nacionalinė M. Mažvydo biblioteka, asociacija „Langas į ateitį“ ir VŠĮ „Versli Lietuva“ dalis 2014 m. kovo mėn. startavo su nauju projektu, vėlgi bibliotekos darbuotojams, tema

¹¹ McCarthy P.R. . When case studies are not enough: integrating Experiential Learning into Business Curricula. Journal of Education for Business. March/April. 201-204 p.

¹² Entrepreneurial learning: A Conceptual Framework. Journal of Entreprising Culture. - 5(3). p. 222-248.

¹³ On the relationship between emotional intelligence and entrepreneurial attitudes and intentions. International Journal Of Entrepreneurial Behavior & Research, Vol. 15 (6), 595-618 p.

¹⁴ Lisabonos programa, parengta 2000 m. kovo 24 d. Nr. 100/1/00. <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2FIt%2Fmokslo_darbai%2Fsms%2Farchyvas%2Fdwn.php%3Fid%3D257429&ei=VOZaU7GQEKr1ygPk5oDwCw&usg=AFQjCNEVEZZPaCGzulrED_L6uUvgBIVwZQ&bvm=bv.65397613,d.bGQ> [žiūrėta 2014 02 04]

¹⁵ Švietimas ir mokymas 2010. – Briuselis, 2003 m. birželio mėn.

¹⁶ Europos Parlamento strategija, 2012 m. rugsėjo 11 d., Nr. 2012/2045(INI), Europa 2020. <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0323+0+DOC+PDF+V0//LT>> [žiūrėta 2014 02 03]

¹⁷ VŠĮ „Lietuvos regioninių tyrimų institutas, VŠĮ „Informacijos technologijų mokymo centras įgyvendino PHARE 2001 ESS „Profesinis rengimas siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos“ subsidijų programos projektą „Biblioteka – viešasis bendruomenės informacinis centras“. <<http://www.lrti.lt/Biblioteka/>> [žiūrėta 2014 02 04]

¹⁸ Bibliotekos pažangai 2008-2012: projektas. <<http://www.bibliotekospazangai.lt/lt/apie-projekta>> [žiūrėta 2014 04 05]

„Informacija apie verslo pradžią – dar arčiau bendruomenės“, kuriuo toliau skatinama, išsilavinusio bibliotekininko ir viešosios interneto prieiga pagalba, vietovės gyventojų tiesiog savo gyvenanamojoje aplinkoje supažindinimu, kaip pradėti verslą, kokios pagalbos gali tikėtis, kur galima kreiptis turint klausimų, kilus abejonėms.¹⁹

Font (2010)²⁰, Goulding (2009)²¹ nustatė, jog šiuolaikinė biblioteka privalo reaguoti į vykstančius intensyvius aplinkos pokyčius, iš naujo įvertinant savo veiklą ir atsakant į pagrindinį klausimą, kokia turi būti viešoji biblioteka XXI a. visuomenėje, bei, kartu, aktyviai dalyvauti žmonių tobulėjimo procese. Atsakymų į šį klausimą bando ieškoti Sawaya (2009)²², Freeman ir Watson (2009),²³ bandydami įvardinti jau naujas viešosios bibliotekos plėtros kryptis, leidžiančias sėkmingai deklaruoti *naujos* bibliotekos viziją – būti patrauklia ir patogia vieta darbui bei saviraiškai ir poilsiui, kuri nuolat skatina žmones visą gyvenimą tobulinti savo gebėjimus ir įgūdžius įvairiose gyvenimo srityse.

Problema. Atlikti tyrimai rodo, jog šiandien susiduriame su vis naujesnėmis informacinėmis paslaugomis bei gana alternatyviais informacijos prieigos būdais. Todėl atsiradus vis didesniai vartotojų poreikiui informacinėms technologijoms bei atsižvelgiant į šiuolaikines gyvenimo tendencijas, viešosios bibliotekos privalėjo keistis sparčiau, negu tikėjosi. Juk informacija yra kertinis verslo konkurencingumo ir plėtros komponentas, nors Lietuvos bibliotekų vaidmuo šalies ir jos regionų ekonominės plėtros bei verslumo kompetencijos ugdymo kontekste yra mažai nagrinėtas reiškinys. Todėl naują postūmį diskusijoms apie galimą bibliotekų indėlį verslumo ugdymo ir skatinimo procese pastūmėjo klausimas, ar šių laikų bibliotekos yra pajėgios būti verslumo kompetencijos ugdymosi centrais ekonominio nuosmukio laikotarpiu, ir kokį teigiamą poveikį bei paslaugų teikimą bibliotekos siūlo jų aptarnaujamoms tikslinėms grupėms verslumo kompetencijai ugdyti? Todėl šio magistrinio darbo tema atveria naujas galimybes tirti iki šiol dar nenagrinėtą mokslinę problemą.

Objektas - verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės bibliotekoje.

Tikslas – ištirti verslumo kompetencijos ugdymo bibliotekoje galimybes.

Uždaviniai:

1. Pateikti verslumo kompetencijos ugdymo teorinį pagrindimą.

¹⁹Informacija apie verslo pradžią – dar arčiau bendruomenės: straipsnis. – Versli Lietuva, 2012. <<http://www.verslilietuva.lt/lt/naujienos/versli-lietuva-naujienos/informacija-apie-verslo-pradzia-dar-arciau-bendruomenes/>> [žiūrėta 2014 02 05]

²⁰ Font P. A city with a great library is great city: article archive.- 2010. - <<http://www.ilovelibraries.org/articles/libraryshowcase/livingstonparish>> [žiūrėta 2014 02 03]

²¹ Goulding A. The rise, fall and rise of the British Public Library Building. - UK: Loughborough University, 2009

²² Sawaya J., et. Al. Building library staff capacity to advocate successfully leads to sustainable libraries. World library and Information Congress, 2009

²³ Freeman O., Watson R. A research project of the Library Council of New South Wales in association with the Neville Freeman Agency: straipsnių rinkinys. - 2009 <http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/bookendsscenarios.pdf> [žiūrėta 2014 02 06]

2. Atskleisti viešosios bibliotekos, kaip žmogaus tobulėjimo erdvės ypatumus.
3. Ištirti verslumo kompetencijos ugdymo galimybes bibliotekoje.

Metodai:

1. Mokslinės literatūros analizė
2. Teisės ir norminių aktų analizė
3. Kokybinis tyrimas (atvejo analizė)

1. VERSLUMO KOMPETENCIJOS UGDYMO TEORINIS PAGRINDIMAS

1.1 Verslumo kompetencijos samprata

Šiandien dėl nuolat besikeičiančio pasaulio ir norint prisitaikyti prie jo keliamų reikalavimų, pagal D. Jušką, kiekvieno individo ugdymas yra orientuotas į kompetenciją, t.y. šių laikų ugdymo praktika ir teorija siekia „*asmens kompetencijos*“ ugdymo - „žinių, gebėjimų bei nuostatų visuma, įgalinanti kelti prasmingus tikslus bei jų siekti, mokytis visa gyvenimą, būti aktyviu piliečiu ir dalyvauti visuomenės gyvenime, susirasti tinkamą darbą.“²⁴ Kitaip tariant, kiekvieno individo ugdymas reikalauja esminių bei vertybėmis grįstų nuostatų įsisavinimo: ugdyti gebėjimus, padėsiančius sėkmingai veikti globaliame pasaulyje, gerai jame jaustis ir būti laimingam. Žinias paprastai individas įgyja mokydamasis ar dirbdamas, bei keldamas kvalifikaciją. Patirtis išugdoma bėgant laiku ir atliekant tam tikrus darbus, o gebėjimai priklauso nuo žmogaus sugebėjimo panaudoti savo įgytas žinias ir patirtį, sprendžiant problemas.

Pagal tarptautinių žodžių enciklopediją, sąvoka „kompetencija“ (lot. *competere* „sutapti“) reiškia gebėjimą atlikti tam tikrą konkretų darbą. Taip pat ji apibrėžia individo sukauptą patirtį, įgytus įgūdžius ir žinias. Dažnai kompetencijos buvimą ar jos neturėjimą lemia ir žmogaus asmeninės savybės, pvz. kompetentingas karys neturėtų bijoti rizikos.²⁵ Vienas iš verslo specialistų J. Collins²⁶ teigia, jog kompetencija yra susijusi ir su bet kurios organizacijos tikslų struktūra ir individualia vieta šioje struktūroje, pvz. pardavimų departamento vadovas nebūtinai yra kompetentingas atlikti savo darbą, nors daugelį metų sėkmingai dirbo pardavėju. Tuo tarpu G. Žibėnienė (2010), analizuodama kompetencijos vertinimų sistemą, nurodo, jog kompetencija – tai „efektyvios veiklos demonstravimas, sugebėjimas atlikti pateiktas užduotis realioje ir imituojamoje darbo situacijoje, pritaikant įgytas žinias ir gebėjimus.“²⁷ Autorė teigia, kad literatūros šaltiniuose dažniausiai nurodama, kad kompetencijos yra trijų tipų: funkcinės, pažintinės, bendrosios. *Funkcinės kompetencijos* apibūdina žmogaus gebėjimą atlikti konkrečias profesinės veiklos užduotis. *Pažintinės kompetencijos* – tai „gebėjimas panaudoti ir pritaikyti profesinėje veikloje specialiąsias žinias bei gebėjimas pritaikyti veikloje plačios paskirties bendrojo lavinimo žinias, taip pat gebėjimas korektiškai bendrauti, būti socialiai aktyviam, versliam, gebėti dirbti grupėje, gebėti valdyti

²⁴Kompetencija // Vikipedija: laisvoji enciklopedija. - 2013 kovo d. <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kompetencija>> [žiūrėta 2013 02 14]

²⁵Ten pat

²⁶ Verslumas // Verslas.in: teorija praktiškai. - Vilnius, 2012, p. 1-2 <<http://www.verslas.in/terminas/verslumas/>> [žiūrėta 2013 01 16]

²⁷ Žibėnienė G. Formaliojo mokymosi kompetencijų vertinimo Lietuvoje patirties apžvalga // Pedagogika: mokslo žurnalas. – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2010, Nr. 99. ISSN 1392-0340 <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2010/99/zib62-70.pdf>> [žiūrėta 2014 02 07]

transacinius ryšius, gebėti vadovauti ir pan.²⁸ Ir *bendrosios kompetencijos* – tai ilgą laiką naudotinos žinios ir įgūdžiai, požiūriai bei vertybinės orientacijos, lemiančios visapusišką asmenybės ugdymą, jos profesinį lankstumą bei mobilumą.

Sena tiesa, jog kiekvienos šalies ekonomika, taip pat ir Lietuvos, priklauso nuo „žmogiškojo kapitalo“, įgalinančio asmenybę ar visuomenės narį produktyviai dirbti ir užtikrinti visos ekonomikos konkurencingumą. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimą „Dėl Lietuvos informacinės plėtros“ (2006-2008)²⁹, norint visa tai pasiekti būtina visuomenėje skatinti verslumo, lyderystės ir socialinio bendravimo įgūdžius. Tokią šalies politiką gali įgyvendinti tik sveikas, apsišvietęs ir nuolat atnaujinantis savo gebėjimus žmogus. Verslumas, lyderystė - tai sąvokos ne tik įvardintos mūsų visuomenėje, bet ir pradėtos ugdyti nuo 2000 m. Lisabonoje įvykusio Europos komisijos susitikimo³⁰, kuriame buvo nuspręsta iki 2010 metų Europos ekonomiką paversti konkurencingiausia, dinamiškiausia ir žiniomis grįsta ekonomika pasaulyje. Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, verslo ir inovacijų plėtra tampa pagrindiniais svertais ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo procese.

Reikia pažymėti, jog dauguma autorių verslininkystės ir verslumo sąvokas tapatina kaip sinonimus, nors tikslinga yra pastebėti, kad verslumo kompetencijos samprata yra žymiai platesnė ir išsamesnė, negu aiškinama verslininkystės samprata.

Pagal Hisrich, Peters³¹ (1992) „*verslininkystė* – tai naujos vertės kūrimo procesas, kuriam verslininkas skiria reikalingą laiką bei pastangas, prisiimdamas galimą finansinę, psichologinę ar socialinę riziką, ir už tai gauna piniginę naudą.“ Tuo tarpu, Dees³² (2000) nustatė, jog *verslininkas* pagal verslininkystės sampratą, yra „asmuo, pasižymintis tam tikrų verslauti reikalingų savybių rinkiniu (verslumu), kurio dėka nori ir gali suformuluoti verslo idėją bei ją sugeba įgyvendinti, įkurdamas verslo organizaciją.“

Aiškinant *verslumo sampratą*, tai dažniausiai paprastai suvokiamas terminas, reiškiantis verslininkui būdingų savybių rinkinį, nors pagal autorių Lydeką (1996)³³, tiksliau reiškia „ne tik norėjimą, bet ir mokėjimą, taip pat galėjimą novatoriškai mąstyti ir aktyviai bei rizikingai veikti ūkiniame gyvenime.“

Be verslininkystės ir verslumo sampratų atsiranda nauja ir šiandien dažnai šaltiniuose minima *antrepreneriškumo samprata*. Reikalinga pastebėti, jog antreprenerio ir verslininko sąvokas

²⁸ Ten pat.

²⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 21 d. Nr. 615 nutarimas „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2006 – 2008 metų programos patvirtinimo“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=278867&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2013 02 03]

³⁰ Lisabonos strategija: strateginės plėtros planas. – Europos Vadovų Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d.

³¹ Hisrich R., Peters M. *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise*. - Boston, Mass: Irwin, 1992

³² Dees J.G. 1998. The meaning of „social entrepreneurship“. – 1998 <http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf> [žiūrėta 2014 02 08]

³³ Lydeka Z. Verslumas ir verslininkystės sėkmė: ekonomika. - (52). - p. 51-61

dauguma autorių laiko sinonimais, nors antreprenerystės samprata, kaip ir verslumo yra daug platesnė, negu verslininkystės samprata. Angliškas žodis „*entrepreneur*“ yra kilęs iš prancūzų kalbos žodžio „*entreprendre*“, reiškiantis, kaip „*ko nors imtis*“, „*ryžtis*“ ar „*kurti*“³⁴; šiuolaikiniu požiūriu, Bygrave, Minniti (2000)³⁵ – tai individo ar organizacijos atsakas į gretai kintančius aplinkos pokyčius. Tuo tarpu, aiškinamieji žodynai šią sąvoką verčia „kaip gebėjimą imtis veiklos, dažniausiai rizikuojant savo finansiniais ištekliais“.

Pasak Drucker (1985)³⁶, „visuomenei reikia ne tik prisiderinti prie pokyčių, bet ir nujausti, ir kas svarbiausia – inicijuoti juos.“ Kitaip tariant, tai būdas naujai suvokti asmenų ir organizacijų vietą pilnoje kasdienių iššūkių šiuolaikinėje aplinkoje (*antrepreneriškoji paradigma*).

Pagal Kirby (2000)³⁷, antreprenerystė siejama ne tik verslo įkūrimu, bet greičiau su tam tikru elgsenos modeliu. Ji padeda suvokti asmeniui ir organizacijai, kaip tapti sėkmingu XXI a. aplinkoje, kuri yra nuolat kintanti, nenuspėjama, sudėtinga, globali. Tuo tarpu, Bateman, Crant (1997)³⁸ antrepreneriškumą traktuoja, kaip aktyvų asmens bandymą keisti jį supančią aplinką.

Yunus (2006)³⁹, gavęs Nobelio taikos premiją dėl mikrokreditų įdiegimo sistemos, įvardijo *socialinę antreprenerystę* – XXI a. organizacijų veiklos formą, su moderniomis ideologijomis, inicijuojančiomis pokyčius visuomenėje.

Bet atsitinka ir taip, jog verslumo sąvoka nebūtinai sietina su pačiu verslu. Strazdienė, Garalis⁴⁰ teigia, jog verslus žmogus ne tik privalo sėkmingai kurti verslą ir gauti nemenko pelno už tinkamai teikiamas paslaugas. Verslumas - tai įgimtos ir įgytos žmogaus savybės, kurios tinka kiekvienam asmeniui, kad būtų galima sėkmingai vadovauti sau, norint įsidarbinti konkurencinėje darbo rinkoje, stengiantis išlaikyti turimą darbo vietą, sukuriant darbo vietą, ar įkuriant verslą. Verslo specialistas P. Drucker (1985) verslumą apibrėžė, manydamas, kad „verslumo esmė iš tikrųjų yra išnaudoti galimybes, kurios atsiranda su pokyčiais. Verslus žmogus visada ieško pokyčių, reaguoja į juos ir išnaudoja kaip galimybę. Pokyčių galima rasti visur: technologijoje, klientų elgesyje ir socialinėse normose.“⁴¹

Analizuojant *verslumo kompetencijos raidą*, XVII a. antroje pusėje, visuomenėje, tuomet dar vadinamas verslininkystės reiškiny, prasidėjo, kada pradėjo keistis vertybių ir nuostatų sistema, kurią lėmė pažanga technikoje, jau viduramžiais susiformavusi ir verslui palanki infrastruktūra, plėtėsi miestai bei išplito pinigai. O verslininkystės arba verslumo reiškiny keitėsi ir

³⁴ Dictionary of Business Terms. <www.allbusiness.com/glossaries/entrepreneur/4953775-1.html [žiūrėta 2014 02 03]

³⁵ Bygrave, W., Minniti, M. The social dynamics of entrepreneurship // Entrepreneurship Theory and Practice. - 2000

³⁶ Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship // Harper & Row. New York: 1985

³⁷ Kirby D.A. Entrepreneurship. Maidenhead // Mc Graw-Hill Education. - 2000

³⁸ Bateman M. Business Cultures in Eastern and Central Europe. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1997

³⁹ Antoncic B. Intrapreneurship: a comparative structural equation modeling study. Industrial Management & Data Systems. Vol. 107 (3), p. 309–325

⁴⁰ Strazdienė G., Garalis A. Verslumas: ugdymo programos ir jų efektyvumo raiška // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai: 2006.38, ISSN 1392-1142 <<http://www.minfolit.lt/arch/5501/5651.pdf>> [žiūrėta 2014 02 09]

⁴¹ Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship // Harper & Row. New York: 1985

tobulėjo priklausomai nuo galimybių ir ekonominių santykių vystymosi bei darbo pasidalijimo visuomenėje. Tuo laikotarpiu, Cantillon (XVIII a.)⁴² buvo pirmasis, kuris terminą „entrepreneur“ pradėjo vartoti, norėdamas apibrėžti verslininkystės sąvoką bei kūrė ankstyvasias verslo teorijas. Šiuo atveju, autorius patį verslininkystės reiškinį siejo su rizika – verslininkas apibūdinamas kaip „rizikuojantis asmuo – pirklys, fermeris, amatininkas ar kitas verslo savininkas, perkantis už tam tikrą kainą, tačiau nežinodamas, už kokią kainą sugebės parduoti.“⁴³ Jis taip pat nurodė, jog ekonominėje sistemoje vyrauja verslininkystės funkcijos, kuriose dalyvauja 3 rūšių veikėjai: kapitalistai, darbininkai, verslininkai.

Say (XIX a.)⁴⁴, apibrėždamas verslininkystės reiškinį, į verslininko sąvoką prie rizikos papildomai prideda ir asmens įgūdžius ir gebėjimus. Pagal jį, verslininkas savo veikloje naudoja 3 gamybos veiksnius – darbą, žemę ir kapitalą. O norint būti geru verslininku, reikia nemažai vadovavimo gebėjimų, reikalingų administraciniu požiūriu, norint tinkamai prižiūrėti ir priimti sėkmingus sprendimus.

Vėliau Shumpeter (1934)⁴⁵ nurodė jog „inovatyvi asmens veikla yra pagrindinė ekonominės sistemos pokyčių ir tuo pačiu vystymosi priežastis“. Kitaip tariant, verslumas yra nuolat besikeičianti ir inovacinė veikla, kurią nuolat vystant pasiekiami vis aukštesnė būseną bei rezultatai, o verslininku laikomas tik tas asmuo, kuris vykdo inovacinę veiklą. Pagal autorių, tai gali būti naujų, nežinomų vartotojui produktų sukūrimas, naujų, iki šiol niekam nežinomų ar neišbandytų gamybos ar veiklos būdų sukūrimas, naujų rinkų, kuriose iki tol nebuvo šios šakos ar rūšies produktų sukūrimas, naujų aprūpinimo šaltinių ir kanalų įsisavinimas ar naujų verslo sričių įdiegimas.

Drucker (1985) papildė J. Shumpeter idėjas ir pažymėjo, jog verslumas yra variklis, kuris vairuoja daugelio šalių ekonomiką: tai dažnai „sugebėjimai, reikalingi verslui pradėti ir vystyti. Tam reikalingi asmeniniai ir dalykiniai gebėjimai: vaizduotė, kūrybinis mąstymas, rizika, iniciatyva, imlumas inovacijoms, intuicija, vadybos įgūdžiai ir kiti gebėjimai. Verslumas - tai naujos idėjos ir projektų įgyvendinimas, kūrybinis mąstymas ir veikimas.“⁴⁶

Tuo tarpu Lydeka (1996)⁴⁷, verslumo sampratos raidą suskirstė į tris pagrindinius etapus, apibūdinančius skirtingas verslumo ypatybes:

- Pripažįstama *rizikos* svarba (XVIII a. – J. Law, R. Cantillon);

⁴² Lydeka Z. Verslininkas, verslumas ir verslininkystė // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.. - Kaunas: VDU, 1996, Nr. 2

⁴³ Henderson J. Bulding the Rural Economy With Hight – Growth Entrepreneurs // Federal Reserve Bank of Kansas City: Economic Review. – 2002 < <http://ideas.repec.org/a/fip/fedker/y2002iqiip45-70nv.87no.3.html> > [žiūrėta 2014 02 11]

⁴⁴ Ten pat.

⁴⁵ Schumpeter J. The Theory of Economic Development // Harvard University Press. Cambridge: MA, 1934 < http://www.cas.uio.no/Publications/Seminar/Confluence_Fagerberg.pdf > [žiūrėta 2014 03 04]

⁴⁶ Drucker P.F. Innovation and Entrepreneurship // Harper & Row. New York: 1985 <<http://druckersociety.at/repository/scientific/Pearl.pdf>> [žiūrėta 2014 03 05]

⁴⁷ Lydeka Z. Verslininkas, verslumas ir verslininkystė // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai.. - Kaunas: VDU, 1996, Nr. 2

- Pripažįstama *inovacijos* svarba – nauji produktai, naujos rinkos, naujos organizacijos valdymo formos (XIX-XX a. – J. B. Say, J.S. Mill, C. Menger, J. Schumpeter, A. Marshall);
- Pripažįstama *ypatingų savybių* svarba – intuicija, sugebėjimas reaguoti į aplinkos pokyčius (XX a. antroji pusė – D. McClelland, P. Drucker, A. Shapiro, K. Vesper). (knygos ir straipsniai).

Pradedant analizuoti šiuolaikinį požiūrį į verslumą, būtina pabrėžti tai, jog visos dabartinio pasaulio tendencijos – globalizacija, spartėjančios technologijos, pokyčiai įvairiose gyvenimo sferose, atsiranda žinių visuomenė – visa tai lėmė ir verslumo aplinkos kaitą, pvz. Chigunta (2002)⁴⁸ mano, jog „žmonija per pastaruosius 20 m. patyrė daugiau, nei išgyveno per 2000 m. ankstesniųjų“, arba pagal Henderson (2002)⁴⁹ „ateitis ateina taip greitai, kad mes jos nebegalime nuspėti. Ką galime geriausiai padaryti – tai išmokti į ją greitai atsiliepti.“ Norint išgyventi šiame pasaulyje, kiekvienam asmeniui būtina suvokti, jog reikia naujos lyderių kartos, kurių asmeninės savybės tampa strateginiu veikimu jo gyvenime, savo svarba prilygstančiai naujausiai technologijų linijai.

Jasnavičius (2007)⁵⁰ išskiria tokias tokias verslumo ypatybes, taip artimas šių dienų suvokimui apie tai:

- Žmogaus gebėjimai asmeniškai daryti įtaką visuomenės poreikių tenkinimo kokybei bei plėtrai;
- Kūrybingo, veiklios ir atsakingos asmenybės lyderystė;
- Asmenybės tobulėjimo būdas, savarankiškumo ir laisvės įrankis;
- Visuomenės gyvenimo kokybės gerinimo katalizatorius.

Kaip teigia pats autorius, vieno pagrindinio verslumo apibrėžimo nėra, šis reiškinys apima labai plačią sferą, ir visos skirtingų autorių verslumo sąvokos tik papildo viena kitą. Tik Armonas (2006)⁵¹ pažymi, jog „verslumo suvokimas priklauso ne tik nuo istorinio laikotarpio, bet ir nuo žmogaus amžiaus, socialinio statuso, veiklos srities, užimamų pareigų.“

⁴⁸Chigunta F. Youth entrepreneurship: Meeting the key policy challenge – 2002 <http://scholar.google.lt/scholar?q=CHIGUNTA,+F.+2002.+Youth+entrepreneurship:+Meeting+the+key+policy+challenges&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholar&sa=X&ei=ZFPfU8GjCOSP7Abd2oGQDw&ved=0CCsQgQMwAA> [žiūrėta 2014 02 11]

⁴⁹Henderson J. Bulding the Rural Economy With Hight – Growth Entrepreneurs // Federal Reserve Bank of Kansas City: Economic Review. – 2002 <<http://ideas.repec.org/a/fip/fedker/y2002iqiip45-70nv.87no.3.html>> [žiūrėta 2014 02 11]

⁵⁰Jasnavičius R. Nacionalinė darbdavių ugdymo programa. - Vilnius: 2007 <https://www.google.lt/search?q=Jasnavi%C4%8Dius+R.+Nacionalin%C4%97+darbdavi%C5%B3+ugdymo+programa.+Vilnius%3A+2007&rlz=1C1KMZB_enLT563LT563&oq=Jasnavi%C4%8Dius+R.+Nacionalin%C4%97+darbdavi%C5%B3+ugdymo+programa.+Vilnius%3A+2007&aqs=chrome..69i57.6038j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8> [žiūrėta 2014 02 12]

⁵¹Armonas M. 2006/1. Sampratos: kaip verslumas suprantamas skirtingų grupių // Iš „Po skėčiu. Verslumas jaunimo organizacijose“. - Nr. 64, p. 3-4, LiJot

Tuo tarpu Henrekson (2005)⁵² savo straipsnyje apie tamsiąją verslumo pusę aiškina, jog dažnai verslumas yra traktuojamas kaip kitas kapitalizmo reiškinys: nors tai visiškai skirtingos vertybės, bet šiuo atveju verslininkai gali būti laikomi kapitalistais, nes uždirba didelius pinigus ir juos sėkmingai investuoja į savo kompanijos veiklą. „Tos asmeninės savybės, kurios žmogų padaro sėkmingu verslininku, prisideda ir prie jo žlugimo: dažni ir gana keistoki verslininkų įnoriai, prisidedantys prie sėkmingo verslo kūrimo, gali ir stabdyti organizacijos augimą, jeigu verslininkas nesugebės aprėpti visko, kas nuolat keičiasi aplinkui.“⁵³

Verslumo kompetencijos esmė nusakoma Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategijoje (2004)⁵⁴. Joje teigiama, jog „kiekvienas, baigiantis pagrindinę mokyklą mokinys, išsiugdys verslumą ir turės rinkos ekonomikos žinių pagrindus, žinos, kokių jam asmeninių savybių reikia, ir kaip jas sėkmingai ugdyti, kad galėtų tai pat sėkmingai pasinaudoti rinkos ekonomikos teikiamomis galimybėmis.“⁵⁵ Taip pat, joje traktuojama, jog asmuo, baigdamas pagrindinę mokyklą, turės verslumo pagrindus ir rinkos ekonomikos žinias, žinos, kokių jam asmeninių savybių reikia ir kaip jas sėkmingai ugdyti, kad galėtų tinkamai pasinaudoti rinkos ekonomikos teikiamomis sąlygomis. Verslumo ugdymo tikslas turi ugdyti tuos asmens gebėjimus, kurie jaunam žmogui padėtų geriau pasiręngti suaugusiųjų gyvenimui, mokėtų gyventi neuztikrintumo sąlygomis.

Pagal OECD (2005)⁵⁶, verslumo kompetencija – „tai asmens mąstymo būdas ir asmeninės, socialinės, ir vadybinės kompetencijos, leidžiančios turimas žinias pritaikyti savo kasdieniniam gyvenimui, t.y. konkretūs gebėjimai, teikiantys galimybę ne tik organizuoti savo verslą, bet ir prisiimti riziką už padarytus sprendimus.“ Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategijoje (2004) yra nurodyti bendriausi verslumo kompetencijos gebėjimai:

- Gebėjimas tikėti savo sėkme ir siekti užsibrėžtų tikslų (žiūrėjimas į ateitį, optimizmas, siekimas įvykdyti užduotis, energingumas, pasitikėjimas savimi atkaklumas, atsidavimas dabui);
- Gebėjimas pačiam priimti sprendimus (noras būti nepriklausomam, turėjimas savo nuomonės, mokėjimas dirbti savarankiškai, netradicinių sprendimų pomėgis);

⁵²Henrekson M. Entrepreneurship: a weak link in the welfare state. Industrial and Corporate Change: Volume 14, 2005 < https://www.google.lt/search?q=Henrekson+M.+Entrepreneurship%3A+a+weak+link+in+the+welfare+state.+Industrial+and+Corporate+Change%3A+Volume+14%2C+2005&rlz=1C1KMZB_enLT563LT563&oq=Henrekson+M.+Entrepreneurship%3A+a+weak+link+in+the+welfare+state.+Industrial+and+Corporate+Change%3A+Volume+14%2C+2005&aqs=chrome..69i57.4780j0j9&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 > [žiūrėta 2014 02 12]

⁵³Ten pat

⁵⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-835 “Ekonominio raštingumo verslumo ugdymo strategija” < <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=4D0188F1-4ECC-4FBA-B5B0-411F019AEE4D> > [žiūrėta 2014 01 23]

⁵⁵ Ten pat

⁵⁶ OECD. SME and Entrepreneurship Out-look. France: OECD Publishing, 2005

- Gebėjimas veikti kūrybiškai (naujų idėjų formulavimas, išradingumas, smalsumas, naujovių ir permainų pomėgis);
- Gebėjimas apskaičiuoti riziką (gebėjimas dirbti ir priimti sprendimus, neturint visapusiškos informacijos, savo galimybių įvertinimas, užsibrėžiant sunkius, bet pasiekiamus tikslus);
- Gebėjimas pasinaudoti gyvenimo duotomis galimybėmis (veržlumas ir ryžtingumas, tikėjimas, kad pats esi savo likimo kalvis).

Remiantis bendriausiais verslumo kompetencijos gebėjimais ir jais vadovaujantis, būtų galima sėkmingai ir pelningai valdyti savo gyvenimą - būti nuolat versliu ir patraukliu darbo rinkoje, gerinant šalies ekonomiką.⁵⁷ Juk produktyviai dirbantis žmogus, sveikas, apsišvietęs, ir nuolat tobulinantis asmens įgūdžius individas gali užtikrinti šalies ekonominę gerovę.

Pagal autorių Mitchell (2007)⁵⁸, išskiriamos tokios verslumo kompetencijai būdingos asmens savybės:

- Siekimas užduočių įgyvendinimo bei gerų rezultatų;
- Energija, pasitikėjimas savimi;
- Atkaklumas ir atsidavimas savo darbui;
- Noras būti nepriklausomu;
- Gebėjimas pačiam priimti sprendimus;
- Mokėjimas reikšti savo nuomonę;
- Gebėjimas dirbti savarankiškai;
- Netradiciniai sprendimai;
- Ryžtingumas ir kūrybiškumas.

Kūrybiškumo ugdymui yra reikalingos sąlygos išreikšti save, nebijoti rizikuoti, tada gaunasi lengviau formuluoti naujas idėjas. Pagal Mikoliūniene (1991)⁵⁹, „gebėjimas dirbti ir priimti sprendimus, neturint pilnai surinktos informacijos, savo galimybių įvertinimas, nusistatant sunkius, bet pasiekiamus tikslus – tai savybės, kurios apibrėžia verslumo kompetenciją.“ Svarbu, kad papildant bendruosius verslumo kompetencijos gebėjimus, priskiriami ir nemažiau svarbūs asmens komunikaciniai, bendradarbiavimo, problemų sprendimo, kritinio mąstymo, IKT, užsienio kalbų, mobilumo gebėjimai.

Verslumas – tai nebūtinai verslo kūrimas. Kiekvienam individui ir žmonių visuomenei jis turi būti suprantamas plačiąja prasme. „Suvokdami, kad organizacija yra ne kas kita, o žmonės, turime akcentuoti būtent tą verslumo sampratos dalį, kurioje kalbama apie verslaus asmens savybes.

⁵⁷Action plan: The European agenda for Entrepreneurship. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions. – 2005 < <http://europa.eu.int.com> > [žiūrėta 2014 03 17]

⁵⁸Mitchell A. Intrapreneurship; enabling postgraduate researchers to drive organisational innovation. – 2007, p. 1–7 < <http://waset.org/publications/11469/intrapreneurship-as-a-unique-competitive-advantage> > [žiūrėta 2014 02 16]

⁵⁹ Mikoliūniene V. Mokytojo kūrybiškumas ir ugdymo proceso atsinaujinimo galimybės // Pedagogika. T. 2. 1991, p. 211 – 225

Pagrindinės iš jų galėtų būti pasitikėjimas savimi, nebijojimas rizikuoti, kritiškas požiūris ir loginis mąstymas, imlumas naujovėms, kūrybiškumas.⁶⁰ Tai tik maža dalis savybių, kurios apibrėžia verslų žmogų, nes vėl gi, verslumas nėra statiškas reiškinys, todėl jam labai sudėtinga priskirti vieną sąvokos apibūdinimą, tai labai plati sfera, kuri turėtų apimti kiekvieno bent dalį šiuolaikiško ir aktyvaus gyvenimo. Svarbu, kad motyvuoti žmonės patys veiktų, kad verslumo kompetencijos ugdymas padėtų jiems ateityje pasiekti užsibrėžtų tikslų.

Tokie autoriai, kaip Gautam ir Verma (1997),⁶¹ verslumą apibūdina, kaip unikalų inovacijos ir rizikos derinį, skatinantį verslą. Z. Lydeka (1991)⁶² verslumą traktuoja, kada įgimtos ir įgytos žmogaus asmeninės savybės leidžia novatoriškai ne tik mąstyti, bet ir veikti, nebijant rizikos. Bass (1985)⁶³ verslumą laiko, tikėjimą savo sėkme bei savo įgyvendinimą savo užsibrėžtų tikslų.

Taigi verslumas gali būti traktuojamas siaurąja ir plačiąja prasme. Kalbant apie verslumą *siaurąja prasme*, Henderson (2002) nurodė, jog tai mokėjimas sukurti pridėtinę ekonominę vertę – „mokėjimas uždirbti pinigus, mokėjimas pritraukti investicijas, mokėjimas savo veikla sudominti potencialius prekės ar paslaugos vartotojus.“⁶⁴ Dėl verslumo sąvokos *plačiąja prasme* vis dar kyla įvairių diskusijų, bet šiuo metu tai vertinama, kaip įgimtų ir įgytų asmeninių savybių rinkiniu, kuris nusako ekonominę, socialinę ir kitas vertes. Nors Europoje verslumas nėra tik ekonominės vertės kūrimas, čia jis paprastai siejamas su įmonių steigimu, MVĮ bei pelno siekiančių ir socialinių įmonių sektoriais. Pasak Sharma (2011)⁶⁵, verslumas tai žmogaus sugebėjimas idėjas paversti veiksmais, kitaip tariant, tai asmens gebėjimas pagerinti savo aplinką ir gyvenimo kokybę, remiantis aplinkoje esančiais privalumais.

Tuo tarpu, integruojamų programų gairėse yra aiškinama, kad verslumas gali būti kaip aktyvus ir pasyvus procesai. Tai įtakoja „norą kažką keisti pačiam ir sugebėjimą priimti ir pritaikyti naujoves, atėjusiais iš išorės, prisiimti atsakomybę už savo teigiamus ir neigiamus veiksmus, užbaigti tas, kas pradėta, žinoti, kur einame, iškelti tikslus ir jų siekti bei tikėtis pasisekimo.“ Priklausomai nuo veiksmų pobūdžio bei poveikio verslumas atitinkamai yra stiprinamas arba lėtinamas. „Vieni verslumo veiksniai veikia kaip varomoji jėga, kiti – kaip verslumo kliūtys, todėl būtina veiksnius analizuoti.“

Patys verslumo veiksniai yra skirstomi į dvi pagrindines grupes – išorinius ir vidinius veiksnius. *Išoriniams* verslumo veiksniams priklauso politinė, teisinė, socialinė, ekonominė ir

⁶⁰Ten pat

⁶¹Gautam V., Verma V. (1997). Corporate Entrepreneurship: Changing perspectives. The Journal of Entrepreneurship, Vol. 6, (2), p. 233-244 <www.gemconsortium.org/docs/download/2779> [žiūrėta 2014 02 17]

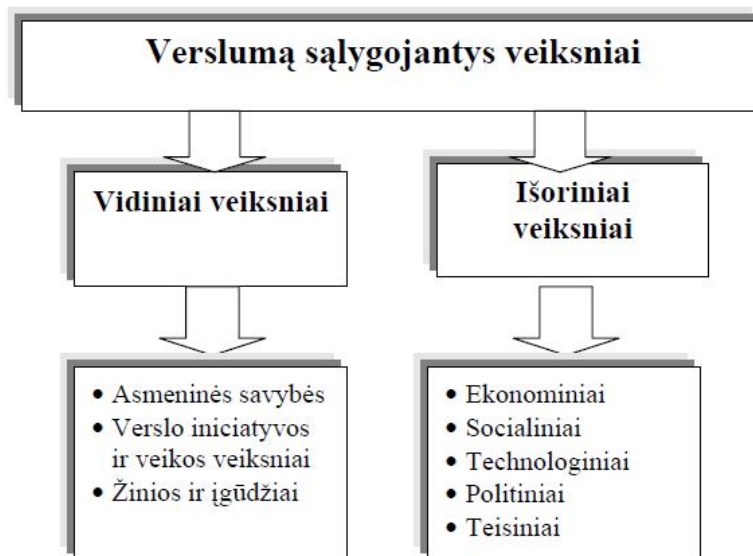
⁶²Lydeka Z. Ekonominių sistemų gyvavimo procesų teorinis modeliavimas: habilitacinis darbas. Socialiniai mokslai. Ekonomika: Kaunas, 1999

⁶³Bass B. M. Leadership: good, better, best // Organizational dynamics. – 1985 <<http://jom.sagepub.com/content/16/4/693.refs>> [žiūrėta 2014 02 17]

⁶⁴Henderson J. Bulding the Rural Economy With Hight – Growth Entrepreneurs // Federal Reserve Bank of Kansas City: Economic Review. – 2002 <<http://ideas.repec.org/a/fip/fedker/y2002iqiip45-70nv.87no.3.html>> [žiūrėta 2014 02 11]

⁶⁵Sharma M. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kūrybiškumo ir verslumo. Priemonės krizei įveikti (nuomonė savo iniciatyva) // Iš žurnalo „Europos Sąjungos oficialusis leidinys. — 2011, p. 45 <http://www.ku.lt/leidykla/files/2012/09/TILTAI-_2012_3.pdf> [žiūrėta 2014 02 18]

technologinė aplinka, o *vidiniams* veiksniams yra priskiriamos asmeninės savybės, motyvacija imtis verslo, turimos žinios ir praktiniai įgūdžiai (Adamonienė, Šilingienė, 2008⁶⁶; žr. 2 pav.):



1 pav. Verslumą sąlygojančių veiksnių sistema

Šaltinis: Adamonienė R., Šilingienė V., 2008

Autoriai Čiburienė, Guščinskienė (2009) linkę vidiniams veiksniams priskirti įgimtas ir įgytas verslumo savybes. „Įgimtos savybės yra intuicija, karjerizmas, pasitikėjimas savimi, avantiūrizmas, azartiškumas ir pan. Įgytos savybės – tai savybės, kurios įgyjamos mokantis ir praktiškai veikiant, tai visų pirma, žinios ir praktinis patyrimas, formuojantis universalius ir dalykinius įgūdžius.“⁶⁷ Abejos verslumo savybių grupės yra vienodai svarbios ir reikalingos, bet kartais atsitinka taip, jog palyginus dviejų verslininkų vienodą profesinį pasirengimą, jų veiklos rezultatai gali būti skirtingi, todėl vidiniams veiksniams priskiriamos tokios verslumo ypatybės: (Z. Lydeka):

- Tikėjimas savo sėkme ir užsibrėžtų tikslų siekimas - žiūrėjimas į ateitį, optimizmas, siekimas įvykdyti užduotis, energingumas, pasitikėjimas savimi, atkaklumas, atsidavimas darbui;
- Noras būti nepriklausomam – savo nuomonės turėjimas, gebėjimas priimti sprendimus, savarankiškumas, netradicinių sprendimų pomėgis;
- Kūrybingumas – išradingumas, smalsumas, sugebėjimas formuluoti naujas idėjas, naujovių ir permainų pomėgis;
- Apskaičiuota rizika – gebėjimas dirbti ir priimti sprendimus, savo galimybių įvertinimas;

⁶⁶ Adamonienė R., Šilingienė V. Lietuvos kaimo gyventojų verslumo ypatumai. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. - Vol. 12 (1). Kaunas: Spalvų kraitė, Vol. 12 (1), 2008 < <http://vadyba.asu.lt/16/6.pdf> > [žiūrėta 2014 02 18]

⁶⁷ Čiburienė J., Guščinskienė J. 2009. Jaunimo verslumas: lyčių aspektas. Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos. - Nr. 1 (14) < http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2009~ISSN_1648-9098.N_1_14.PG_62-69/DS.002.0.01.ARTIC > [žiūrėta 2014 02 19]

- Veržlumas ir ryžtingumas – sugebėjimas pasinaudoti gyvenimo duotomis galimybėmis, tikėjimas, kad pats esi savo likimo kalvis.

Kalbant apie *išorinius* verslumo veiksnius, jie siejami su tam tikra aplinka, t.y. politine, socialine, teisine, ekonomine ar technologine, kuri lemia verslo pokyčius. Markevičius (2007) teigia, jog „išorinė aplinka daro didelį poveikį verslumui, tačiau žmogus jos pakeisti negali, o gali tik prie jos prisiderinti.“⁶⁸ Individuali žmogaus veikla egzistuoja tam tikroje kintančioje aplinkoje, o verslumas priklauso nuo to, kaip žmogus yra skatinimas imtis verslumo. Pagal Sharma (2012)⁶⁹ „kiekviename žmoguje slypi talentas, kūrybiškumas ir verslumas, kurie išsiskleidžia, jei tam sukuriama palanki aplinka: kuo mažiau galimybių atskleisti potencialą, tuo mažiau žmonės yra motyvuoti tobulėti.“ Gronskis traktuoja, jog išoriniai veiksniai glūdi pačioje rinkoje, o rinkos pokyčiai tarsi duoda užsakymą kūrybiškumui.

Kalbant apie verslumo ugdymą, pastarasis dažnai grindžiamas aktyvia ir savarankiška veikla, skatinančia nuolat mąstyti ir veikti. Jis taip pat orientuotas į individualias žmogaus savybes, pagal kurias pritaikomas pats ugdymo procesas, mokymosi medžiaga ir metodai. Taigi, verslumo kompetencijos ugdymo rezultatas pagal Spinter tyrimus (2005)⁷⁰ gaunasi toks:

- Individo motyvacija ir jo atsakomybė už savo bendrųjų gebėjimų ugdymą;
- Kvalifikacijos įgijimas ir kėlimas;
- Persikvalifikavimas ir mokėjimas įgyta žinias pritaikyti praktikoje.

Verslumo ugdymo tikslas yra „orientacija į bendrųjų gebėjimų ugdymą, kad mokykla parengtų pilietį, gebantį gyventi ir dirbti konkurencingoje, daugiakultūrinėje, demokratinėje visuomenėje, bei turintį gebėjimų mokytis visą gyvenimą.“⁷¹ Švietimo sistema yra paremta ugdymo, mokymosi ir studijų formų įvairove, todėl ji turi sudaryti sąlygas išplėtoti bendruosius visuomenės narių gebėjimus bei kompetencijas, tuo pačiu, ir verslumo kompetenciją.

Pagal Europos komisijos atliktą apklausą, verslumo lygis Lietuvoje dar nėra pakankamai išvystytas. Visuomenėje dar nėra supratimo, ypač jaunimo tarpe, kad ne tėvai, švietimo įstaigos ar darbdaviai turi suteikti geresnes gyvenimo sąlygas. Vis dar tvyro sovietinio mąstymo stereotipai, kadangi kiekvienas naujas dalykas, tame tarpe ir verslumo kompetencijos ugdymas, yra sunkiai suprantamas, o švietimas toliau daugiau orientuojasi į teorijos mokymą, ne į praktinius įgūdžius.

⁶⁸ Markevičius P. 2007. Žemės ūkio infrastruktūros verslininkų verslumo išorinės aplinkos veiksniai šiuolaikinės rinkos sąlygomis. Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai. – Nr. 4 (11), 2007 <<http://vadyba.asu.lt/19a/14.pdf>> [žiūrėta 2014 02 19]

⁶⁹ Sharma M. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kūrybiškumo ir verslumo. Priemonės krizei įveikti (nuomonė savo iniciatyva) // Iš žurnalo „Europos Sąjungos oficialusis leidinys. — 2011, p. 45 <http://www.ku.lt/leidykla/files/2012/09/TILTAI_2012_3.pdf> [žiūrėta 2014 02 18]

⁷⁰OECD. SME and Entrepreneurship Out-look. France: OECD Publishing, 2005 <<http://www.camaras.org/publicado/europa/pdf/8505011E.pdf>> [žiūrėta 2014 02 20]

⁷¹Švietimo gairės // Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos, 2003 – 2012 metai: informacinis leidinys. 2002 m., Nr. 14 (149)

Apibendrinant verslumo kompetencijos sampratos analizę, verslumo sąvoka dažniausia minima verslo analizės kontekste, bet, panašu, kad šiandien verslumo koncepcija įvairiems žmonėms gali reikšti skirtingus dalykus, netgi specialistai nesutaria dėl tikslaus šio žodžio apibrėžimo ir vartojimo. Verslumas dažniausiai mums suprantamas kaip gebėjimas sukurti verslą, bei jį sėkmingai vystyti, gaunant atitinkamo pelno. Norint ugdyti verslumo kompetenciją, kuri neatsiejama nuo šių dienų naujausių technologijų valdymo ir informacinio raštingumo, visai tai įgyvendinti yra reikalingi, kaip jau buvo minėta anksčiau, asmeniniai ir dalykiniai gebėjimai – vaizduotė, kūrybiškumas, rizika, iniciatyva, imlumas naujovėmis, bei nuolatiniam pokyčiams, ir vadybos žinios. Kadangi šiuolaikinių demokratijų pagrindas yra rinkos ekonomikos sistema, todėl, natūralu, kad ES dokumentuose yra pabrėžiamas ekonominis švietimas ir verslumo ugdymas.⁷²

1.2 Verslumo ugdymą reglamentuojantys Europos Sąjungos ir Lietuvos dokumentai

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) atliktų tyrimų rezultatai parodė, jog teorinis švietimas ir praktinis mokymas, apimantis nuolatinį mokymąsi, yra pagrindas verslumo didinimui.⁷³ Taip pat, OECD priėjo išvados, kad nėra vieningos verslumo skatinimo programos, kuri pagerintų visų šalių ekonomiką, todėl iki šiol nėra visiškai aišku, kaip verslumo ugdymas ir jo praktinis parengimas būtų skatinimas geriausiai. Tuo tarpu, Europos komisija, įvertindama verslumo ugdymo svarbą, priėmė visą eilę nutarimų, kad galėtų pertvarkyti Europos šalių ekonomiką į žiniomis grįstą ekonomiką.

Europoje ekonominis raštingumas ir verslumo ugdymas tapo itin svarbus, kada 2000 m. Lisabonoje buvo priimta strategija, padėsianti išskirti verslumo svarbą, bei išgryninti jam pavaldžius sudedamuosius komponentus - konkurencingumą, integraciją ir jaunimo užimtumą.⁷⁴ Verslumo ugdymo svarba reglamentuojančiuose Lietuvos ir Europos Sąjungos dokumentuose yra akcentuojama visuose švietimo sistemos ugdymo lygiuose ir siūloma, kuo daugiau jį įtraukti į dėstomus ugdumuosius dalykus. Europos Vadovų Taryba nuolat skatina Europos Sąjungos šalis daugiau lėšų skirti švietimui, kartu siejant jį su Europos Sąjungos kryptimis ir tikslais. Taip tobulinant ugdymo valdymą siūloma jį padaryti dinamišku ir priaartinti jį labiau prie pačių ugdytinių: svarbu ne jų jau

⁷² Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“ <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fti%2Fdocs%2Fstrategija2003-12.doc&ei=L1KJUZWKN>

⁷³ OECD. SME and Entrepreneurship Out-look. France: OECD Publishing, 2005 <http://www.camaras.org/publicado/europa/pdf/8505011E.pdf> [žiūrėta 2014 02 20]

⁷⁴ Lisabonos strategija: strateginės plėtros planas. – Europos Vadovų Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d. http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2FIt%2Fmokslo_darbai%2Fsms%2Farchyvas%2Fdwn.php%3Fid%3D257429&ei=VOZaU7GQEKr1ygPk5oDwCw&usg=AFQjCNEVEZZPaCGzuIrED_L6uUvgBIVwZQ&bvm=bv.65397613,d.bGQ [žiūrėta 2014 02 04]

turimos žinios, bet turimų žinių pritaikymas praktikoje. Todėl Europos Sąjungos vadovai nuolat agituoja Europos šalių vyriausybes investuoti į jų visuomenės (žmonių) verslumo ugdymą.

Lisabonos susitikime Europos Taryba didžiausią dėmesį skirdama švietimui ir asmens mokymuisi visą gyvenimą, išskyrė penkis pagrindinius asmens įgūdžius, taip būtinus nuolat besikeičiančioje žinių visuomenėje, tai – socialiniai įgūdžiai, technologijų kultūra, IT įgūdžiai, užsienio kalbos ir verslumas. Kitaip tariant, švietimo ir mokymo sistemos turėtų būti labiau lankstesnės ir labiau atitikti žmonių, darbo rinkos ir visuomenės poreikius.⁷⁵

Tešiant Europos Tarybos pateiktą penkių pagrindinių asmens įgūdžių tobulinimo sistemą šiuolaikinėje informacinėje visuomenėje, buvo parengta Tarybos ir Komisijos programa „Švietimas ir mokymas 2010“⁷⁶, kurioje nurodyta, kad verslumo ugdymas yra reikalingas visą gyvenimą. Pastarasis susideda iš asmens bendrųjų gebėjimų, būtinų saviraiškai, socialinei integracijai, aktyviam pilietiškumui ir užimtumui, nors paprastai Europoje verslumo ugdymas nebuvo palankus formaliam švietimui, tačiau praktiškai švietimo sistemos gali daug prisidėti prie sėkmingo verslumo problemų sprendimo ES, todėl šis komunikatas skirtas ugdyti verslumo ugdymą nuo pradinės mokyklos iki universiteto, įskaitant profesinį ugdymą ir techninių mokslų įstaigas, kadangi jau jaunystėje formuojasi kultūriniai ypatumai ir nuostatos.

Grįžtant prie 2000 m. laikotarpio birželio mėn. *Europos Mažų Įmonių Chartija (toliau – Chartija⁷⁷)*, atsižvelgdama į vyraujančią žinių ekonomiką, ypatingą dėmesį skyrė vienam iš asmens įgūdžių formavimui – tai žmonių verslumo ugdymui. Vykdydama Lisabonos Europos Vadovų Tarybos nustatytus tikslus, įsipareigojo iki 2010 m. tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausia ekonomika visame pasaulyje. Šio susitikimo metu Feiroje Taryba pripažino, jog mažosios įmonės yra ekonomikos pagrindas, kurdamos naujas darbo vietas, tuo pačiu skatindamos verslumą ir konkurencingumą: „siekdami įgyvendinti Lisabonos proceso tikslus, mes privalome savo darbotvarkėje joms suteikti prioritetinę vietą ir toliau didžiausią dėmesį kreipti į smulkiojo verslo poreikius.“⁷⁸ Taip pat, vienas iš Lisabonoje numatytų tikslų buvo Europos Sąjungos ekonomikoje „užtikrinti subalansuotą ūkio augimą, sukurti daugiau geresnių darbo vietų ir pasiekti didesnę socialinę sanglaudą“, todėl pagal Chartijos veiklos planą, tik imantis verslininkystę skatinančių veiksnių yra įmanoma pagerinti Europos šalių ekonominę padėtį ir užtikrinti visas reikalingas sąlygas tinkamai vystyti smulkųjį verslą. Sėkmingam minėtų tikslų įgyvendinimui Mažų Įmonių Chartija pasižadėjo:

⁷⁵ Ten pat.

⁷⁶ Europos bendrijų komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: verslumu pagrįsto mąstymo puoselėjimas ugant ir mokant. – Briuselis, 2006 sausio 13 d. <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0033:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2014 02 09]

⁷⁷ High Performance Visualization Solutions // Apie Europos mažųjų įmonių chartijos įgyvendinimą: ataskaita. – 2005 <<http://europa.eu.int.com>> [žiūrėta 2014 02 04]

⁷⁸ Ten pat

- Stiprinti naujovių ir verslumo dvasią, kad Europos verslas ateityje galėtų susidoroti su naujais sunkumais;
- Siekti, kad reguliavimo, fiskalinė ir administracinė sistema būtų palanki verslui ir gerintų verslininkų padėtį;
- Užtikrinti, kad patekimą į rinką reglamentuotų kuo mažiau varžantys reikalavimai, atitinkantys pagrindinius valstybės tikslus;
- Sudaryti geresnes sąlygas naudotis pažangiausiais mokslinių tyrimų rezultatais ir technologijomis;
- Gerinti įmonių galimybę gauti finansavimą visame jų raidos cikle;
- Nuolatos tobulinti savo veiklą, kad ES smulkaus verslo sąlygos būtų geriausios pasaulyje;
- Atsižvelgti į smulkaus verslo atstovų nuomonę;
- Skatinti aukščiausio lygio smulkaus verslo rėmimą.

Kiekvienais metais Europos Chartija rengia numatytų tikslų įgyvendinimo ataskaitą, paremtą verslumo skatinimo programoje dalyvaujančių šalių ataskaitomis. Pavyzdžiui, 2005 metų ataskaitoje, buvo nagrinėjamos tokios veiklos sritys, kaip verslumo ugdymas vidurinėse mokyklose, geresnis reglamentavimas poveikio įvertinimo ir bankroto įstatymo srityse, ir praktinių įgūdžių trūkumą mažinančios priemonės, siekiant sumažinti kvalifikuotų technikų ir inžinierių stygių.⁷⁹ Taip pat Chartija išipareigojo, jog visi aiškiai apibrėžti tikslai būtų siektini remiantis Daugiamete įmonių ir verslininkystės programa, Kardife pradėtų ekonominių reformų patirtimi, Liuksemburge numatyta užimtumo politika, kitomis Bendrijos programomis ir iniciatyvomis, bei būtų kasmet analizuojama ir įvertinama, kokia pažanga padaryta numatytose srityse, gerinant smulkiojo verslo gyvavimo padėtį, bei pagal veiklos rezultatų ataskaitą gerinti jų veiklos žinias ir praktiką, atsižvelgiant į geriausius pasaulyje smulkiojo verslo pavyzdžius, perimant jų patirtį.

2001 m. Stokholme ir 2002 m. Barselonoje Europos Taryba išskyrė verslumo ugdymą, kaip tikslą formuoti verslo įgūdžių ugdymą švietimo ir ugdymo nuostatose. Vėliau prie jos idėjų prisijungė Europos komisija (2001) ir, kaip Mažų Įmonių Chartija, toliau akcentavo verslumo ugdymo dvasią, bei teigiamas švietimo nuostatas ir mąstymo būdą.

Tęsiant Lisabonos ir Mažųjų Įmonių Chartijos veiksmų planą pabrėžti verslininkystės reikšmę Europoje, 2002 m. ES Viršūnių Tarybos metu buvo paskelbta, kad iki 2003 m. ES Viršūnių Tarybos komisija pateiks teisinio reguliavimo dokumentą - *Žaliąją Knygą*⁸⁰ dėl verslininkystės geresnio supratimo ir jos skatinimo. 2004 m. Europos komisija sudarė Verslininkystės veiksmų planą

⁷⁹High Perfomance Visualization Solutions // Apie Europos mažųjų įmonių chartijos įgyvendinimą: ataskaita. – 2005 <<http://europa.eu.int.com>> [žiūrėta 2014 02 04]

⁸⁰ European Commission. Green paper – Entrepreneurship in Europe: knyga. Brussels: Com 27 final, 2003 <<http://www.esc.eu.int>> [žiūrėta 2014 01 11]

(„Europos verslininkystės darbotvarkė“), kuriame buvo nurodytos penkios prioriteninės sritys, atsakingos už verslininkystės dvasios skatinimą ir jos aplinkos formavimą:

- Verslininkiškos mąstysenos skatinimas;
- Žmonių skatinimas tapti verslininkais;
- Verslininkų parengimas plėtrai ir konkurencijai;
- Finansų srauto gerinimas;
- MV įmonėms palankesnės teisinio reguliavimo ir administravimo struktūros sukūrimas.

2005 m. vasario mėn. Europos Komisija pasiūlė iš naujo įvertinti Lisabonos strategiją, ir Europos Sąjungos pastangomis įgyvendinti dvi pagrindines užduotis:

- Skatinti didesnę ir ilgalaikę ekonomikos augimą;
- Kurti daugiau bei geresnių darbo vietų.

Taip pat naujojoje Partnerystėje ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui akcentuojama, kad yra ypač svarbu gerinti verslumo kultūrą ir sudaryti palankią aplinką MVĮ. „Jeigu Europa nori sėkmingai išsaugoti savo socialinį modelį, jai reikalingas spartesnis ekonomikos augimas, daugiau naujų bendrovių, daugiau novatorišką verslą pradėti linkusių verslininkų ir daugiau sparčiai augančių MVĮ.“⁸¹ Taip pat, vykdant palankesnę klimataus verslumui, yra būtina keisti visuomenės mąstymą bei gerinti europiečių įgūdžius ir šalinti pagrindines kliūtis, norint steigti naujas bendroves, jas tobulinti. Visai tai įgyvendinti buvo parengtas Europos Komisijos Veiksmų planas (2004), kuriame pateikti svarbiausi verslumo politikos aspektai. 2005 m. buvo paskelbta integruota MVĮ politika, nors jaunimo verslumo skatinimas tapo labiau svarbiu dėl Europos Vadovų Tarybos priimto Europos jaunimo pakto.

Pagal Europos Tarybos atliktus tyrimus specialios verslo žinios bei bendrieji įgūdžiai ir gebėjimai yra verslumo pagrindas. Todėl yra faktų, rodančių, jog verslumo ugdymas padidina naujų bendrovių atsiradimą, savisamdros galimybes, didesnę ekonominę atlygį bei pasitenkinimą. Nors verslumo ugdymas turėtų būti privalomas ne tik jaunuoliams ir visiems asmenims kaip bendrasis gebėjimas, padedantis būti kūrybingesniems ir labiau pasitikintiems savimi, kad kokios veiklos jie imtųsi, bei elgtis atsakingai bendroje visuomenėje.

Tuo tarpu Europos Komisijos darbo programoje „Švietimas ir mokymas 2010“⁸² nurodyta, kad verslumo ugdymas yra reikalingas visą gyvenimą. Pastarasis susideda iš asmens bendrųjų gebėjimų, būtinų saviraiškai, socialinei integracijai, aktyviam pilietiškumui ir užimtumui, nors paprastai Europoje verslumo ugdymas nebuvo palankus formaliam švietimui, tačiau praktiškai švietimo sistemos gali daug prisidėti prie sėkmingo verslumo problemų sprendimo ES, todėl šis komunikatas skirtas ugdyti verslumo ugdymą nuo pradinės mokyklos iki universiteto, įskaitant

⁸¹ Ten pat

⁸² Švietimas ir mokymas 2010. – Briuselis, 2003 m. birželio mėn. <
[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com_com\(2005\)0548_/com_com\(2005\)0548_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com_com(2005)0548_/com_com(2005)0548_lt.pdf)>
[žiūrėta 2014 02 14]

profesinį ugdymą ir techninių mokslų įstaigas, kadangi jau jaunystėje formuojasi kultūriniai ypatumai ir nuostatos.⁸³

2006 m. Europos Parlamentas ir Taryba priėmė sprendimą dėl Konkurencingumo ir inovacijų bendrosios programos įsteigimo (KIP) 2007–2013 m., kurioje „siūloma harmoninga sistema, kuri turėtų pagerinti konkurencingumą ir naujovių diegimo potencialą Europos Sąjungoje (ES). Šios pagrindų programos remiami veiksmai prisideda prie žinių visuomenės plėtros ir prie darniu ekonomikos augimu grindžiamo tvaraus vystymosi.“ Taigi ji atitinka atnaujintos 2005 m. Lisabonos strategijos tikslus: skatinti konkurencingumą ir novatoriškumą Europos Sąjungoje, pasitelkus informacines ir ekologiškas technologijas bei atsinaujinančius energijos šaltinius. Konkurencingumo ir inovacijų bendroji programa, atsižvelgiant į Mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) interesus, buvo išskaidyta į tris paprogrames:

- *Veršlininkystės ir inovacijų programa* – veiksmai, kuriais siekiama skatinti verslumą, pramonės konkurencingumą ir naujovių diegimą;
- *IRT politikos rėmimo programa* – veiksmai, kuriais skatinama taikyti ir naudoti informacines ir ryšių technologijas (IRT), kurios yra žinių ekonomikos ramstis;
- *Programa „Pažangi energetika Europai“* – ši programa padeda greičiau pasiekti tvarios energetikos tikslų.

Pats programos įgyvendinimas paremtas finansinėmis priemonėmis, projektais, tinklais, analize, išmėgintais ir patikrintais veiksmais bei naujomis priemonėmis

Dar 1997 m. atsiradus Europos užimtumo strategijai (EUS), kada ES valstybės susitarė nustatyti ir kartu koordinuoti šalių užimtumo programas, siekiant Europoje padidinti užimtumo lygį, t.y. pagerinti žmonių pajamas, taip pagerinat jų socialinę įtrauktį į visuomenę bei sumažinant skurdą šalyje, EUS pagrindą sudaro užimtumo politikos gairės. Nuo 2005 m. šios gairės buvo integruotos į ekonominės politikos gaires, ir sujungus jas visas į bendrą visumą, jos tiesiogiai skatina inovacinius pokyčius šiose Europos užimtumo politikos srityse:

- Vyrų ir moterų dalyvavimo darbo rinkoje didinimas, struktūrinio nedarbo mažinimas ir darbo kokybės skatinimas;
- Kvalifikuotos darbo jėgos, tenkinančios darbo rinkos poreikius, formavimas ir mokymosi visą gyvenimą skatinimas;
- Visų lygių švietimo ir mokymo sistemų kokybės ir veiksmingumo tobulinimas ir pastangų studijuoti trečiosios pakopos ar atitinkamose studijose skatinimas;
- Socialinės įtrauktiems skatinimas ir kova su skurdu.

⁸³ Europos bendrijų komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: verslumu pagrįsto mąstymo puoselėjimas ugant ir mokant. – Briuselis, 2006 sausio 13 d.
<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0033:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2014 02 09]

Bendrame kontekste EUS prioritetai buvo pradėti įgyvendinti akcentuojant švietimą ir mokymą, ypač jaunimo tarpe, būtina pasitelkti tokias švietimo ir mokymo priemones, kurių pagalba būtų pasiektas stabilesnis asmenų užimtumas ir geresnė darbo kokybė. „Lanksčios ir saugios darbo sutartys, aukščiausios klasės užimtumo tarnybos, veiksminga socialinės apsaugos sistema, visi šie elementai, remiantis aukšto lygio mokymosi visą gyvenimą sistema, turi prisidėti prie sklandžių užimtumo pokyčių – ir pereinant iš švietimo sistemos į darbo rinką, ir grįžtant į ją po nedarbo laikotarpio.“⁸⁴

2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamentas ir Taryba nustatė rekomendacijas *Dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančių mokymosi gebėjimų*⁸⁵, tuo tikslu – prisidėti prie Lisabonos strategijos augimo ir užimtumo politikos Europoje bei prie darbo programos „Švietimas ir mokymas 2010“, šių programų įgyvendinimo, kuriant žinių visuomenę, rekomendacijos reikalingos, kad Europos Sąjungos valstybės greičiau reformuotų savo šalies švietimą ir mokymą, norint pagerinti jaunimo kvalifikacijos gebėjimus. Pasiūlymas dėl asmens bendrųjų gebėjimų programos orientaciniuose matmenyse, yra praktiška priemonė Europos piliečiams užtikrinti sąlygas asmeniniam jų pasitenkinimui, aktyviam pilietiškumui, socialiniai įtraukčiai ir užimtumui žinių visuomenėje. Pagal šiuos orientacinius matmenis, pateikti aštuoni asmens bedrieji gebėjimai, kuriuos turi turėti kiekvienas europietis:

- 1) Bendravimas gimtąja kalba;
- 2) Bendravimas užsienio kalbomis;
- 3) Matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse;
- 4) Skaitmeninis raštingumas;
- 5) Mokymasis mokytis;
- 6) Tarpasmeniniai, tarpkultūriniai, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai;
- 7) Verslumas;
- 8) Kultūrinė raiška.

Šia rekomendacija valstybės narės raginamos pasirūpinti, jog asmenys, turintys bazinį išsilavinimą, jų įgyti bendrieji gebėjimai būtų orientuoti į Europos matmenis ir lygius, taip pašalinant nevienodą mokymosi galimybių klausimą.⁸⁶

Darbo programoje „*Švietimas ir mokymas 2010*“ siekiama „skatinti augimą ir darbo vietų kūrimą, teisingumą ir siocialinę įtrauktį, itin svarbu sukurti gerai veikiančią vadinamąją „žinių trikampį“, kurį sudaro švietimas, moksliniai tyrimai ir inovacijos, bei padėti visiems piliečiams

⁸⁴ Ten pat

⁸⁵ Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 18 d. rekomendacijos „Dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančių mokymosi gebėjimų“. - <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0262+0+DOC+XML+V0//LT>> [žiūrėta 2014 02 20]

⁸⁶Bendrieji gebėjimai // Moksliniai terminai
<http://www.astro.ff.vu.lt/~viktoras/terminai/index.php?option=com_mokterm&term_id=24> [žiūrėta 2014 02 20]

tobulinti įgūdžius.⁸⁷ Europa tikslingai siekdama sumažinti tiesioginį socialinės krizės poveikį plačiu mastu, privalo konkuruoti visame pasaulyje pasirūpindama piliečių novatoriškais įgūdžiais bei „greito perėjimo prie mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ir žinių ekonomikos.“ Taip pat būtina didinti inovacijas ir augimą švietimo ir mokymo srityse, o piliečių įgūdžiai ir gebėjimai plačiai grindžiami žiniomis turėtų būti skaitinami jų tobulinimui visą gyvenimą.

Siekiant, kad visų Europos Sąjungos šalių piliečiai įgytų įgūdžių, reikalingų šiuolaikinei darbo rinkai ir sėkmingai socialiniai įtraukčiai visuomenėje, labai svarbu šalies vyriausybei užtikrinti kokybišką švietimą ir mokymą, jų augimą. Kadangi nuo 2002 m. Europos lygiu numatyti pasiekimai švietimo ir mokymo srityse buvo ypač reikšmingi atskirų Europos šalių švietimo reformose, Europos Taryba 2009 m. gegužės mėn. patvirtino Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje naują strateginę programą „ET 2020“⁸⁸. Ši jau ketvirtoji bendroji programa dižiausią dėmesį skiria pažangai, padarytai 2007–2009 m. laikotarpiu dėl numatytų pokyčių švietimo sistemoje pagal 2010 m. programą „Švietimas ir mokymas“. Šioje programoje apžvelgtos 2006 m. Rekomendacijos dėl bendrųjų gebėjimų įgyvendinimui, bei apžvelgtas „nacionalinių mokymosi visą gyvenimą strategijų kūrimas ir reformos, kurių imtasi siekiant profesinį mokymą padaryti patrauklesnį ir labiau atitinkantį darbo rinkos poreikius bei modernizuoti aukštąjį mokslą.“⁸⁹ Taip pat ataskaitoje atsižvelgiama į naują tikslą ir iniciatyvą – „Nauji gebėjimai naujoms darbo vietoms“. Nors valstybių narių ataskaitose specialiai nenagrinėta, kaip švietimo ir mokymo sistemos turėtų reaguoti į ekonomikos nuosmukį, svarbiausi jose nagrinėjami klausimai – ypač gebėjimais grindžiamo metodo įgyvendinimo pažanga ir profesinio mokymo bei aukštojo mokslo modernizavimas – yra itin svarbūs siekiant, kad Europa sėkmingai atsigautų po ekonomikos krizės.

Apžvelgiant Lietuvos teisinę bazę, reglamentuojančią verslumo ugdymą, 2002 m. birželio 12 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė parengė Nr. 853 *Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotes iki 2015 ilgalaikę strategiją*, kurioje „numatytos ilgalaikės ekonominės politikos kryptys, būtinos šalies ūkio restruktūrizavimui paspartinti bei leidžiančios savalaikiai adaptuotis prie vidinės ir tarptautinės situacijos pokyčių ir maksimaliai didinti bei efektyviai išnaudoti šalies ekonominių potencialių.“⁹⁰ Pagrindinis strategijos tikslas – sukurti tokią šalies aplinką, kuri padėtų plėtoti materialinę ir dvasinę šalies gerovę, t.y.:

- Stabili ekonominė plėtra;
- Sveika gamtinė aplinka dabar ir ateities kartoms;

⁸⁷ EK 2008 m. gegužės 8 d. komunikatas „Dėl kūrybingumo ir inovacijų skatinimo švietimo ir mokymo srityje. – Briuselis < <https://www.google.lt/#q=%C5%A1vietimas+ir+mokymas+2010> > [žiūrėta 2014 02 20]

⁸⁸ Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvos // Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis: Europos komisija < <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lt&catId=956> > [žiūrėta 2014 02 24]

⁸⁹ Ten pat

⁹⁰ Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotes iki 2015 ilgalaikę strategija. - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. birželio 12 d. <<http://www.ukmin.lt/web/lt/lietuvos-ukio-ekonomikos-pletros-strategija>> [žiūrėta 2014 02 21]

- Asmens saugumas fizine, teisine ir socialine prasmėmis;
- Žmogaus kapitalo plėtra;
- Pilietinės visuomenės plėtra.

Taip pat turi būti užtikrintos žmogaus gyvenimo pasirinkimo galimybės ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje, politinėje aplinkoje, investuojant į jo švietimą, lavinimą ir sveikatos apsaugą, bei sudaryti sąlygas naudotis jo galiomis ir patirtimi ekonominei ir kūrybinei veiklai bei poilsiui visuomeninio gyvenimo politikoje.⁹¹

Tais pačiais metais lapkričio 12 d. Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Lisabonos tarybos išvadas dėl verslumo plėtros, priėmė nutarimą Nr. IX-1187 *Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos*⁹², kuri tvirtina, jog valstybė privalo reguliuoti jos ūkinę veiklą, kad ji tarnautų visos tautos gerovei, remiant visuomenei naudingas ūkines pastangas ir iniciatyvą, ir taip siekiant atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės.

2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė nutarimą Nr. IX-1700 *Dėl Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų*⁹³. Strategijos nuostatos papildė valstybės ilgalaikės raidos strategiją ir nusako Lietuvos švietimo plėtotės tikslus bei priemones jiems įgyvendinti. Kad būtų užtikrinta švietimo plėtotės kokybė, yra atnaujinamas švietimo ugdymo turinys pagal naujas asmens kompetencijas: viena iš jų – verslumo kompetencijos ugdymas. Nuostatuose nurodoma, jog verslumo ugdymas turi būti sustiprintas visuose švietimo sistemos lygiuose, o finansinei išminčiai ugdyti, ekonominio raštingumo pagrindai ir verslumo įgūdžiai turi būti suteikti visiems mokiniams ir studentams jau pagrindinėje mokykloje.

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos apibrėžia pagrindinius kokybinius ir kiekybinius pokyčius Lietuvos švietimo raidai 2003-2012 metais, kurie „padėtų didinti švietimo sistemos efektyvumą, išplėsti švietimo prieinamumą, sukurti sąlygas tęstiniam, visą gyvenimą trunkančiam mokymuisi, užtikrinti europinius standartus ir šiuolaikinės Lietuvos visuomenės poreikius atitinkančią švietimo kokybę.“⁹⁴ Remiantis verslumo ugdymo siekiais, nuostatose akcentuojama:

⁹¹ Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 ilgalaikė strategija. - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. birželio 12 d. <<http://www.ukmin.lt/web/lt/lietuvos-ukio-ekonomikos-pletros-strategija>> [žiūrėta 2014 02 21]

⁹² Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“

⁹³ Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“ <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fti%2Fdocs%2Fstrategija2003-12.doc&ei=L1KJUZWKNYPh4QTG2YC4Cg&usg=AFQjCNH4_ITdo6kjRIQuVzj68jzhKYGzIQ&sig2=UG97GMUp2DT2BtW4PvvrLQ&bvm=bv.46226182,bs.1,d.d2k> [žiūrėta 2014 01 27]

⁹⁴ Ten pat

- Padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir gebančiu nuolat mokytis bei kurti savo ir bendruomenės gyvenimą;
- Padėti asmeniui įgyti profesinę kvalifikaciją, atitinkančią šiuolaikinių technologijų, kultūros bei asmeninių gebėjimų lygį, ir sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą – nuolat tenkinti pažinimo poreikius, siekti naujų kompetencijų ir kvalifikacijų, reikalingų jo profesinei karjerai ir gyvenimo įprasminimui.

Todėl kiekvienas moksleivis, pabaigęs pagrindinę mokyklą, išsiugdys verslumą ir turės rinkos ekonomikos žinių pagrindus, taip pat žinos, kokių jam asmeninių savybių reikia, kad galėtų jas tinkamai ugdyti ir panaudoti šiuolaikinėje rinkos ekonomikoje. Priemonės, padėsiančios iš esmės pakeisti mokymo turinį, tai aktyvūs mokymosi metodai, skatinantys tarpusavio bendradarbiavimą, ir savarankiškos veiklos praktika.

*Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija (toliau – Strategija)*⁹⁵ buvo parengta 2002 m. balandžio mėn. Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintomis visuotinio ekonominio raštingumo strategijos gairėmis, kurioje viena iš prioritetinių veiklos krypčių yra verslumo ugdymas bei pridėtas papildomas ir neatsiejamas nuo verslumo, ekonominio raštingumo procesas. „Tai yra susiję su visuomenės požiūrio formavimu, turinčiu įtakos visiems pertvarkos procesams ir jų greičiui, tai kiekvienam piliečiui reikalingos žinios ir įgūdžiai, nes ekonominiai santykiai apima visas gyvenimo sritis ir etapus. Visuomenės poreikis ekonominės žinioms yra didžiulis ir švietimo sistemos uždavinys – padėti šį poreikį patenkinti.“⁹⁶ Strategijoje pabrėžiama, kad verslumo ugdymas nėra tapatus ekonominiam raštingumui, bet juos galima labai glaudžiai kartu derinti bei integruoti vieną su kitu:

- Verslumas – tai asmens mąstymo būdas ir asmeninės socialinės, vadybinės bei asmeninės kompetencijos, leidžiančios turimas žinias pritaikyti savo kasdieniam gyvenimui, t.y. konkretūs gebėjimai, teikiantys galimybę ne tik organizuoti savo verslą, bet ir prisiimti riziką už padarytus sprendimus.
- Ekonominis raštingumas – tai ekonomikos reiškinių supratimo pagrindu sukurta mokinio motyvacija ir pasirengimas pritaikyti savo žinias ir gebėjimus praktinėje veikloje, mokinio amžiui adekvatus ekonominių žinių ir kompetencijų lygis.

⁹⁵ Ten pat

⁹⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-835 “Ekonominio raštingumo verslumo ugdymo strategija” < <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=4D0188F1-4ECC-4FBA-B5B0-411F019AEE4D>> [žiūrėta 2014 01 23]

2005 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, remdamasi Lisabonos strategija, priėmė nutarimą *Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje* (Nr. 670)⁹⁷, kuriuo būtų stengiamasi atlikti ekonomines reformas šalyje, kuriant žinių visuomenę ir mažinant socialinę atskirtį su spartėjančiomis technologijomis. Taip pat, Lietuva nustatė tokius kriterijus, pagal kuriuos bus siekiama įgyvendinti ekonominį augimą ir šalies gyventojų užimtumą:

- *Makroekonomikos srityje* – išlaikyti spartų ekonomikos augimą, makroekonominį stabilumą ir siekti visateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje;
- *Mikroekonomikos srityje* – skatinti Lietuvos įmonių konkurencingumą;
- *Užimtumo srityje* – skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą.

Nors Lisabonos programa Lietuvoje paskatino aktyvesnę diskusiją tarp suinteresuotų institucijų ir įmonių, bei buvo pradėti parengiamieji darbai programos įgyvendinimui, bet kol kas nebuvo pasiekta aiškių postūmių viešojoje politikoje, o daugiau dėmesio buvo skiriama politikos koordinavimui ir priežiūrai – įsteigti padaliniai, suformuotos darbo grupės.

2008 m. balandžio 2 d. Europos Vadovų Taryba pradėjo naują Lisabonos strategijos įgyvendinimo programą, kurios pagrindinis tikslas – paspartinti reformas, didinant Europos ekonomikos augimą ir konkurencingumą. Tuo tarpu, atitinkamai pagal Tarybos veiksmus Europos Sąjungoje, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, norėdama užtikrinti šalies konkurencingumą bei ekonomikos augimą ir užimtumo skatinimą, patvirtino *Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programą* (Nr. 1047)⁹⁸. Šia programa Lietuva, atsižvelgdama į Europos komisijos pateiktas rekomendacijas, pasižada skatinti investicijas į mokslinius tyrimus, inovacijas ir žmogiškąjį kapitalą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama Lisabonos strategijos programą, taip pat priėmė labai svarbų šalies jaunimui dokumentą dėl jo užimtumo politikos – *Nacionalinę jaunimo verslumo ugdymo ir skatinimo 2008-2012 metų programą*⁹⁹. Programos tikslas yra sukurti nuoseklia, efektyviai veikiančią jaunimo atsakingo verslumo ugdymo sistemą, o jai įgyvendinti vyriausybė numatė tokius programos uždavinius:

- 1) Sukurti, įdiegti ir tobulinti verslumo ugdymo priemones;

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. Nr. 670 Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje“ <<http://www.inovacijos.lt/index.php?1562558249#lisabona>> [žiūrėta 2014 02 21]

⁹⁸ Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programa. - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. balandžio 2 d. nutarimas Nr. 1047 <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CE0QFjAF&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D6251%26langId%3Dlt&ei=TewVU-XKI02h7AbKpoGwCw&usq=AFQjCNHJW-zTdi_X1EDI3AoH7PqFJRIPqA&bvm=bv.62286460,d.bGE> [žiūrėta 2014 02 21]

⁹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 339 “Dėl nacionalinės jaunimo verslumo ugdymo ir skatinimo 2008-2012 metų programos patvirtinimo“ <<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=0DF92A8C-B96F-4F4B-9C2F-368BFB75CC40>> [žiūrėta 2013 01 24]

- 2) Skatinti jaunimo ir jaunųjų ūkininkų verslo pradžią ir plėtrą;
- 3) Vykdyti jaunimo verslumo situacijos ir verslumo skatinimo stebėseną, informuoti valstybės institucijas ir visuomenę apie verslumo skatinimą Lietuvoje.

Įgyvendinus šią programą, Vyriausybė numatė, kad pasitelkus verslumo skatinimo priemones, Lietuvoje padaugės verslaus jaunimo ir jų verslo įmonių. Tai pat bus sukurta naujų verslumo ugdymo metodų, orientuotų į praktinį jaunimo ugdymo verslumą, ir bus sukurtos jaunimo poreikius atitinkančios paslaugos sėkmingai jų verslo pradžiai ir plėtrai, bei finansinė valstybės parama. Tokiu būdu buvo tikimasi, jog programa prisidės prie Lietuvos Respublikos plėtros švietimo, ekonomikos ir darbo rinkos srityse.

2009 m. gruodžio 30 d. tarp Ūkio ministerijos, Finansų ministerijos ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) buvo pasirašyta trišalė finansavimo sutartis, pagal kurią įsteigtas *Verslumo skatinimo kontroliuojantysis fondas (VSF)*¹⁰⁰, kurio valdytoju paskirtas INVEGA. VFS lėšomis yra finansuojama finansų inžinerijos priemonė „Verslumo skatinimas“, kurios tikslas – sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, tuo skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą bei naujų darbo vietų kūrimą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, įgyvendindama Valstybės ilgalaikės raidos strategiją, patvirtintą Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187, ir Nacionalinę Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 1 d. nutarimu Nr. 1047, nutaria pritarti *Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategijai* (toliau – šiai Strategijai)¹⁰¹. Tai ilgalaikis dokumentas, nusakantis Lietuvos inovacijų srities viziją, tikslus, uždavinius ir siektinus rezultatus iki 2020 metų, kurio paskirtis – „sutelkti ir efektyviai valdyti valstybės išteklius – kurti konkurencingą, naujausiomis technologijomis ir kvalifikuotais žmogiškaisiais ištekliais grindžiamą žinių ekonomiką.“¹⁰² Pagal šios strategijos nuostatas, Lietuvos ekonomikos pagrindas yra didelės pridėtinės vertės produktų gamyba ir paslaugos, o konkurencingumą globalioje rinkoje lems inovatyviam verslui palanki aplinka, bei švietimo, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros sistema, sąveikaudama su verslu, padės ugdyti kūrybiškumo nestokojančią visuomenę, kurs aukšto lygio žinių bazę naujovėms.

Esama sudėtinga Lietuvos ekonominė padėtis verčia keisti prioritetus: nuo tradicinės gamybos, orientuotos į žaliavų perdirbimą, nekilnojamojo turto ir techninės infrastruktūros

¹⁰⁰ Verslumo skatinimo kontroliuojantysis fondas: 2009 m. gruodžio 30 d. tarp Ūkio ministerijos, Finansų ministerijos ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) buvo pasirašyta trišalė finansavimo sutartis <http://www.invega.lt/site/files/failai/Veikla_reglamentuojantys_dokumentai/INVEGA_2014_2016_strateginis_planas.pdf> [žiūrėta 2014 02 23]

¹⁰¹ Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategija. - Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2008 m. spalio 1 d. Nr. 1047 <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=365849&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2014 02 23]

¹⁰² Ten pat

ekonomiką, pereiti prie kūrybinės, intelektinės, didelę pridėtinę vertę kuriančios gamybos ir paslaugų. Todėl žmogiškųjų išteklių kūrybingumas ir verslumas lemia inovacijas, o jos lemia pridėtinės vertės sukūrimą rinkoje, visuomenės gerovę ir šalies konkurencingumą.

Apibendrinant, bei analizuojant verslumo perspektyvas 2014-2020 metais, Europos Sąjungos sanglaudos politikos investavimo kryptys toliau bus nukreiptos į strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo. Remiantis pateikta Lietuvos ir Europos Sąjungos svarbiausių strateginių dokumentų analize, galime išskirti tris pagrindines strategijas, skatinančias šalių visuomenės verslumą ir ekonominį raštingumą: 1) siekiant tvirto augimo susiduriama su ekonomikos augimo bei nedarbo, inovacijų skatinimo, bei darnaus vystymosi iššūkiais; 2) siekiant integralaus augimo, susiduriama su atvirumo ir kūrybingumo, užimtumo skatinimo, skurdo ir socialinės atskirties iššūkiais; 3) tai pat siekiama spręsti viešajame valdyme iškylančius iššūkius.

1.3 Verslumo ugdymas įvairiose socialinėse aplinkose

Šių metų Europos komisijos parengtoje ataskaitoje paaiškėjo, kad tokios šalys, kaip Danija, Estija ir kt., tarp jų ir Lietuva, jau pradėjo įgyvendinti konkrečias strategijas, padėsiančias ugdyti verslumą, ir sekti tokių šalių kaip Austrijos, Čekijos, Bulgarijos ir kitų šalių pavyzdžiu, kada stipriai reformuojant švietimą, verslumo ugdymas yra įtrauktas į nacionalines mokymosi visą gyvenimą, jaunimo ir ekonomikos augimo strategijas.¹⁰³ Viena iš Europos komisijos narių, Vassiliou (2012), atsakinga už švietimą, kultūrą, daugiakalbystę ir jaunimo reikalus, labai aiškiai pasisakė, kad „verslumo ugdymas yra ekonomikos augimo varomoji jėga. Jis labai svarbus rengiant ateities verslininkus. Kad išliktų konkurencinga, Europa turi investuoti į žmones, jų įgūdžius, gebėjimą prisitaikyti ir kurti naujoves.“¹⁰⁴ Tai reiškia, jog kiekviena Europos šalis turi skatinti visuomenę keisti mąstymą ir požiūrį į verslumą, ir jį pradėti ugdyti jau nuo pirmųjų švietimo sistemos lygmenų.

Europos Sąjungos Tarybos pasisakymuose (2006)¹⁰⁵ buvo akcentuojama, jog verslumo ugdymą skatinančių įstaigų ir organizacijų rėmimas yra sėkmingas būdas skleisti Europoje verslumo dvasią. Visus šiuos reiškinius North, Smallbone (2007) apjungia į vieną bendrą momentą – kaip ugdyti verslumą, t.y. „suformuluoti asmenybės „žmogiškąjį kapitalą“, įgalinantį asmenybę tapti ir nuolat būti reikalingu ir vertinamu visuomenės nariu, bei sudaryti pagrindą jai gyventi laisvą ir laimingą

¹⁰³Europos komisija // Verslumo ugdymo pozicijos tvirtėja: ataskaita. - 2012 m. balandžio 13 d. <http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/13042012_verslumo_ugdymas_lt.htm> [žiūrėta 2012 02 24]

¹⁰⁴Ten pat

¹⁰⁵Švietimas ir mokymas 2010. – Briuselis, 2003 m. birželio mėn. <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2005\)0548_/com_com\(2005\)0548_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2005)0548_/com_com(2005)0548_lt.pdf)> [žiūrėta 2014 02 14]

gyvenimą.¹⁰⁶ Norint to pasiekti, yra svarbu skatinti verslumo, lyderystės ir socialinio bendravimo įgūdžius.

Tuo tarpu, Europos Komisija (2012) pažymėjo, jog „verslumo ugdymas – kūrybingumo, iniciatyvos, savarankiškumo ugdymas; ankstyvas ryšys su verslo pasauliu; žinojimas apie galimybę siekti karjeros, dirbant savarankiškai; mokymasis dirbant; mokymai, kaip pradėti verslą; verslo idėjų rėmimas.“¹⁰⁷ Verslumo ugdymas turėtų būti įtraukiamas į visas mokymo programas (mokymosi visą gyvenimą) formaliose ir neformaliose sistemose, kurios neatsiejamoms nuo švietimo, mokslinių tyrimų ir inovacijų. Pagal Gegieckienę, Graikštienę (2009)¹⁰⁸, verslumas turi būti ugdomas ne tik atitinkamai siejant jį su ekonomikos mokymais, bet verslumo gebėjimai kiekvienam asmeniui turėtų būti įgyjami mokantis visą gyvenimą.

Remiantis Spinter tyrimais (2005)¹⁰⁹, pastebėta, jog pagrindiniai verslumo ugdymo metodai dažniausiai būna aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas su pagrindiniais socialiniais partneriais, t.y. šeima, švietimo įstaigos, ir kitos mokymosi ar informacinės institucijos, kontaktuojant su neformaliuoju verslumo ugdymu (žr. 2 pav.):

	Mokykla	
Šeima	Neformalus ugdymas	Universitetas
	Verslas	

2 pav. Verslumo ugdymo keliai

Šaltinis: Spinter tyrimai, 2005

Šiose, formalioje ir neformalioje, socialinėse aplinkose verslumo kompetencijos ugdymui turėtų būti organizuojama projektinė veikla, konkursai, darbuotojų mokymai, aktyvios diskusijos su bendradarbiaujančiomis institucijomis, bei aktyvus verslumo propagavimas. Taip pat pastebėta, jog „norint sukurti verslumo ugdymui palankią aplinką, reikalingi švietimo sistemos pokyčiai (svarbus sąmoningumo ugdymas, suteikiamų žinių kryptingumas, praktinis dalyvavimas, kūrybiškumo skatinimas), jaunimo organizacijų bendradarbiavimas su formaliuoju švietimu, verslo atstovų interesas, aktyvi informacijos sklaida, palankūs finansiniai valstybinių institucijų instrumentai,

¹⁰⁶ North D., Smallbone, D. 2006. Developong Entrepreneurship and Enterprise in Europe’s Peripheral Rural Areas: Some Issues Facing Policy – makers. European Planning Studies: Vol. 14, No. 1, 2006 < <http://sbaer.uca.edu/research/ICSB/2013/32.pdf> > [žiūrėta 2014 04 24]

¹⁰⁷ Europos komisija // Verslumo ugdymo pozicijos tvirtėja: ataskaita. - 2012 m. balandžio 13 d. <http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/13042012_verslumo_ugdymas_lt.htm> [žiūrėta 2012 02 24]

¹⁰⁸ Gegieckienė L., Graikštienė, A. Verslumas. Vilnius: Ciklonas, 2009 < http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2013~D_20130625_195217-70002/DS.005.0.01.ETD> [žiūrėta 2014 02 25]

¹⁰⁹ OECD. Entrepreneurship and Economic Development: The Empretec Showcase. OECD: Geneva 2004 < http://www.unctad.org/en/docs/webiteteb20043_en.pdf> [žiūrėta 2014 03 10]

sertifikuojama jaunimo organizacijų veikla, įteisintas jaunojo verslininko statusas, neorganizuoto regionų jaunimo pritraukimas ar mokymas.¹¹⁰ Kitaip tariant, bet kurioje socialinėje aplinkoje, asmens verslumo ugdymas paremtas aktyvia ir savarankiška individo veikla, skatinančia mąstyti ir veikti, o verslumo mokymas yra orientuotas į kiekvieno asmens atskirai turimų įgūdžių vystymą.

2002 m. buvo pradėtas modernizuoti bendrasis lavinimas, pradėta mokyklų tobulinimo ir pagerinama Lietuvos pagrindinių mokyklų ugdymo kokybė. 2003 – 2012 m. Valstybinėje Švietimo Strategijoje sakoma, kad „viena iš pagrindinių švietimo plėtotės kokybės užtikrinimo priemonių – visuose švietimo lygiuose sustiprinti dėmesį verslumui skatinti ir finansiniai išminčiai ugdyti; profesiniai gebėjimai susiejami su verslumo įgūdžiais ir galimybėmis.”¹¹¹ Verslumo ugdymo programoje pradėta kreipti dėmesį į „individo motyvaciją ir atsakomybę už savo bendrųjų gebėjimų ugdymą, profesijos įgijimą, kvalifikacijos kėlimą, persikvalifikavimą ir mokėjimą verslumo žinias pritaikyti praktinėje veikloje – ieškant darbo ar steigiant savo verslą.”¹¹² Remiantis pagrindiniais Europos Sąjungos ir Lietuvos Respublikos strateginiais dokumentais dėl verslumo skatinimo bei ugdymo, yra apibendrintos ir išskirtos verslumo ugdymo plėtotės kryptys, kurių uždavinys – sukurti, įdiegti ir tobulinti verslumo ugdymo priemones¹¹³:

- Verslumo ugdymo integravimo į bendrojo lavinimo mokomuosius dalykus ir mokyklos gyvenimą metodines rekomendacijas ir aprūpinti metodine medžiaga;
- Sukurti nuoseklią nuolatinio mokytojų ir dėstytojų verslumo ugdymo rengimo ir kvalifikacijos kėlimo sistemą;
- Plėtoti jaunimo verslumo neformalųjį ugdymą, reglamentuojant finansavimo tikslus ir tvarką bei finansuojant verslumo neformalųjį ugdymą;
- Suteikti galimybę jaunimui įgyti praktinės patirties verslo pradžią.

Formalusis verslumo ugdymas, kaip teigia „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija” (2004)¹¹⁴, dažniausiai yra organizuojamas visų pakopų švietimo institucijose. Mokykloje verslumo ugdymas ir ekonominio raštingumo įgyvendinimas yra glaudžiai susijęs su švietimo reforma

¹¹⁰Curran J. Stanworth J. Education and training for enterprise // Problems of classification, evaluation, policy and research: žurnalas. – International Small Business Journal, Vol. 7, 2000

¹¹¹Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų“ <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fti%2Fdocs%2Fstrategija2003-12.doc&ei=L1KJUZWKNYP4QTG2YC4Cg&usq=AFQjCNH4_ITdo6kjRIQuVzj68jzhKYGzIQ&sig2=UG97GMUp2DT2BtW4PvvrLQ&bvm=bv.46226182,bs.1,d.d2k> [žiūrėta 2013 01 27]

¹¹²Švietimo reformos // Švietimo studijos – Vilnius: Solertija, 2000 <<http://www.smm.lt/web/lt/veikla/svietimo-istorija/svietimo-reforma-1990-2002-m>> [žiūrėta 2014 02 25]

¹¹³ Europos komisijos komunikatas 2020 m. Europa: pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija.- Briuselis, 2010 kovo 3 d.

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF>> [[žiūrėta 2014 01 16]

¹¹⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. patvirtinta įsakymu Nr. ISAK-835 „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.dok_priedas_pdf?p_id=6570> [žiūrėta 2014 03 11]

nuosekliai ir planingai įgyvendinant tikslingas jos priemones atitinkamuose mokymo lygiuose. „Ekonomika, verslas yra dalykai, kurie kasdien vienokia ar kitokia forma, tiesiogiai ar netiesiogiai aptarinėjami ir namuose ir mokykloje. Taip kuriama tam tikra požiūrių ir mąstymo būdo sistema. Šios sistemos sėkmingumo ir sistemingumo negali lemti vienas paskirtas mokytojas, tai sėkmingai galima įgyvendinti tik viso mokyklos kolektyvo pastangomis.“¹¹⁵ Kaip teigia Zaleskienė, Žadeikaitė (2008)¹¹⁶, sėkmingam sistemos įgyvendinimui, yra reikalingi kvalifikuoti mokytojai, kurie turėtų profesionalius gebėjimus ir žinias, perteikti įvairių mokymo proceso lygių mokiniams pagrindinius rinkos ekonomikos principus ir verslumo sąvokas. Dėl istorinių aplinkybių absoliuti mokytojų dauguma neturėjo galimybės anksčiau susipažinti su rinkos ekonomikos sistema, todėl mokytojų rengimas verslumo ugdymo procese yra ilgalaikis procesas, reikalaujantis pasitelkti visais galimais intelektualiniais ir materialiniais ištekliais, nuolat atnaujinti mokytojų žinias ir kvalifikaciją.

Analizuojant verslumo kompetencijos ugdymą mokykloje, pirmiausia reikia nustatyti esminius dalykus, kurie keičia ugdymo raidą. Tai būtų:¹¹⁷

- Reikalingi motyvuoti mokytojai;
- Reikalingi mokytojai, gebantys taikyti įvairius mokymo stilius;
- Reikia perkvalifikuoti mokytojus;
- Reikalinga lanksti mokyklų vidaus tvarka;
- Būtina atsižvelgti į mokyklos kultūrinę aplinką;
- Būtina sąsaja su ugdymo uždaviniais;
- Verslumą galima ugdyti mokant įvairiausių dalykų;
- Reikia numatyti verslumo ugdymo vietą, lyginant su kitais tradiciniais mokymosi būdais.

Grįžtant prie Strategijos¹¹⁸ pareiškimų, mokykloje verslumo ugdymas yra integruotas į ekonomikos mokomąjį dalyką, kuris visose mokyklinio amžiaus pakopose yra privalomas, išskyrus baigiamosiose klasėse. Taigi, atsižvelgiant į mokinių amžių ir suvokimo lygį, verslumo mokymo tikslai yra pritaikomi įvairiuose švietimo lygiuose – tai būtų:

- Verslumo nuostatų ir įgūdžių mokymo koncepcija, kuris sujungia tam tikrų asmeninių savybių ugdymą ir nėra tiesiogiai susijusi su verslo kūrimu;
- Tikslinis mokymas, kaip pradėti savo verslą.

¹¹⁵ Ten pat

¹¹⁶ Zaleskienė I., Žadeikaitė L. Mokytojų požiūris į verslumo ugdymo prielaidas. *Pedagogika*. - Nr. 89, p. 99-106, 2008 <<http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/89/zalzd99-106.pdf>> [žiūrėta 2004 02 26]

¹¹⁷ Švietimo problemos anlizė // Kas yra gera mokykla? Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: 2012, Nr. 3 (67) ISSN 1822-4156 <

http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/2012%20SPA_Nr3_Kas%20yra%20gera%20mokykla.pdf> [žiūrėta 2014 03 06]

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. patvirtinta įsakymu Nr. ISAK-835 „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.dok_priedas_pdf?p_id=6570> [žiūrėta 2014 04 11]

Būtent šiais principais remiasi mokinių verslumo ugdymas, apimantis jų supratimą apie darbą, būsimas karjeros galimybes, kad ateityje galima būti ne tik darbuotoju, bet ir darbdaviu (šiuo atveju verslininku), arba skatinti asmeninių savybių, reikalingų verslumui išsiugdyti (kūrybiškumas, nebijojimas rizikuoti ir atsakomybė), techninių ir verslo žinių suteikimas, ko reikia norint įkurti verslą.

Pagal Henry, Hill (2005), verslumo mokymo turinys yra pritaikomas kiekvienai mokinių grupei atskirai, suskirstant juos pagal „pasirengimą, motyvaciją ir poreikius, remiantis individualizavimo ir diferencijavimo principais, naudojant aktyvius mokymo metodus, orientuojantis į mokymą per veiklą.“¹¹⁹

Pagrindinės ir pradinės mokyklos lygmeniu verslumo mokymo tikslas yra ugdyti mokinių kūrybiškumą, iniciatyvumą ir nepriklausomybę, tai pat pagrindines verslumo nuostatas, kurios bus naudingos mokiniams ateityje, kad ir kokia veikla jie užsiimtų. „Šis mokymas suteiks ankstyvasias žinias ir ryšį su verslo pasauliu ir tam tikrą pradinį verslininkų vaidmenį visuomenėje.“¹²⁰ Pati mokymo veikla apima projektus, mokymąsi žaidžiant paprastas dalykines situacijas ir ekskursijas ar vizitus į verslo įmones. (paveiklas, ekonominio raštingumo strategijoje)

Vidurinės mokyklos lygmeniu išlieka tos pačios asmens verslumą lemiančios savybės, o verslumo ugdymas jau apima mokinių supratimą apie darbą savo nuosavoje įmonėje kaip būsimos karjeros galimybę. Mokymo veikla remiasi „learning by doing“ (mokymasis darant) pavyzdžiu, tai pat mokinių bendrovių veikla, techninių ir verslo žinių suteikimas, kurių reikia, kuriant naują įmonę (ypač profesinėse mokyklose ir kolegijose).

Asmeninių savybių ugdymas šiuolaikinėje švietimo sistemoje, tiesiogiai siejant jį su verslumo ugdymu, apibrėžia tokias pagrindines verslumo kompetencijas, kurias turi turėti kiekvienas mokinys, baigęs mokyklą.¹²¹

- Vadybinė kompetencija – tai mokinių gebėjimai spręsti problemas. Tai apima planavimo, sprendimų priėmimo, bendravimo savybių ugdymas ir pasiruošimas imtis atsakomybės;
- Mokėjimo bendradarbiauti kompetencija – mokytis imtis naujų pareigų. Kartu apibūdina ir socialinę kompetenciją;
- Pasitikėjimo savimi kompetencija – tai savęs motyvacija įgyvendinti tikslus iki galo, taip pat mokytis kritiškai mąstyti, išsiugdyti norą ir galimybes autonomiškai mokytis;
- Tipinės verslumo savybės – mokiniai turi išmokti rodyti asmeninę iniciatyvą, aktyvumą ir kūrybiškumą, būti pasiruošę, įgyvendindami savo idėjas, prisiimti tam tikrą riziką.

¹¹⁹Henry C., Hill F., Leitch. Entrepreneurship education and training // Can entrepreneurship be taught?: mokymai. Part I, Education +Training, 2005, Vol. 4, No. 3

¹²⁰ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. patvirtinta įsakymu Nr. ISAK-835 „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija“ << http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.dok_priedas_pdf?p_id=6570 > [žiūrėta 2014 03 11]

¹²¹ Forum in Nice/Sophia Antipolis on Training for Entrepreneurship in October 2000

Taigi siekiant ugdyti mokinių verslumą mokykloje, būtina reformuoti švietimo sistemą, remiantis užsienio šalių patirtimi ir mokymo standartais. Žemesnėse klasėse verslumas turėtų būti ugdomas per visus mokomuosius dalykus, o vyresnėse klasėse daugiau dėmesio reiktų skirti praktinei veiklai ir konkrečioms žinioms apie verslą. O asmeninių verslumo savybių ugdymas turi užimti pagrindinę mokymo proceso dalį.

Analizuojant verslumo ugdymo kelius ir priemones, Dumčienė (2001)¹²² įsitikinusi, jog neformalus verslumo ugdymas dažnai yra laikomas tikslingesniu už formalųjį, nes yra paremtas praktiniu mokymu(si), taip pat yra pakankamai lankstus ir laikomas svarbiausiu metodu Europos Sąjungoje. Visų pirma šeima, kaip savarankiška visuomenės dalis, turi teisę savarankiškai spręsti jaunimo ugdymo problemas - „verslumo ugdymas dar šeimoje būtinas tam, kad žmogus gebėtų prisiimti atsakomybę bei mokėtų gyventi visuomenėje, pagrįstoje rinkos ekonomikos sąlygomis.“¹²³ Nors pagal Gailių, Kučiką (2007), šeima ir mokykla nepakankami duoda žinių ir praktinių gebėjimų socialiniams įgūdžiams tvirtinti: „baigusiems mokyklą, trūksta bendravimo grupėje patyrimo, elementarių bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžių.“¹²⁴ Pavyzdžiui, po 2010 m. Lietuvoje organizuotos pasaulinės Tarptautinės verslumo savaitės baigiamosios konferencijos prieita prie išvados, jog mokyklos šiuo metu ugdo „standartišką“ verslumo modelį, stokojant kūrybiškumo, todėl vis labiau išauga neformalaus ugdymo poreikis, kada šiuolaikinio verslo atstovai atvyktų į mokyklas praktiškai pasidalinti savo patirtimi ir įgūdžiais. Normalu, kad mokytojui gali būti šiek tiek sunku perteikti verslumo žinias, niekada su tuo reiškiniu nesusidūrus praktiškai. Pagal konferencijos atstovų analizes, šią vyraujančią problemą įmanoma būtų spręsti, mokykloms bendradarbiaujant su kuo daugiau verslumo ekspertų ir kviečiant dalyvauti juos mokymo procesuose.

Taip pat Kučikas tvirtina, jog jaunimo neformalus ugdymas dėl savo formos ir turinio specifiškumo bei funkcionalumo dažniausiai reiškiasi už švietimo sistemos ribų. Šio ugdymo paskirtis – „ugdyti sąmoningą asmenybę, gebančią atsakingai ir kūrybingai spręsti savo problemas bei aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime, plėtoti jauno žmogaus socialines kompetencijas.“¹²⁵ Todėl pagal Europos Komisijos nutarimus, yra išskirti tokie jaunimo verslumo skatinimo būdai:¹²⁶

- Komerciškai perspektyvios naujos įmonės, įskaitant jaunimo įsteigtas bendroves, priskiriamos įmonėms, kurios gali pasinaudoti pagal šias priemones teikiamomis geresnėmis finansavimo galimybėmis: pagal verslininkystės ir inovacijų programą taikant MVĮ garantijų priemonę

¹²²Dumčienė, A. Kūrybingumo ugdymo aspektai. - Kaunas: LKKA, 2001 <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/25/150-158.pdf> [žiūrėta 2014 02 27]

¹²³ Ten pat

¹²⁴ Kučikas, A. Savivaldybių vaidmuo jaunimo politikos raidos perspektyvoje. Iš „Po skėčiu. Regioninė jaunimo politika“. Nr. 68 p. 2007. p. 3-5 LiJOT

¹²⁵ Ten pat

¹²⁶ Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 18 d. rekomendacijos „Dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančių mokymosi gebėjimų“. - <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0262+0+DOC+XML+V0/LT>> [žiūrėta 2014 02 20]

finansų tarpininkams suteikiamos garantijos MVĮ suteiktoms paskoloms; pagal spartaus augimo ir novatoriškų MVĮ priemonę teikiamas rizikos kapitalas;

- Pagal jauniems verslininkams skirtą Erasmus programą ES valstybių narių verslininkams, ketinantiems įsteigti arba neseniai įsteigusiems bendrovę, tiesiogiai suteikiamos lengvatos;
- Europos mikrofinansų nustatyta priemonė „Progress“ suteikia galimybes gauti mikrofinansavimą ir jo prieinamumą pažeidžiamoms grupėms priklausantiems asmenims, ketinantiems įsteigti arba toliau plėtoti labai mažą įmonę (įskaitant savarankiškai dirbančius asmenis);
- Pagal ES mokymosi visą gyvenimą programą siūlomos konkrečios priemonės ir finansavimas kūrybingumui, konkurencingumui, užimtumui ir verslumui skatinti;
- Pagal ES jaunimo strategiją „Investicijos ir galimybių suteikimas“ Komisija sudaro palankesnes sąlygas jaunimo organizacijoms ir kitiems su jaunimo verslumu susijusiems suinteresuotiesiems asmenims, atsižvelgdama į jų prioritetus ES jaunimo politikos ir kitose politikos srityse;
- Programoje „Veiklus jaunimas“, pagal veiksmą „Jaunimo iniciatyvos“ numatytas mikrofinansavimas, siekiant paremti jaunimo projektus, kurti ir įgyvendinti jų idėjas, skatinant jaunimo iniciatyvą ir kūrybingumą bei vystant jų verslumo įgūdžius;
- Verslumo ugdymas mokykloje.

Europoje formalus švietimas neskatina verslumo ugdymo, nors ir yra rengiama nemažai verslumo skatinimo ir ugdymo projektų bei programų, bet vėlgi, jos ne visada nuosekliai atlieka savo funkcijas ir nesudaro vieningos ir efektyvios mokymo sistemos. Tačiau formalaus švietimo srityje vis daugiau atsiranda sėkmingų iniciatyvų, ugdančių verslumą: viena iš jų būtų moksleivių mini-bendrovės. Lietuvos nacionalinėje jaunimo verslumo ugdymo ir skatinimo programoje 2008 – 2012 m. teigiama, kad „dėl nepakankamo jaunimo ir visuomenės suvokimo ir žinių apie savo verslo galimybes, dėl tinkamos pagalbos jaunimo verslo pradžiai ir plėtrai trūkumo, dėl valstybės veiksmų, skatinančių verslumą, koordinavimo ir priežiūros nebuvimo Lietuvoje nėra tinkamų sąlygų jaunimo verslumui, kol kas yra kuriama priemonių, turėsiančių daryti įtaką jaunimo verslumui sistema.“

Analizuojant verslumo skatinimą Lietuvoje, svarbu akcentuoti pradinę iniciatyvą – tai būtų Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos parengta „Ekonominio raštingumo ir verslumo ugdymo strategija“ (2004 m.) ir „Nacionalinė jaunimo verslumo skatinimo 2007 – 2011 m. programa.“ (Vaidelis) Čia svarbi šių dviejų nutarimų priemonė yra „Lietuvos Junior Achievement“ programa su paskirtimi „ugdyti Lietuvos jaunimą laisvosios rinkos dvasia, mokyti suprasti verslą ir ekonomiką, puoselėti iniciatyvą, verslumą ir lyderio savybes.“ Tačiau, palyginus Lietuvos ir kitų Europos Sąjungos šalių pastangas ir naudojamas verslumo skatinimo priemones tarpusavyje, galima

teigti, jog Lietuvoje vis dar trūksta dalinimosi informacija ir bendradarbiavimo, sektinų pavyzdžių sklaidos, mokyklos vangiai bendrauja su verslininkais ir jų įmonėmis, nėra populiarios mikroįmonės.

Lietuvai, norint įsitvirtinti Vakarų Europos ekonomikoje, turi stiprinti švietimo politiką, taip pat, išsaugoti tautos identifiškumą, brandinti jos pilietiškumą, didinti žmonių užimtumą ir šalies ūkio konkurencingumą, mažinti skurdą ir socialinę atskirtį, plėsti žmonių akiratį. Ši švietimo strategija labiausiai nukreipta į jaunimo pusę, kuriems ypač yra reikalinga pagalba, formuojant gyvenimo būdą ir normas. „Jau nebegalima laukti kol tėvai, darbdaviai, ar švietimo įstaigos atves į šviesesnę rytą.“¹²⁷ Šiandien, jaunimas turi su verslu susijusią Jaunimo Verslo Klubą (JVK), kuris organizuoja verslo mokymus, kurie padeda labiau pažinti save bei pasitikėti savo jėgomis, būti savarankiškiems ir ryžtingiems, kartu, vystyti lyderio savybes mokytis spręsti problemas, daugiau sužinoti apie verslą, kitaip tariant, ugdoma verslumo kompetencija.

Verslumo ugdymas įvairiose kitose socialinėse aplinkose – mokymo ir informacinės institucijos, išskyrus formalaus švietimo, dažniausiai organizuojamas neformaliuoju būdu, kuriame nėra konkurencijos, vertinimo ar reikalaujamo rezultato. Šiuo atveju, svarbus asmenybės noras savarankiškai pažinti save, kuomet kartu užpildomos formalaus švietimo spragos. Neformalus verslumo kompetencijos ugdymas padeda jaunai asmenybei tobulėti ir išsiugdyti tokias savybes, kaip:¹²⁸

- Turimų žinių taikymas praktikoje;
- Derybiniai - organizaciniai įgūdžiai;
- Gebėjimas dirbti komandoje;
- Gebėjimas prisiimti atsakomybę
- Tolerancija;
- Savęs pažinimas, savo vertės sukūrimas;
- Kūrybiškumas;
- Bendravimo įgūdžiai;
- Pozityvios emocijos ir vertybių puoselėjimas.

Verslumo ugdymas bet kurioje kitoje socialinėje aplinkoje siekia išugdyti tokius individo įgūdžius ir gebėjimus, kurie yra reikalingi jam, kaip asmenybei ar visuomenės nariui. Tai padeda parengti šių dienų jaunimą suaugusiųjų gyvenimui, nepriklausomai nuo socialinio vaidmens, kad būtų lengviau gyventi ir save realizuoti šiandienos neapibrėžtoje ir sudėtingoje aplinkoje.

¹²⁷Šileika A., Gruževskis D., Pocius A. Aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumas darbo rinkoje // Darbo jėgos pasiūlos ir paklausos kontekste: ataskaita. – Vilnius: darbo ir socialinių tyrimų institutas, 2004

¹²⁸OECD. Entrepreneurship and Economic Development: The Empretec Showcase. OECD: Geneva 2004 <http://www.unctad.org/en/docs/webiteteb20043_en.pdf> [žiūrėta 2014 03 10]

1 lentelė. Verslumo ugdymas įvairiose socialinėse aplinkose

Šaltinis: Adcroft, Wills, Dhaliwal, 2004

VERSLUMO UGDYMAS	<p>Lankstus ir su gyvenimo aktualijomis susijęs mokymas, taikant aktyvius mokymo metodus</p> <p>Iniciatyvumo ir motyvacijos skatinimas, sudarant sąlygas mokytis visą gyvenimą</p> <p>Asmens dalyvavimas rengiant ir įgyvendinant projektus, susijusius su verslu, bendruomenės poreikiais</p> <p>Verslumo specialisto vaidmuo kaip konsultanto, nukreipiančio veiklą, bet nedominuojančio asmens ugdymo procese</p>
-------------------------	--

Dažniausiai naudojami verslumo kompetencijos ugdymo metodai yra modeliavimas, darbas vaidmenimis, tyrimai, prisistatymas, suvaidinimas, diskusija ar debatai, kolektyvinis idėjų svarstymas, įvairūs pratimai, atvejų analizė, vaizdinė medžiaga, interviu, projektai, darbas grupėse, vizitai.

Tokie autoriai, kaip Adcroft, Wills, Dhaliwal (2004)¹²⁹ pažymėjo, jog ne tik švietime, bet ir kitose socialinėse aplinkose (organizacijoje ir kt.) yra reikalinga įvesti verslumo lavinimo pradmenų programą, kurią turėtų vykdyti atsakingi šio dalyko specialistai. Taip pats jie akcentavo, kad labai svarbu yra:

- Žinoti apie esamas asmenines ir profesines verslumo galimybes;
- Suvokti apie žmonių gyvenimą ir darbo aplinką bei ekonomikos augimą įtakojančius reiškinius;
- Žmonės turėtų žinoti, kaip jie galėtų tapti reikalingais darbdaviui ar organizacijai socialinėje veikloje.

„Verslumo programai realizuoti būtinos įvairių mokslo sričių žinios, gebėjimai, bendrieji gebėjimai, vertybinės nuostatos, kurios pateiktos Bendrosiose programose.”¹³⁰ Norint vykdyti verslumo kompetencijos politiką mokykloje, šeimoje ar įvairiose organizacijoje formaliu ar neformaliu būdu, visas asmenybės verslumo ugdymas turi būti nukreiptas galutiniam rezultatui pasiekti – ugdyti savarankišką asmenybę, kuri gebėtų atsakingai veikti savo gyvenime geresnės visuomenės labui. Šiuo

¹²⁹ Adcroft A., Wills R., Dhaliwal S. Missing the point? // Management education and entrepreneurship: Management Decision. – 2004, Vol. 4293/4

¹³⁰ Bendrųjų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymas // Integruojamosios ir prevencinės programos: priedas. - Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: 2003 < <http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Programos2003.pdf> > [žiūrėta 2013 01 15]

atveju, verslumo ugdymo turinys priklauso nuo asmenybės poreikių ir galimybių, analizuojant esamą aplinką, kada verslumo ugdymo turinį sudaro turimos bei, kartu, įgyjamos žinios. Tokiu būdu, asmenybė išsiugdo gebėjimus, vertybines nuostatas ir nusistato savo veiklos būdus, padėsiančius sėkmingai jam veikti kasdieninėje ar darbo aplinkoje. Visapusiškas verslumo propagavimas pasireiškia per asmenybės tobulėjimą, asmeninių, socialinių, profesinių kompetencijų ugdymą, kuomet įgaunama įgūdžių, taip reikalingų įvairiose gyvenimo situacijose. Verslumas įvairioje socialinėje aplinkoje apima kiekvieno individo norą kažką savo gyvenime keisti, pačiam priimti sprendimus ir pasitikti naujoves, prisiimti atsakomybę už savo teigiamus ir neigiamus veiksmus, išsikelti sau tikslus ir jų siekti.

Dėl nuolat kintančio pasaulio ir norint prisiderinti prie jo keliamų reikalavimų šių dienų teorija ir praktika siekia asmens kompetencijos ugdymo, kitaip tariant, kiekvieno individo ugdymas reikalauja ugdyti gebėjimus, padėsiančius sėkmingai veikti globaliame pasaulyje, gerai jame jaustis ir būti laimingam. Kompetencija apibrėžia individo sukauptą patirtį, įgytus įgūdžius ir žinias, bei individo asmeninės savybės. Verslumas, lyderystė – tai sąvokos ne tik įvardintos mūsų visuomenėje, bet ir pradėtos jos ugdyti. Verslumas vairoja daugelio šalių ekonomiką: tai naujos idėjos ir projektų įgyvendinimas, kūrybinis mąstymas ir veikimas. Verslumo kompetencija – tai asmens mąstymo būdas ir konkretūs gebėjimai bei asmeninės, socialinės, vadybinės kompetencijos, galinančios sėkmingai turimas žinias pritaikyti kasdieniniame gyvenime. Verslumo kompetencijos ugdymas bet kurioje socialinėje aplinkoje siekia išugdyti tokius individo įgūdžius ir gebėjimus, kurie jam yra reikalingi kasdienėje ar darbo aplinkoje, nepriklausomai nuo socialinio vaidmens visuomenėje. Apibendrinant galima teigti, jog viena pagrindinių priemonių, skatinančių verslumą, yra verslumo ugdymas, kuomet tampa svarbus aktyvus šeimos, mokyklos, bendruomenės, profesinės mokyklos, universiteto, verslo įmonių bendradarbiavimas. Lietuva, būdama Europos Sąjungos nare, atsižvelgia į Europos Komisijos rekomendacijas, formuojant verslumo ugdymo ir skatinimo politiką bei teisinius dokumentus, tačiau šiandien verslumo skatinimo rezultatai Lietuvoje dažnai nepateisina pastangų ir investicijų. Norint išsiaiškinti viso šito priežastis, būtina išnagrinėti, kokioms verslumo skatinimo priemonėms reikia skirti daugiausia dėmesio, kurie veiksniai turi daugiausiai įtakos efektyviam verslumo mokymui skirtingose socialinėse aplinkose.

2. VIEŠOJI BIBLIOTEKA, KAIP ŽMOGAUS TOBULĖJIMO ERDVĖ

2.1 Bibliotekos veiklos plėtros kryptys

Sudėtingo likimo žymi JAV poetė, Angelou (2010), pasakė: „Dievas sukūrė vaivorykštę debesyse, kad galima būtų pamatyti, jog visada yra vilties. Tai tinka ir bibliotekoms”.¹³¹ Tuo tarpu lietuvių kilmės rašytoja Glosienė (2010), vienoje iš savo knygų, biblioteką, traktuoja kaip viešąją įstaigą, kuri gana monolitiška ir neatsiejama nuo kultūros ir švietimo. Vėliau, modernėjant pasauliui bei visuomenei, ji įgauna profilinį atspalvį, t.y. biblioteka atlieka daugiau funkcijų ir tampa bendruomenės informacijos centru ar vietinės žinijos vartais, o socialinių sanglaudų apsektu - tai lygios piliečių teisės į informaciją, ir garantuotos prieigos prie jos. Biblioteka tampa „labiau reflektuojama, turi daugiau pasirinkimų. Ji nebesuvokiama kaip homogeniška, vientisa, atliekanti vieną pagrindinę funkciją. Knyga tėra viena iš laikmenų, knygų išdavimas tėra viena iš paslaugų.“¹³² Kiekvienas iš mūsų bibliotekos sampratą suvokiame savaip – dažnai, tai informacija, žinios, knygos, internetas, tobulėjimas, mokymasis ar atvirksčiai – laisvalaikio praleidimo būdas.

Pagal Lietuvos Respublikos Bibliotekų įstatymą (2004): „Biblioteka yra įstatymų nustatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse ir vykdamas bibliotekų veiklą, arba juridinio asmens turinčio teisę vykdyti bibliotekų veiklą, struktūrinis padalinys.“¹³³

Šio rašto darbo dalykas yra viešoji biblioteka, todėl teorinėje ir tiriamojoje darbo dalyse analizuojama šios kategorijos viešoji įstaiga.

Viešosios bibliotekos egzistuoja visame pasaulyje daugelyje šalių ir dažnai laikomos pagrindine šalies institucija gyventojų raštingumui bei geresniam jų išsilavinimui skatinti įstaiga. Nuo specialių bibliotekų, tokių kaip mokyklos, mokslinės ir kt., jos skiriasi tarnaudamos plačiosios visuomenės informacijos poreikius, o ne išgalioja atstovauti tam tikros mokyklos, įstaigos ar mokslinių tyrimų gyventojų poreikius. Savo paslaugas viešosios bibliotekos teikia nemokamai kiekvienam bendruomenės nariui, reglamentuodamos viešąjį interesą be jokio atlygio. „Viešoji biblioteka - tai biblioteka, kuri yra prieinama visuomenei ir yra bendrai finansuojama iš viešųjų šaltinių, pavyzdžiui, mokesčių, ir valdoma valstybės tarnautojų“.¹³⁴

¹³¹Writer Maya Angelou sings about her love of books. - 29 October 2010 <http://www.necn.com/10/29/10/WriterMayaAngelousingsabouttherlove/landing_nation.html?&blockID=3&apID=d27af15b567d497fb618892a3e5b31db> [žiūrėta 2013 02 18]

¹³² Glosienė A. Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje: idėjų žemėlapis. Vilnius, 2010, p. 89

¹³³ Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, priimtas 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2378 <<http://www3.lrs.lt>> [žiūrėta 2014 01 15]

¹³⁴ Rubin, Richard E. Foundations of Library and Information Science. Neal-Schuman Publishers: New York, 2010 <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en|lt&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Public_library> [žiūrėta 2013 03 03]

Viešųjų bibliotekų atsiradimą lėmė išrastos spausdinimo mašinos, knygų leidyba ir jų platinimas, kada augantis vidurinėsios klasės poreikis į aukštąjį raštingumą padidino komercinę veiklą ir vartojimą, įgyvendinat naujas radikalias idėjas. Šiandien viešosios bibliotekos teikia nemokamas paslaugas ir konsultacijas: paprastai leidžia jų naudotojams imtis knygų ar kitą informacinę medžiagą laikinai, taip pat apyvartoje jos turi prieigą prie kompiuterio bei interneto. „Viešoji biblioteka yra puikus valdymo modelis: vietoje kontroliuojama viešoji gėrybė, ji tarnauja kiekvienam asmeniui laisvai, kiek jam pačiam yra reikalinga.“¹³⁵

Lietuvos Respublikos Bibliotekų įstatymas (2004) reglamentuoja, jog viešoji biblioteka – tai „visiems vartotojams prieinama biblioteka, kaupianti ir sauganti universalų teritorijos (apskritis, savivaldybės), kurioje ji yra, bendruomenės poreikius tenkinantį dokumentų fondą.“¹³⁶ Viešųjų bibliotekų pagrindinės funkcijos yra „teikti informacijos, kultūros, švietimo, socialines ir laisvalaikio paslaugas siekiant kokybiškai patenkinti bendruomenės individų bei jų grupių poreikius.“¹³⁷ Taip pat ji yra visiems prieinama, nepriklausomai nuo skirtingų pažiūrų, tautybių ar lyčių skirtumo, išsilavinimo lygio. Biblioteka, kaip ir visos įstaigos, atlieka savo misiją, t.y. stengiasi ugdyti savo bendruomenę, atveriant naujų žinių, informacijos ir kultūros pasaulį, ir skirtingai nuo kitų viešųjų įstaigų, dėl intensyvių aplinkos pokyčių atsiranda *naujos* bibliotekos veiklos vizija – „būti patrauklia, patogia vieta darbui, saviraiškai ir poilsiui, bei visą gyvenimą tobulėti skatinančia bendruomeniška įstaiga.“¹³⁸

Pagal istorinių šaltinių pateiktą informaciją, Lietuvoje pirmosios bibliotekos pradėtos steigti XV a., viena seniausių bibliotekų yra Vilniaus Universiteto biblioteka 1570 m. Nuo jos įkūrimo bibliotekos nuolat keitėsi, prisiderindamos prie kiekvieno laikmečio poreikių, tuo pačiu pasiimdamos pereitų epochų istorines vertybes bei šviesiausias to meto leidinius. Pagal autorius Freeman, Watson (2009), vien pastarųjų dešimtmečių laikotarpis atskleidžia reikšmingus pokyčius pasaulio bibliotekose:¹³⁹

- 1998 m. atsirado pirmosios elektroninės knygos (e. knygos);
- 1999 m. startavo garsinės mokymo programos ir nuotoliniai mokymai;
- 2000 m. bibliotekos pradėjo masiškai kurti savo interneto svetaines;
- 2002 m. bibliotekose pradėjo steigtis kavinės;

¹³⁵Lindstrom J, Shonrock D. D. Faculty . Librarian Collaboration to Achieve Integration of Information Literacy // Reference and User Service Quartely. - 2006, 46 (1), p.18–23

¹³⁶ ¹³⁶ Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas, priimtas 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2378 <<http://www3.lrs.lt>> [žiūrėta 2014 01 15]

¹³⁷ Kuhlthau C., Caspari A., Maniotes L. Guided Inquiry: Learning in the 21st Century. - 2007, 188 p. ISBN-10 1591584353

<http://books.google.lt/books?id=z4RmUhkg7lAC&dq=Guided+Inquiry:+Learning+in+the+21st+Century&printsec=frontcover&source=bn&hl=lt&ei=tBUmS5PYJc3z_Aaq76C6Cg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CB4Q6AEwAw#v=onepage&q=&f=false> [žiūrėta 2013 04 13]

¹³⁸ Juodienė D. Bibliotekos paslaugos. Kauno apskrities viešosios bibliotekos tinklaraštis <www.blogas.kvb.lt> [2013 02 27]

¹³⁹ Freeman O., Watson R. A research project of the Library Council of New South Wales in association with the Neville Freeman Agency: straipsnių rinkinys. - 2009 <http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/bookendsscenarios.pdf> [žiūrėta 2013 04 06]

- 2006 m. bibliotekose atsirado kompiuteriniai žaidimai;
- 2007 m. paplito bevielės ryšys, bibliotekos erdvės pritaikomos nešiojamiems kompiuteriams.

Šios bibliotekų pokyčių tendencijos patvirtina, kad jos privalo adaptuotis prie aplinkos veiksnių, kurie nuolat keičiasi ir kelia naujus iššūkius organizacijai, kad pasiektų geresnį vartotojų skaičių bei išliktų konkurencingoje visuomenėje. „Organizacijos išorinė aplinka – tai visuma veiksnių, esančių už jos ribų ir galinčių vienokiu ar kitokiu būdu paveikti jos veiklą, siekiant savo tikslų. Tai gali būti technologijų pažanga, politinė struktūra ir teisinis reguliavimas, kultūrinės tradicijos, ekonominiai veiksniai, ekologinės ir demografinės charakteristikos. Kitaip tariant, bibliotekų veiklai įtakos turi visi politiniai ir teisiniai, ekonominiai, gamtos, technologiniai, konkurenciniai, socialiniai ir kultūriniai aplinkos veiksniai.¹⁴⁰

Lietuvoje labiausiai bibliotekų pokyčius lemia šie veiksniai:

- *Stiprėjanti būtinybė mokytis, lavintis ir tobulėti visą gyvenimą.* Visame pasaulyje bei Lietuvoje yra plačiai paplitęs noras mokytis visą gyvenimą, ypač tarp vyresnio amžiaus gyventojų, pvz. „2010 m. Klaipėdos universitete pradėtos skaityti paskaitos, kuriose studijuoti panoro net 350 žmonių, kurių amžius nuo 40 iki 82 metų.“¹⁴¹ „Trečiojo amžiaus universiteto“ studentai turi tokias pat privilegijas bibliotekose kaip ir kitų universitetų akademinis jaunimas: senjorai bus mokomi, kaip susikurti elektroninio pašto dėžutę, prisiregistruoti socialiniuose tinklapiuose. Visai tai jiems padės dalytis informacija, ją panaudoti reikalingiems tikslams. Taip pat būtina pažymėti, jog visuomenės senėjimo tendencija gali skatinti peržiūrėti bibliotekos paslaugų pasiūlą, teikimo būdus ir taisykles.
- *Emigracija.* 2011 m. pagal Lietuvos Respublikos rengtą visuotinį būstų ir gyventojų surašymą, Lietuvoje apie pusė milijono žmonių išvyko gyventi į kitas užsienio šalis, o t.y. apie 20 procentų darbingo amžiaus gyventojų. Atsižvelgiant į visuotinio surašymo duomenis, bibliotekos turėtų reaguoti į mūsų gyventojų mažėjimą: „tai suteikia pagrindą joms labiau įsigilinti į emigrantų ir jų šeimų poreikius (rengti užimtumo ar socialinės pagalbos programas vaikams, organizuoti tiesioginio ryšio linijas ir pan.)“¹⁴²
- *Nedarbas.* „Europos Sąjungos statistikos agentūros „EUROSTAT“ duomenimis, oficialus nedarbo lygis Lietuvoje 2011 m. kovo mėn. Buvo 13,62 %, ir tai yra vienas didžiausių rodiklių ES.“¹⁴³ Biblioteka taip pat gali būti viena iš institucijų, kuri gali padėti bedarbiams palaikydami

¹⁴⁰ Lapinienė L. Lietuvos apskričių ir savivaldybių viešųjų bibliotekų personalo informacinių gebėjimų, poreikio ir galimybių juos kelti analizė. - 2007, p. 3-63 <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326>> [žiūrėta 2014 02 03]

¹⁴¹ Juodienė D. *Bibliotekos paslaugos*. - 2010 <<http://blogas.kvb.lt/2010/05/27/bibliotekos-paslaugos/#more-10604>> [žiūrėta 2014 04 02]

¹⁴² Maliužinaitė L., Šubaitė R. Ar apsimoka skaityti bibliotekoje? - 2005 <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326/articlepage/1/articleid/100>> [žiūrėta 2013 02 03]

¹⁴³ Varnauskienė M. Interneto skaityklos vartotojų poreikių tyrimai ir analizė: straipsnių rinkinys. - 2006, p. <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326/articlepage/1/articleid/245>> [žiūrėta 2014 02 03]

juos visapusiškai, suteikdama nuolatinį bendravimą ir geras emocijas pozityvioje viešosios bibliotekos aplinkoje.

- *Moters užimtumo bei vaidmens visuomenėje didėjimas.* Problema kyla tada, kai šiuo feministiniu laikotarpiu moterims nebeužtenka vien užsiimti buities reikalais, jos nori iš gyvenimo pasiimti daugiau, negu nuolatinis rūpinimasis šeima, bei siekti karjeros aukštumų. Todėl dažnai tokia susiklosčiusi situacija šeimoje pasibaigia skyrybomis. Pagal statistinius duomenis Lietuva iš kitų Europos šalių išsiskiria ir gana didoku skyrybų skaičiumi: tada vaiku rūpinasi vienas iš tėvų, dažniausiai tai daro mama. Šiuo atveju bibliotekos galėtų padėti mamos, parūpindamos reikiamos literatūros, rengdamos paskaitas ar susibūrimus apie vaikų auklėjimą ir lavinimą, tai pat padėdamos kokybiškai užimti vaikus.
- *Sveikos gyvensenos būdo populiarėjimas.* Pagrindinė sveikos gyvensenos taisyklė – atsakingas vartojimas. „Pirkėjams tampa svarbi sveika mityba, vertinama maisto bei kitų produktų sudėtis, akcentuojamas konservantų mažinimas maiste. Steigiasi sveiko maisto parduotuvės, populiarėja rankdarbiai, o ekologija skverbiasi ne tik į vaikų auginimo (mediniai žaislai, natūralaus audinio sauskelnės), bet ir į mados (drabužiai tik iš natūralių medžiagų) bei verslo pasaulį (pvz., ergonomiški baldai ar popierius, perdirbtas iš atliekų).“¹⁴⁴ Biblioteka tai pat turi prisijungti prie mūsų planetos išsaugojimo, ypač kuriant jų aplinką, planuojant pastatų rekonstrukciją ar renkantis gaminius ar daiktus, prie kurių gali prisiliesti lankytojai.

Todėl, šiandien kiekviena šiuolaikinė biblioteka turi suvokti, jog norint pritraukti šių laikų lankytoją ar naują bendruomenę, jų poreikiai turi būti pagrindinė jėga, formuojanti bibliotekos paslaugas, jos aplinką, tuo pačiu kuriamas profesionalus ir kompetentingas įstaigos personalas. „Bibliotekininkai turėtų žinoti ir gebėti naudotis naujomis informacijos gamybos, saugojimo ir perdavimo technologijomis ir priemonėmis, susipažinti su naujomis mokymosi visą gyvenimą teorijomis“.¹⁴⁵ Labai svarbu, kad biblioteka įvertintų savo tikslinę grupę, kad tikslingai ir efektyviai būtų įgyvendinti numatyti veiklos tikslai, bei pasiekti geri rezultatai. „Tik ryžtingai inicijuodama permainas, realizuodama personų lūkesčius ir entuziastingai demonstruodama savo vertę aplinkai, biblioteka taps šiuolaikiška ir svarbia bendruomenės gyvenimo dalimi.“¹⁴⁶ Kitaip tariant, šiuolaikinė biblioteka turėtų būti ne tik spaudinių saugykla, bet ir smalsumą skatinanti – verslumo kompetenciją ugdanti – informacinė aplinka.

Taip pat, skaitmeniniame amžiuje besimokančiai visuomenei nepakanka tik įsijungti kompiuterį, kad atsidarytum, kokią nors programą, ar perskaityti ir užrašyti paprastą tekstą, t.y.

¹⁴⁴Šiuolaikinė akademinė biblioteka: straipsnių rinkinys. VU biblioteka: 2010 <<http://vubiblioteka.wordpress.com>> [žiūrėta 2014 02 21]

¹⁴⁵The 25 Most Modern Libraries in the World: straipsnių rinkinys. VU biblioteka: 2010 <<http://www.bestcollegesonline.com>> [žiūrėta 2013 03 29]

¹⁴⁶Rudžionienė J. Paslaugų rinkodaros vystymas, paslaugos teikėjo bei paslaugos gavėjo tarpusavio ryšys kultūros įstaigoje: straipsnių rinkinys. - 2010 <<http://www.lkdte.lt>> [žiūrėta 2013 02 21]

tradiciniu požiūriu būti raštingu. Šiandien reikia daug platesnių informacinių įgūdžių bei žinių, norint išmanyti nuolat besikeičiančiais žiniatinklio ypatybes, nes bet kokia žmogaus veikla reikalauja gebėti valdyti informacines technologijas, pritaikant jas daugelyje gyvenimo veiklos sričių.¹⁴⁷ Problema dažnai kyla dėl to, kad elektroninių įgūdžių ugdymo tikslas yra nuolat kintantis: keičiasi supratimas, reikalavimai, priemonės ir metodai, bei vykstantys spartūs gyvenimo pokyčiai, susiję su daugeliu aplinkos veiksnių, naujomis informacinėmis technologijomis ir internetu.

Lietuvoje viešosios bibliotekos per paskutinius 20 metų labai pasikeitė, ir dėl įvairių aplinkos sąlygų, kiekviena iš jų yra skirtingame transformacijos taške. „Pavyzdžiui, vienos veikia jau naujoviškos bibliotekos veiklai pritaikytuose pastatuose, kitose – įdiegtos vartotojų savitarnos sistemos, trečios – pradeda teikti viešas kompiuterių ir interneto prieigos paslaugas ir t.t.“¹⁴⁸ Todėl kiekviena biblioteka, įvertinus savo stipriąsias ir silpnąsias puses, turi daryti išvadas apie tas veiklos sritis, kuriose labiausiai yra reikalingi pokyčiai ir kuriose būtų galima kelti tolesnius bibliotekos plėtros tikslus. Visuomenei trūksta informacijos apie tai, ką galima veikti bibliotekose, naujų vartotojų skaičius auga silpnai, o lėšų stygius bei bibliotekos darbuotojų konservatyvios nuostatos lemia tai, jog kai kurios socialinės grupės čia užsuka retai. Problemiška ir tai, jog krizės laikotarpiu mažėja finansavimas pagrindinei bibliotekų veiklai, teigiama, jog keičiasi skaitytojų elgsena, o demografiniai veiksniai savivaldybes skatina nuolat grįžti prie kaimo bibliotekų tinklo mažinimo klausimo. Iš kitos pusės, visi minėti probleminiai bibliotekos veiklos klausimai atveria naujas galimybes ieškoti naujų finansavimo šaltinių, integruojant naujas bibliotekos paslaugas, kartais netgi atsisakant nusistovėjusių ir nepaklausių paslaugų. Todėl Lietuvos viešosios bibliotekos, norėdamos transformuotis į naujoviškas ir aplinkai patrauklias institucijas, turėtų koncentruotis į šių probleminių sričių sprendimą¹⁴⁹:

- Rūpintis bibliotekos įvaizdžio sklaida tikslinėms grupėms;
- Aktyviau, įtaigiau, teigiamai pateikti aplinkai apie savo teikiamas paslaugas ir galimybes;
- Ugdyti bibliotekų darbuotojų kompetenciją bei stiprinti vadybos žinias;
- Keisti stereotipinį darbuotojų mąstymą, susijusį su bibliotekos misijos realizavimo būdais;
- Ieškoti papildomų finansavimo šaltinių aktyviau bendraujant su verslo bendruomene.

Sparčiai plėtojantis naujausioms technologijoms bei keičiantis socialinių santykių pobūdžiui, ugdymo tikslai tampa vis labiau orientuoti į ekonomiką. Juk ateities visuomenė – tai dinamiška, sparčiai besikeičiančių ir nuolat tobulėjančių žmonių visuomenė. 2000 m. kovo mėn. Lisabonos Europos Vadovų Taryba pripažino, kad „kiekvienas pilietis turi turėti įgūdžių, reikalingų gyvenant ir

¹⁴⁷ Eisenberg M. Information Literacy: Essential Skills for the Information Age // DESIDOC Journal of Library & Information Technology. - 2008, 28 (2), p. 39–47. <<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED427780>> [žiūrėta 2013 04 17]

¹⁴⁸ Petuchovaitė R. Viešųjų bibliotekų bendruomenei plėtra // Sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksnių studija. - Vinius, 2004, p. 36-37

¹⁴⁹ Ten pat

dirbant šioje naujojoje informacinėje visuomenėje¹⁵⁰ ir, kad „Europos metmenyse turėtų būti apibrėžti nauji pagrindiniai įgūdžiai, kurie turi būti ugdomi visą gyvenimą: IKT įgūdžiai, užsienio kalbos, technologijų kultūra, verslumas ir socialiniai įgūdžiai“.¹⁵¹ Verslumas - apibrėžiamas kaip kūrybiškumo, naujovių raiška, pasirengimas rizikuoti bei gebėjimas planuoti ir valdyti projektus, siekiant iškeltų tikslų. Tokie gebėjimai svarbūs kiekvienam žmogui tiek kasdieniniame, tiek bendrai visuomeniniame gyvenime. „Tokiam socialiniame pasaulyje aukščiausios kokybės prekė yra naujausia informacija, žinios, įgūdžiai, požiūris“.¹⁵²

Kalbant apie viešųjų bibliotekų ateitį ir jų pokyčius, būtina suprasti ir susisteminti, kas vis dėlto yra naujoviška viešoji biblioteka Lietuvoje, kokiomis savybėmis ji pasižymi. Pavyzdžiui, vienos bibliotekos lankytojos nuomone, naujoviška biblioteka turėtų būti: turinti ir nuolat papildanti išsamų dokumentų fondą; padedanti formuoti kūrybiškam, lanksčiam mąstymui; vieta, kurioje ne tik dirbama, bet ir galima praleisti laisvalaikį; institucija, organizuojanti renginius, kartu įtraukdama savo skaitytojus; vieta, kurią galima pasiekti nebūtinai joje apsilankant; teikianti paslaugas visą parą.

Tuo tarpu, pagal straipsnio autore Juedienę (2010), *ateities* bibliotekai didžiausią įtaka daro naujausios technologijos. Naujų technologijų dėka biblioteka tampa vis labiau matoma ir prieinama, padidėja vartotojų skaičius. Intensyvėjant mobiliųjų įrenginių plėtrai, internete siūloma vis daugiau paslaugų, kuriomis galima naudotis pasitelkiant šią įrangą. Tai itin populiaru tarp studentų: naujos informacinės paslaugos persikelia į iPad'us, e. knygų skaitykles, mobiliuosius išmaniuosius telefonus. Todėl tai keičia vartotojų reikalavimus akademinų bibliotekų paslaugoms, o bibliotekoms tenka perkelti savo elektroninio katalogo, bibliografinio konsultavimo ir kitas paslaugas į mobiliųjų įrenginių aplinkas.¹⁵³

Šių dienų bibliotekos ir bibliotekininkai turi būti pasiruošę naujoms informacijos technologijomis, kaip jomis naudotis, bei pagal galimybes padėti visuomenei jas įvaldyti, kritiškai atrinkti ir įvertinti informaciją. „Rezultatyvų bendradarbiavimą ir partnerystę užtikrina bendrų tikslų suvokimas, abipusė pagarba, tolerancija ir pasitikėjimas, kiekvieno partnerio sugebėjimas vykdyti užduotis, nuolatinė partnerių komunikacija.“¹⁵⁴ Labai svarbu, kad informacinio raštingumas ugdymas

¹⁵⁰ Lisabonos strategija: strateginės plėtros planas. – Europos Vadovų Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d.

<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2FIt%2Fmokslo_darbai%2Fsms%2Farchyvas%2Fdwn.php%3Fid%3D257429&ei=VOZaU7GQEKr1ygPk5oDwCw&usg=AFQjCNEVEZZPaCGzulrED_L6uUvgBIVwZQ&bvm=bv.65397613,d.bGQ> [žiūrėta 2014 02 04]

¹⁵¹ Ten pat

¹⁵² Jucevičienė P., Tautkevičienė G. Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata. „Pedagogika“. 2004, Nr. 71, p. 101–105.

¹⁵³ Juodienė D. Bibliotekos paslaugos. Kauno apskrities viešosios bibliotekos tinklaraštis. – 2010. - <www.blogas.kvb.lt> [2014 02 27]

¹⁵⁴ Doyle C.S. Information Literacy in an Information Society // A Concept for the Information Age. - 1994 <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/25/55/95.pdf> [žiūrėta 2014 01 18]

bibliotekose būtų vykdomas, reaguojant į realius informacijos vartotojų poreikius, rengiant projektus, organizuojant mokymo kursus ir kartu sprendžiant iškilusias problemas.

Vystant bendradarbiavimo ir integracijos idėją atsirado „*mišraus bibliotekininko*“ (angl. „*blended librarian*“) terminas, reiškiantis bibliotekininką, kuris be tradicinių bibliotekininko gebėjimų, turi informacinius technologinius įgūdžius ir dažnai pedagoginius gebėjimus, padedančius naujų technologijų visuomenės mokymo procese.¹⁵⁵ Bibliotekininkai ir bendruomenė vis dažniau supranta poreikį teikti programas ir mokymus, vystančius žmonių informacinius, komunikacinius ir tyrinėjimų gebėjimus.

Apie „multi-raštingumą“ ar „meta-raštingumą“ jau pora dešimtmečių diskutuoja informacinių technologijų mokslininkai, o šį rudenį Briuselyje ir Gdanske vykusiose konferencijose Europos Komisija analizuoja, kaip „pažangiam, tvariam ir integraciniam ekonomikos augimui Europoje grėsmę kelia skaitmeninių įgūdžių trūkumas ir tam tikrų socialinių grupių, kaip antai neįgaliųjų, bedarbių, turinčiųjų žemesnį išsilavinimą, moterų atskirtis.“¹⁵⁶ Tai jau yra žmonijos praktinė ir informacinių įgūdžių trūkumo problema. Veiksmingų praktinių sprendimų pradėta ieškoti Europos Sąjungos skaitmeninės darbotvarkės veiksmų plane, kuriame numatytas vienas iš „Europa 2020“ strateginių tikslų yra „geresni europiečių skaitmeniniai įgūdžiai ir sąlygos naudotis prieinamomis interneto paslaugomis“.¹⁵⁷

Daugelis informacijos paieškos ir jos tvarkymo gebėjimus (informacinio raštingumo įgūdžius) priskiria prie mokymosi visą gyvenimą kompetencijų, kadangi jie reikalingi ne tik mokymosi įstaigose, bet ir darbui ar gyvenimui informacinėje ir besimokančioje visuomenėje.¹⁵⁸ ECDL fondas, veikiantis visame pasaulyje, išskiria kelis mokėjimo naudotis informacinėmis technologijomis lygius: skaitmeninis sąmoningumas (elektroninės atskirties lūžio taškas), skaitmeninis raštingumas (piliečių lygis), skaitmeninė kompetencija (darbuotojo lygis) ir skaitmeninis meistriškumas (IT specialisto lygis).

Lyginant informacinį raštingumą su informacinėmis technologijomis, tai nėra vienai kitai lygiaverčios sąvokų sampratos: „informacinis raštingumas turėtų būti suvokiamas plačiau, kaip naujų liberalių menų ar humanitarinių mokslų bruožas, apimantis erdvę nuo žinojimo kaip dirbti su kompiuteriu ir susirasti informaciją iki kritiško apmąstymo apie pačios informacijos prigimtį, jos techninę infrastruktūrą, socialinį, kultūrinį ir net filosofinį kontekstą bei daromą įtaką. Tai esminis mentalinis išsilavinusio informacinės visuomenės piliečio bruožas, toks pats, kaip viduramžių

¹⁵⁵Ten pat

¹⁵⁶ Transforming Access to Digital Europe in Public Libraries // European e-Inclusion Congress. Briuselis, 2011 m. rugsėjo 6-7 d. <<http://www.ecei11.eu/>> [žiūrėta 2014 01 23]

¹⁵⁷ Innovations for Digital Inclusion. Gdanskas. - 2011 m. spalio 6-7 d. <<http://www.innodig.eu/en/>> [žiūrėta 2014 02 14]

¹⁵⁸ Eisenberg M. Information Literacy: Essential Skills for the Information Age // DESIDOC Journal of Library & Information Technology. 2008, 28 (2), p. 39–47.

<<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED427780>> [žiūrėta 2014 04 17]

visuomenėje, kur išsilavinęs žmogus privalėjo būti įvaldęs pagrindinius humanitarinius mokslus (gramatiką, logiką ir retoriką).¹⁵⁹ Nors šie gebėjimai yra glaudžiai tarpusavyje susiję, tačiau technologinis raštingumas apima tik gebėjimus, leidžiančius laisvai naudotis informacinėmis technologijomis. Informacinis raštingumas apima platesnę sąvoką, t.y. technikos ir informacinio raštingumo pagalba galima laisvai komunikuoti ir ieškoti informacijos, ją analizuoti ir panaudoti reikalingais klausimais, taip pat rasti šaltinių vietą.

Vertinant informacinį raštingumą kaip mokymosi visą gyvenimą kompetencijos sudėtinę dalį ir organizuojant mokymus, būtina integruoti tuos informacinių technologijų aspektus, kurie pravers individo kasdienėje veikloje ar gyvenime. Todėl institucijose, tai pat ir bibliotekose, yra reikalinga įgyti naujus ar tobulinti jau turimus informacijos valdymo išteklius.

Analizuojant informacinio raštingumo formas ir būdus bibliotekose, vienas iš žymiausių pastarųjų metų apie informacinį raštingumą autorių Kuhlthau (2007) teigia, „kad 21-e informacijos amžiuje svarbiausia yra susikoncentruoti ne į informacijos paieškos techniką, o į gebėjimų, kurie skirti informacijos naudojimui problemų sprendimui, ugdymą.“¹⁶⁰ Svarbiausias dėmesys turi būti teikiamas mokymo priemonių kūrimui ir informacijos interpretacijai. Vienas iš labiausiai paplitusių viso pasaulio bibliotekose informacinio raštingumo ugdymo formų yra auditoriniai informacinio raštingumo kursai.

2012 m. rugpjūčio mėn. 13-18 d. – vyko pasaulinis bibliotekininkystės ir informacijos kongresas, 77-oji IFLA generalinė konferencija, kurios tema buvo „Bibliotekos pranokstančios lūkesčius: integracija, inovacijų diegimas ir informacija visiems (Libraries beyond libraries: Integration, Innovation and Information for all).“¹⁶¹ Dauguma konferencijos pranešėjų (Tise, O'Donnell, Law (2012) ir kt.) vienodai teigė, kad bibliotekos, *pranokstančios lūkesčius*, suprantamos kaip išėinančios už tradicinės bibliotekos ribų, sėkmingai diegiančios pačiais moderniausias technologijas, pritaikančios pačius naujausius metodus bei idėjas, suteikiančios ne tik informacijos prieinamumą ir atvirumą, bet ir galimybę visiems vartotojams naudotis naujomis technologijomis, t.y. tapti versliams.

Pasak O'Donnell (2012), šiandien biblioteka suprantama dvejopai: kaip *fizinė* biblioteka ir kaip *mobili* biblioteka. „Fizinė biblioteka – tai tradicinė biblioteka, kurios paslaugų pagrindas –

¹⁵⁹Doyle C.S. Information Literacy in an Information Society // A Concept for the Information Age. - 1994 <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/25/55/95.pdf > [žiūrėta 2014 01 18]

¹⁶⁰Kuhlthau C., Caspari A., Maniotes L. Guided Inquiry // Learning in the 21st Century. - 2007, 188 p. ISBN-10 1591584353

<http://books.google.lt/books?id=z4RmUhg71AC&dq=Guided+Inquiry:+Learning+in+the+21st+Century&printsec=frontcover&source=bn&hl=lt&ei=tBUmS5PYJc3z_Aaq76C6Cg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=4&ved=0CB4Q6AEwAw#v=onepage&q=&f=false> [žiūrėta 2014 04 13]

¹⁶¹77 – osios IFLA konferencijos išpūdžiai // Pasaulinis bibliotekininkystės ir informacijos kongresas – Klaipėdos Valstybinė kolegija: 2012 m. rugpjūčio 13-18 d. < <http://www.kvk.lt/index.php/lt/tarptautiniai-ryiai/529-pasaulinis-bibliotekininkystes-ir-informacijos-kongresas> > [žiūrėta 2014 02 17]

materialios kolekcijos ir patalpos. Mobili biblioteka – tai asmeninė biblioteka mobiliajame telefone¹⁶². Mobiliosios bibliotekos atsirado kartu su išmaniaisiais telefonais: vartotojas naudodamasis mobiliąja biblioteka bet kuriuo metu gali susisiekti su biblioteka arba netgi gauti priėjimą prie bibliotekos informacinių resursų internete. Tokiu priėjimo būdu naudotojas gali pasiskolinti leidinį, konsultuotis su pačiu bibliotekininku, dalyvauti virtualiuose renginiuose.

Kita vertus, autorius ragina išsaugoti ir tradicinės bibliotekos vaidmenį, nes praktiškai ateityje sunku bus įsivaizduoti, kad tokių bibliotekų dar bus. Yra tik kelios svarios priežastys, padėsiančios išlikti tradicinei bibliotekai: „jose metai iš metų saugomos vertybės, tai skaitymo, susibūrimo vietos, šalia naujovių esančios senosios tradicijos bei atvirumas inovacijoms. *Tradicinė biblioteka*, besiorientuojanti į individualius skaitytojus, užtikrina kiekvienam jos lankytojui patogias darbo sąlygas, puikiai įrengtas darbo ir laisvalaikio leidimo erdves, kompetentingą personalą, pasiruošusį atsakyti į kiekvieną pateiktą užklausa¹⁶³. Taip pat autorius pabrėžė, kad ir tradicinių vertybių išsaugojimu turėtų rūpintis bibliotekininkai: jie vis dar privalo būti atsakingi už tradicinio skaitymo išsaugojimą, informacijos prieinamumą visiems ir visada, o bibliotekos turi išlikti įkvėpimo vietomis, kur galimi visi skaitymo būdai - tegul *Google* ima viską, o biblioteka visuomet atsirinks tai, kas vertinga.

Nacionalinės Singapūro bibliotekos direktorius Ngian (2012) savo pranešime teigė, jog bibliotekos vaidmuo yra kintantis reiškinys: ji nuolat tobulėja, be naujovių diegimo savo veikloje, ji atlieka vadovo, gido ar instruktoriaus vaidmenį padėdama žmonėms surasti jiems reikalingą informaciją. Kas ir kaip pasikeis, priklausys nuo bibliotekininkų kompetencijos ir gebėjimo padėti vartotojams tapti inovatyviems bei turėti gebėjimų nuolat keistis. Pastarieji bruožai yra vieni iš verslumo kompetencijos sudedamųjų dalių.

Pranešimo autorius 2010 m. lapkričio mėn. atliko tyrimą, kurio rezultatai parodė, kad lankytojų skaičius bibliotekose dramatiškai išaugo dėl informacinių technologijų įdiegimo bei nemokamos prieigos prie interneto. „Apklausa parodė, kad daugelis vartotojų mano, jog fizinė biblioteka nėra patogi naudotis. Jie nurodė, kad jeigu turėtų galimybę, mieliau rinktųsi prieigą prie skaitmeninių duomenų, nei vyktų į biblioteką. Respondentai taip pat nurodė, kad nors biblioteka turi gerus duomenų bazių išteklius, jais nėra lengva naudotis, paieška reikalauja daug pastangų norint surasti reikalingą informaciją¹⁶⁴. Kaip teigia autorius, vartotojai labiau linkę naudotis sparčiąja *Google* paieškos programa, negu kreiptis į bibliotekininką dėl reikiamos informacijos (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Modernios bibliotekos skiriamieji bruožai

¹⁶² Ten pat

¹⁶³ Ten pat

¹⁶⁴ 77 – osios IFLA konferencijos įspūdžiai // Pasaulinis bibliotekininkystės ir informacijos kongresas – Klaipėdos Valstybinė kolegija: 2012 m. rugpjūčio 13-18 d. < <http://www.kvk.lt/index.php/lt/tarptautiniai-ryiai/529-pasaulinis-bibliotekininkystes-ir-informacijos-kongresas> > [žiūrėta 2014 02 17]

MODERNI BIBLIOTEKA	<ul style="list-style-type: none">➤ Orientuota į vartotoją➤ Lavinanti bendruomenę ir kurianti jos narių poreikius atitinkančias paslaugas➤ Aktyvi, ieškanti fondų ir papildomo finansavimo➤ Nuolat besivystanti ir besikeičianti➤ Bendraujanti ir bendradarbiaujanti➤ Virtuali➤ Paslaugi ir konsultuojanti
---------------------------	--

Taip pat Ngian (2012) pabrėžė, kad bibliotekos centre visuomet yra vartotojas, todėl būtina atsižvelgti į jo poreikius. Verslumas – tai iniciatyvumas, veiksnumas, nepriklausomybė ir novatoriškumas asmeniniame ir socialiniame gyvenime bei darbe. Todėl ne veltui vartotojas nori gauti informaciją čia ir dabar, ir naudotis ne tik tradicinėmis bibliotekos paslaugomis, bet kurios yra naudingos realiame gyvenime, veikloje ar pačioje situacijoje. Jie išskyrė tokius *ateities bibliotekos* kriterijus:

Lengva prieiga. Vartotojai norėtų gauti visą galimą informaciją internete. Informacija turi būti pasiekama iš bet kur, kur jie yra ir bet kokiomis priemonėmis, kurias jie turi.

Paieškos veiksmingumas. Vartotojai norėtų, kad bibliotekos paieškos sistemos būtų panašios į *Google*, tačiau pati paieška turėtų būti efektyvesnė ir tikslesnė.

Turinio turtingumas. Vartotojai norėtų turėti paprastą prieigą prie turtingų talpyklų turinio, visais galimais formatais ir kalbomis 24 valandas per parą ir 7 dienas per savaitę.

Prieinamos paslaugos. Vartotojai yra pasirengę mokėti už paslaugas, tačiau jie norėtų derėtis dėl kainų ir mokėjimo galimybių.

Vertimo paslaugos. Vartotojai norėtų, kad būtų suteikta galimybė pasirinkti tą kalbą, kurią geriausiai jie supranta.

Šiuolaikinės bibliotekos naudodamos modernias informacines technologijas ir teikdamos ne tik tradicines paslaugas, šiuo atveju, padėtų vartotojams įgyti naujų įgūdžių, taip reikalingų besikeičiančioje visuomenėje, kad jie išliktų nuolat konkurencingi darbo rinkoje ir ne tik. Kad galėtų

įsijungti į vartotojo gyvenimą, biblioteka turi nuolat permąstyti savo teikiamas paslaugas bei kurti naujus savo vaidmenis:

Biblioteka kaip paslauga. Ateities biblioteka daugiau nei vieta, kur žmonės ateis skolintis knygų. Ji egzistuos kaip sudėtinė vartotojų gyvenimo dalis. Kaip skaitmeninė biblioteka, ji suteiks informacines paslaugas vartotojams bet kur ir bet kada, kai jų labiausiai reikia, tuo tarpu, kaip fizinė biblioteka, ateityje bus modulinė, prisitaikanti ir judri, atsiras tose vietose, kur žmonės dažnai lankysis.

Biblioteka kaip draugas. Teiks informacines paslaugas, atsižvelgiant į tai, kur vartotojas yra, kokį technologinį prietaisą turi rankose ir kokios informacijos tuo metu jam reikia. Paslaugos bus pritaikytos tokiems prietaisams, kokius turi vartotojas.

Biblioteka kaip vartai. Šiandien dažnai vartojama sąvoka „informacijos okeanas“, kuriame sunku orientuotis, būtent biblioteka užtikrina saugų „plaukiojimą“ informacijos okeane.

Biblioteka kaip socialinis lygintojas – tai atvira prieiga prie įvairių informacijos šaltinių visiems skaitytojams.

Biblioteka kaip atmintis, sauganti, tai kas vertinga, kas buvo kaupiama ilgus metus ir tai, kas liks atmintimi.

Biblioteka kaip patirtis, suteikianti galimybę pasinaudoti per ilgus metus sukauptą patirtimi.

Biblioteka kaip tinklas. Ateities biblioteka sujungs turinį su turiniu, taip sudarydama žinių turinio tinklus, prieinamus vartotojams.

Apibendrinus visus pateiktus autoriaus bibliotekų vaidmenis, ir įvertinus jų įgyvendinimo galimybes šiandien, skaitmeninimas ir laisva prieiga prie interneto – iki šiol tik du realūs faktoriai veikiantys bibliotekose.

Pastaraisiais metais bibliotekos savo išteklių fondą formuoja kreipdamos dėmesį į prieigas prie informacinių šaltinių užtikrinimą – prenumeruojant duomenų bazes ir dalyvaujant atviros prieigos šaltinių kūrimo procesuose ir organizuojamuose projektuose – o ne į leidinių išsigijimą ir jų saugojimą.¹⁶⁵ Vis dėlto, atvira prieiga prie informacinių šaltinių nelemia efektyvios informacijos paieškos ir jos gavimo ar panaudojimo: bibliotekų vartotojai turi turėti atitinkamas kompetencijas, šiuo atveju, informacinę kompetenciją, kad užtikrinti gaunamos informacijos efektyvų panaudojimą.

Atlikus tyrimą, apklausus bibliotekos ekspertus, apie informacinio raštingumo ugdymą viešosiose bibliotekose (2004), paaiškėjo, jog „internetu prieigos plėtra kaimo bibliotekose ir informacinio raštingumo ugdymas yra bene svarbiausias bibliotekų plėtros prioritetas 2009 – 2013

¹⁶⁵ Europos skaitmeninė darbotvarkė // Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. - KOM (2010) 245 <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2014 02 14]

metais.”¹⁶⁶ Lietuvoje viešos prieigos kompiuterių ir interneto diegimas viešosiose bibliotekose tapo sėkmingu procesu Lietuvos Vyriausybei patvirtinus „Bibliotekos renovacijos ir modernizavimo 2003 – 2013 metų programą“.¹⁶⁷

Šios programos pagrindinis tikslas buvo kompiuterizuoti viešąsias bibliotekas, t.y. „panaikinti miesto ir kaimo ryšių informacinės infrastruktūros netolygumus ir suteikti visiems gyventojams vienodas galimybes naudotis informacinėmis technologijomis socialinėms ir visuomeninėms reikmėms“.¹⁶⁸ Šiuo tikslu viešosios bibliotekos formaliai įteisinamos kaip elektroninių įgūdžių ugdymo dalyvės: visuotinė prieiga prie interneto ir kompiuterių yra informacinės visuomenės pamatas.“ Pavydžiui, Suomija buvo pirmoji pasaulyje šalis, kuri interneto prieigą pripažino naująja šiuolaikinio žmogaus teise.¹⁶⁹ Lietuvoje diegti viešą kompiuterio prieigą leido sistemingas valstybės finansavimas ir Europos Sąjungos parama 2008 metais įgyvendus projektą „*Bibliotekos pažangai*“. Šio projekto dėka Lietuvos viešosios bibliotekos tapo „pačia stipriausia jėga, padedanti gyventojams įveikti skaitmeninę atskirtį – įsisavinti ir pradėti naudotis skaitmeniniais šaltiniais ir elektroninėmis paslaugomis“.¹⁷⁰

Projektas „Bibliotekos pažangai“ buvo pradėtas 2007 m. lapkričio 15 d. pasirašius tarptautinę trišalę sutartį tarp Lietuvos Respublikos Kultūros Ministerijos, Lietuvos Nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos ir Bilo ir Melindos Geitsų fondo. Projektas tęsia „Bibliotekos renovacijos ir modernizavimo 2003–2013 metų programos“ tikslų įgyvendinimą ir tuo pačiu siekia, stiprinant ir panaudojant viešųjų bibliotekų pajėgumus, Lietuvos gyventojų žymiai geresnio naudojimosi informacinėmis technologijomis, naudingos informacijos gavimui ir bendravimui. Įvertinat projekto reikšmę Lietuvos visuomenei, praktiškai visose viešosiose bibliotekose Lietuvos gyventojai turi galimybę nemokamai prieiga prie kompiuterio ir interneto, kuriose dirba kompetetingi specialistai – bibliotekininkai – padedantys kiekvienam norinčiam įgyti skaitmeninius įgūdžius ar juos pagerinti. Pagal „TNS LT, UAB tyrimą“ (2011), užsakyta Informacinės Visuomenės Plėtros Komiteto prie Susisiekimo ministerijos (IVPK), per dvejus paskutinius metus bibliotekose organizuotose mokymuose dalyvavo apie 65000 gyventojų, o įvairiausiais informacijos ir naudojamosi internetu klausimais konsultavosi arti pusę milijonų lankytojų. Šie duomenys rodo, jog numatyti projekto tikslai veikia kryptingai, bei padidėjo interneto vartotojų skaičius.

¹⁶⁶ Petuchovaitė R. Viešųjų bibliotekų bendruomenei plėtra // Sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksnių studija. - Vinius, 2004, p. 36-37

¹⁶⁷Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. Nr.1454 nutarimas „Dėl bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003 – 2013 metų programos patvirtinimo“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1841688&p_query=> [žiūrėta 2014 02 02]

¹⁶⁸Ten pat

¹⁶⁹ Petuchovaitė R. Viešosios bibliotekos – pajėgios e. įgūdžių ugdymo programų dalyvės. - Vilnius, 2012 <<http://bukbibliotekininku.blogspot.com/2012/01/viesosios-bibliotekos-pajegios-eigudziu.html>> [žiūrėta 2014 02 26]

¹⁷⁰Bibliotekos pažangai 2008-2012: projektas. <<http://www.bibliotekospazangai.lt/lt/apie-projekta>> [žiūrėta 2014 04 05]

Kitose šalyse elektroninių įgūdžių ugdymą ir formavimą sprendžia įvairios organizacijos, tarp jų ir viešosios bibliotekos. Gdanskio konferencijoje „Inovacijos dėl skaitmeninės įtraukties“ apie geresnius europiečių skaitmeninius įgūdžius diskutavo švietimo ir mokslo, ryšių, kultūros politikai, Europos Komisijos atstovai, informacinės visuomenės plėtra suinteresuotos nevyriausybinės organizacijos, tokios kaip Europos Telecentrų Asociacija (Telecentre–Europe), ECDL Fondas (ECDL foundation), Europos elektroninių Įgūdžių Asociacija (EeSA), Miestų Interneto Asociacija (COI) ir bibliotekininkai. (6) Visos minėtos organizacijos vieningai kvietė suinteresuotas šalis burtis į tinklus, dalintis patirtimi, ieškant geriausių sprendimų ir socialinių inovacijų gerinant elektroninių įgūdžių formavimą visuomenėje.

Lietuva sėkmingai įgyvendinus vieną pagrindinių projektų „Bibliotekos pažangai“, iš kitos pusės, vykdydama interneto tinklo, viešųjų elektroninių paslaugų ir kompiuterinio raštingumo gyventojų skaitmenimo didinimą, išnaudojo visus veikimo atskirai klaidų limitus. Pavyzdžiui, bendros veiklos ir požiūrio bei sąmoningų pastangų dėka Nyderlandų ECP – EPN vykdo sėkmingą projektą „Platformos informacinei visuomenei“, kuri sujungia viešojo sektorių ir verslo veikėjus, informacinius tarpininkus ir vietos bendruomenes bendram tikslui – Nyderlandų informacinės visuomenės kūrimui ir keitimuisi patirti.¹⁷¹ Minėtoje šalyje yra įprasta, kad viešojo ir privataus sektoriaus bendruomenės arba žmonės, įgyvendinant numatytą programą, kartu dalyvauja kaip lygiaverčiai partneriai, nes „motyvacija mokytis ir naudotis informacinėmis technologijomis, taip pat ir gyvenamosios aplinkos socialinės inovacijos bei savanoriška pagalba kaimynams nėra nei vyriausybių, nei verslo žinioje.“¹⁷² Jų „Nacionalinė skaitmeninių įgūdžių ir skaitmeninio sąmoningumo programa 2009“ apima tokias veiklas, kaip trūkstančių skaitmeninių įrankių kūrimas, vietinių projektų skatinimas, nacionalinių ir Europos kompanijų – Interneto savaitė (Get online week) ar elektroninių įgūdžių savaitė (e-Skills week) – koordinavimas. Progamoje dalyvauja įvairaus amžiaus tarpsnio žmonės, pavydžiui, vienoje iš vykdytų programų „Skaitmeniniai įgūdžiai padeda dirbti“, vaikai padėjo vyresnio amžiaus žmonės įgyti IT įgūdžius, kadangi mokykloje jų mokomųjų dalykų programoje yra privaloma savanorystė bendruomenės naudai.

2020 m. Europos srategijoje yra tvirtinamos kelios iniciatyvos, kurias sėkmingai įgyvendinamos daugumoje Lietuvos bibliotekų. „*Naujų įgūdžių ir darbo vietų kūrimo darbotvarkė*“¹⁷³ – iniciatyva, kuria siekiama suteikti naują impulsą darbo rinkos reformoms, padedant žmonėms įgyti būsimoms profesijoms reikalingų įgūdžių, kurti naujas darbo vietas ir peržiūrėti su užimtumu susijusius ES teisės aktus. Todėl, bene didžiausi aplinkos pokyčiai, palietę bibliotekos veiklą, yra susiję su greita informacinių technologijų plėtra: kompiuterinio raštingumo mokymo kursai, vietos

¹⁷¹ Innovations for Digital Inclusion. Gdanskas. - 2011 m. spalio 6-7 d. <<http://www.innodig.eu/en/>> [žiūrėta 2013 02 14]

¹⁷² Ten pat

¹⁷³ Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvos // Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis: Europos komisija <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lt&catId=956>> [žiūrėta 2014 02 24]

bendruomenės supažindinimas su naujausiomis informacinėmis technologijomis bei interneto ištekliais, informacijos paieška ir kitos interaktyvios paslaugos. Tuo Europos komisijos programa „Horizontas 2020“¹⁷⁴, siekdama skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą siūlo investuoti į mokslinius tyrimus ir inovacijas. Šiuo momentu svarbu pažymėti, jog bibliotekos taip pat turėtų įvertinti savo vykdomą komunikacijos politiką bei padaryti pakeitimus, atinkančius bendruomenės narių poreikius, kuomet jos nariai gali aktyviai bendrauti, susipažinti su aplinkos naujovėmis, įgyti reikalingų įgūdžių ir informacijos. Biblioteka turi nuolat kurti ir palaikyti partnerystės bei mokymosi santykius organizacijos išorėje bei viduje, ir nuolat apmąstyti, tirti savo perspektyvas bei patirtį, gautą informaciją transformuoti į žinias, įvaldant naujausias informacines technologijas, reikšmingas savo tikslams pasiekti.

Apibendrinant viešųjų bibliotekų galimybes visuomenei, ugdant elektrinius įgūdžius (e. įgūdžius), viešosios bibliotekos yra pajėgios dalyvauti ir įgyvendinti programas apie techninį, elektroninį ir skaitmeninį jų raštingumą. Užtikrinus jų biudžetinį finansavimą, bibliotekos turi platų interneto tinklą ir viešos prieigos infrastruktūrą, taip pat kompetetingus bibliotekininkus, kurie gali pasiūlyti profesionalią pagalbą ir mokymus, bei turi stiprius ryšius su svarbiausiomis vietinėmis įstaigomis. Nei viena kita organizacija Lietuvoje negali pasigirti tokiu stipriu projektu, kaip „Bibliotekos pažangai“, akcentuojančiu elektroninių įgūdžių svarbą ir būtinybę šiuolaikinėje visuomenėje. Kaip buvo diskutuojama Briuselio ir Gdansko konferencijose, praktikoje žmogui reikalingas daug sudėtingesnis skaitmeninio raštingumo supratimas: gyvenant demokratinėje visuomenėje ir norint veiksmingai dalyvauti ekonominiame, visuomeniniame ir politiniame gyvenime, reikia platesnio medijų supratimo ir kompiuterinio raštingumo bei įgūdžių. Lietuva šioje srityje pasiekė gana daug: nuo techninės infrastuktūros pereita prie strateginės iniciatyvos, bet pagal Nyderlandų ECP – EPN vykdomą programą, kuri sėkmingai veikia iki šiol, Lietuvai reikėtų siekti didesnio ir tęstinesnio bendradarbiavimo tarp sektorių ir institucijų, kad panaudojus bendras pastangas ir išteklius, gautume didesnę poveikį bei geresnius rezultatus. Kitaip tariant viešosios bibliotekos, sėkmingai įvykdžiusios projektą „Bibliotekos pažangai“, turėtų toliau centralizuotomis pastangomis perimti iniciatyvą į savo rankas, bibliotekoms pasitinkant vis didėjančius dabartinės visuomenės poreikius, pagal kuriuos turėtų nuolat atnaujinti savo veiklą.

2.2 Bibliotekos veiklą reglamentuojantys Lietuvos Respublikos įstatymai

¹⁷⁴ Programa „Horizontas 2020“ // Siekdama skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą Komisija siūlo investuoti 80 mlrd. EUR į mokslinius tyrimus ir inovacijas: Europos komisijos pranešimas spaudai. - Briuselis, 2011 m. lapkričio 30 d. < http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1475_lt.htm > [žiūrėta 2014 02 27]

Šiandien, bibliotekų veikla turėtų būti vykdoma dviem pagrindinėmis kryptimis: „prenumeruoti kokybiškus ir poreikius atitinkančius informacijos išteklius, ir ugdyti vartotojų informacinę kompetenciją, užtikrinančią efektyvų tų šaltinių panaudojimą.“¹⁷⁵ Todėl, Lietuva, sekdam Europos šalių pavyzdžiu, įvertinant verslumo ugdymo svarbą, priėmė keletą svarbių nutarimų, kad galėtų pertvarkyti bibliotekų veiklą, jas kompiuterizuojant, t.y. panaikinti miesto ir kaimo ryšių informacinės infrastruktūros netolygumus.

Lietuvoje visos viešosios bibliotekos savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymu, Civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir Savivaldybės teisės aktais, veiklos nuostatais ir kitais įstatymais:

2004 m. liepos 15 d. buvo priimtas Nr. IX-2378 *Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas*. Šis įstatymas nustato bibliotekos veiklos valstybinį valdymą, bibliotekų sistemą, bibliotekų fondo sudarymo tvarką, šio fondo struktūrą ir jo apsaugą.¹⁷⁶ Taip pat įstatyme numatyta, jog biblioteka yra įstatymų numatyta tvarka įsteigtas juridinis asmuo, veikiantis informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse vykdamas bibliotekų veiklą, kuri remiasi dokumentų kaupimu, tvarkymu, jų sisteminimu ir saugojimu, tai pat galimybės naudotis viešaisiais informaciniais šaltiniais, neatsižvelgiant į jų autorių ar juose užfiksuotą žinių politinę ar ideologinę orientaciją. Iš bibliotekos vartotojų pusės, jos veikla remiasi fizinių ir juridinių asmenų lygių teisių naudotis teisės aktų nustatyta tvarka teikiamomis nemokamomis paslaugomis užtikrinimas teikiant visuomenės švietimui, moksliniams tyrimams bei asmenybės ugdymui reikalingą informaciją ir paslaugas.

2002 m. rugsėjo 17 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė priėmė nutarimą Nr. 1454 *Dėl bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003–2012 metų programos patvirtinimo*.¹⁷⁷ Kaip teigia šis vyriausybės patvirtintas nutarimas, šiandien bibliotekos yra priklausomos nuo ekonominės ir reikalaujamų socialinių poreikių aplinkos, ir privalo laiku reaguoti į kintantį pasaulį. Todėl norint įgyvendinti svarbiausią viešosios bibliotekos paskirtį – saugoti ir skleisti žinias, informaciją bei sukauptą patirtį visuomenei, būtina, kad valstybė padėtų bibliotekai įgyvendinti atsinaujinimo programą:

- Užtikrinti Lietuvos gyventojams galimybę įgyti žinių ir kvalifikaciją, leidžiančią prisitaikyti prie greitai kintančių gyvenimo sąlygų ir padėtų įsitvirtinti darbo rinkoje;
- Panaikinti miesto ir provincijos ryšių socialinę ir ekonominę atskirtį ir suteikti visiems gyventojams vienodą galimybę naudotis informacijos technologijomis, padėsiančiomis socialiai veikti visuomenės gyvenime;

¹⁷⁵ Varnauskienė M. *Interneto skaityklos vartotojų poreikių tyrimai ir analizė*. - 2006, p. <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326/articlepage/1/articleid/245>> [žiūrėta 2014 02 03]

¹⁷⁶ „*Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas*“: 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2378 <<http://www3.lrs.lt>> [žiūrėta 2014 01 15]

¹⁷⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. Nr.1454 nutarimas „*Dėl bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003 – 2013 metų programos patvirtinimo*“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_1?p_id=1841688&p_query=> [žiūrėta 2014 02 02]

- Sudaryti tinkamas sąlygas bibliotekoje, užtikrinant gyventojų prieinamumą prie nacionalinio kultūros ir mokslo paveldo objektų bei bibliotekos fondų.

Nurodytiems tikslams pasiekti yra reikalinga modernizuoti bibliotekas, t.y.:

- Sudaryti sąlygas viešųjų bibliotekų vartotojams naudotis bibliotekos unikaliais fondais ir tradiciniais ir naujais informacijos šaltiniais, taip pat kompiuterizuotomis Lietuvos ir užsienio bibliotekų paslaugomis, informacinėmis priemonėmis;
- Ugdyti gyventojų kompiuterinius – informacinius įgūdžius;
- Įdiegti Lietuvos integralią bibliotekų informacijos sistemą (LIBIS);
- Gerinti bibliotekų veiklą, renovuoti jų specifiką atitinkančius pastatus.

Kitaip tariant, bibliotekos, kaip kultūrinės įstaigos pagrindinė pareiga yra „skleisti informaciją apie pasaulį ir užtikrinti prieigą prie informacijos visiems gyventojų sluoksniams.“¹⁷⁸ Taip pat bibliotekos turi prisidėti prie informacinės visuomenės plėtros, taip pat tolygią ekonominę ir socialinę plėtrą, atitinkančią regionų ypatumus.

2006 m. birželio 21 d. įgyvendindama Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos įgyvendinimo priemonės ir vadovaudamasi Informacinės visuomenės plėtros koordinavimo metodika, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutaria patvirtinti *Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2006–2008 metų programą*.¹⁷⁹ Joje skelbiama, jog kiekvienai šalies bibliotekai būtina turėti „efektyvų naujausios mokslinės informacijos, žinių prieinamumo ir sklaidos mechanizmą, racionaliai derinantį tradicines ir elektronines informacijos paslaugas“. Tokiu būdu Lietuvos bibliotekose atsirado dar daugiau kompiuterių su viešomis interneto priegomis, tai pat pradėtos prenumeruoti užsienio šalių elektroninės duomenų bazė - „taip nuosekliai plėtojamas suvestinio katalogo, atskleidžiančio bibliotekų turimus šaltinius ir saugojimo vietą, ir leidinių užsakymo internetu paslaugų prieinamumas, be įgyvendinamas bibliotekų tinklo pagrindinis tikslas – kurti Lietuvos virtualią biblioteką, unifikuojant paiešką bei priėjimą prie elektroninių informacijos šaltinių ir virtualių paslaugų.“

2010 m. birželio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į tai kultūra yra valstybės pamatas, kad kultūra „yra kūrybiškumas yra svarbiausi Lietuvos išteklių ir kultūros padėtis Lietuvoje reikalauja kritinio požiūrio, dėmesio ir teigiamų pokyčių, taip pat į būtinybę išsaugoti visuomenės kultūrinį tapatumą ir suteikti kultūrai prioritetinės valstybės remiamos srities statusą“, nutaria patvirtinti *Lietuvos kultūros politikos kaitos gaires*.¹⁸⁰ Jose pažymima, kad biblioteka sudaro

¹⁷⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. Nr.1454 nutarimas „Dėl bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003 – 2013 metų programos patvirtinimo“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1841688&p_query=> [žiūrėta 2014 02 02]

¹⁷⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 21 d. Nr. 615 nutarimas „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2006 – 2008 metų programos patvirtinimo“ <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=278867&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2014 02 03]

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. birželio 30 d. Nr. XI-997 nutarimas „Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo“ <<http://www.lrkmlt/index.php?3059131718>> [žiūrėta 2014 02 25]

sąlygas žmogui siekti laimingesnio ir prasmingesnio gyvenimo: savo veikloje nuolat atnaujinti žinias, domėtis naujovėmis ir istorija, megautis mūsų literatūra, siekti geresnės karjeros, savarankiškai spręsti problemas ir priimti teisingus sprendimus, bei sėkmingai integruotis į visuomenę. „Biblioteka yra bazinė išsilavinusios ir kūrybingos visuomenės institucija, suteikianti visuomenės nariams nemokamą prieigą prie mokslo ir meno kūrinių įvairovės bei naujų informacinių technologijų ir veikianti kaip atsvara komercinei pasiūlai ir vartotojiškos visuomenės vertybių propagandai.“ Tai pat bibliotekos aplinka kiekvienam Lietuvos gyventojui turi suteikti plačias galimybes gilinti savo kultūrinės žinias, ugdyti savo kūrybiškumą ir taikyti jį kasdieniame gyvenime.

2010 m. rugpjūčio 20 d. Lietuvos Respublikos Kultūros Ministras išleido įsakymą Nr. ĮV-442 *Dėl pavyzdinių naudojimosi biblioteka taisyklių patvirtinimo*. Pavyzdinės naudojimosi biblioteka taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato vartotojų aptarnavimo ir registravimo vykdančiose bibliotekų veiklą ir tvarką, vartotojo teises, pareigas ir atsakomybę, bibliotekų teises ir pareigas. Pagal Taisyklės, bibliotekų paskirtis – „užtikrinti galimybes visuomenei naudotis viešaisiais informacijos šaltiniais, neatsižvelgiant į jų autorių ar juose užfiksuotų žinių politinę ar ideologinę orientaciją.“¹⁸¹ Naudotis bibliotekomis turi teisę visi fiziniai ir juridiniai asmenys, kurių paslaugos apima bibliotekų vykdomą veiklą ir naudojamąsi joje esančiais informaciniais ištekliais, bibliotekos įrenginiais, patalpomis ir bei specialistų kompetencija nemokamai ar už teisės aktais nustatytą mokesčių.

2010 m. spalio 6 d. vadovaudamasis Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymu Lietuvos Respublikos Kultūros Ministras patvirtino įsakymą Nr. ĮV-499 *Dėl bibliotekų fondo apsaugos nuostatų patvirtinimo (toliau – Nuostatai)*. Nuostatai reglamentuoja Lietuvos bibliotekų fondo apskaitą, dokumentų priėmimą, jų fondo patikrinimą, dokumentų nurašymą, fondo apsaugą ir darbuotojų atsakomybę. Būtent bibliotekų vadovai turi užtikrinti bibliotekos dokumentų apsaugą, o pati biblioteka privalo nustatyti fondo valymo, dezinfekavimo ir kitas priemones bei jas vykdyti.

Apibendrinus Lietuvos Respublikos teisinius dokumentus, reglamentuojančius bibliotekos veiklą, galima teigti, jog juose aiškiai yra apibrėžta bibliotekos samprata, jos paskirtis bei veiklos nuostatos, kurios deda tvirtą pagrindą jos teisinei bazei, užtikrinant sėkmingą bibliotekų vartotojų naudojamąsi jos teikiamomis viešomis paslaugomis ir informaciniais ištekliais žinių visuomenei formuoti.

Apibendrinus galima teigti, jog šiandien biblioteka yra svarbi ir nepriklausoma švietimo, bendravimo ir laisvalaikio praleidimo vieta, turtinga savo patirtimi ir turimais informacijos ištekliais: biblioteka turėtų aktyviau, įtaigiau pateikti aplinkai apie savo teikiamas paslaugas bei galimybes; ugdyti bibliotekų darbuotojų kompetenciją bei stiprinti vadybos žinia; ieškoti papildomų

¹⁸¹ Lietuvos Respublikos Kultūros Ministro 2010 m. rugpjūčio 20 d. Nr. ĮV „Dėl pavyzdinių naudojimosi biblioteka taisyklių patvirtinimo“. – Vilnius < http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=379858&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2014 02 27]

komunikavimo šaltinių aktyviau bendraujant su verslo bendruomene. Tačiau mūsų visuomenei trūksta informacijos, ką galima veikti bibliotekose, tuo pačiu, mažėja ir vartotojų skaičius, o lėšų stygius bei bibliotekos darbuotojų konservatyvios nuostatos lemia neigiamą skaitytojų elgseną. Kita vertus, remiantis teisiniais dokumentais ir jų reformomis bei pačių bibliotekų iniciatyva, būtų galima pakeisti vartotojų požiūrį į tradicines bibliotekas, keičiant jas į naujoviškas viešąsias bibliotekas, kuriose bendruomenės nariai ne tik pasinaudos reikiama dokumentų fondais ar internetu, bet ir galės susitikti ir tenkinti savo kultūrinius, socialinius, mokymosi ar lavinimosi, informacinius poreikius, bei bendrauti tarpusavyje. Ateities, arba šiuolaikiška biblioteka – tai orientuota į vartotoją, paslaugi ir konsultuojanti, virtuali, bendraujanti ir bendradarbiaujanti, nuolat besivystanti ir besikeičianti, aktyvi, ieškanti fondų ir papildomo finansavimo, lavinanti bendruomenę ir kurianti jos narių poreikius atitinkančias paslaugas biblioteka.

3. VERSLUMO KOMPETENCIJOS UGDYMOŠI BIBLIOTEKOJE GALIMYBIŲ TYRIMAS

3.1 Tyrimo metodologija

Empirinis tyrimas atliktas, siekiant įgyvendinti šio darbo tikslą – iširti verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje. Tyrime buvo naudojamas pusiau standartizuotas respondentų interviu metodas, kuriuo buvo siekiama atskleisti bibliotekos darbuotojų požiūrį į verslumo kompetencijos ugdymąsi bibliotekoje ir bibliotekos veiklos bei verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje. Kokybinis interviu metodas buvo pasirinktas todėl, kad norėta tiriamą problemą atskleisti per tyrimo dalyvių suvokimą apie šį procesą ir susieti jį su aplinka, kuri gali turėti įtakos nagrinėjamai problemai. Kaip teigia R. Tidikis, „kokybinis interviu yra ypač tinkamas tais atvejais, kai mus domina daugelio kintamųjų tarpusavio ryšiai ir subjektyvumas. Jo pagalba galima pažinti asmens ar reiškinių gyvenimo aspektus, kurių eksperimentiškai nagrinėti tiesiog yra neįmanoma“.¹⁸²

Tyrimo objektas – bibliotekos darbuotojų nuomonė apie biblioteką kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centrą.

Organizuojant pusiau standartizuotą interviu, buvo suformuluoti trys probleminiai klausimai:

1. Pirmasis klausimas skirtas išsiaiškinti bibliotekos darbuotojų supratimą apie verslumo kompetenciją.
2. Antrasis klausimas apima verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje.
3. Trečiasis klausimas sukonkretinamas iki bibliotekos kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centro.

Interviu sudaro 13 klausimų, kurių pirmajai ir antrajai sričiai skirti 4 klausimai, o trečiajai – 5 klausimai (žr. 1 priedas).

Sociologinis tyrimas buvo atliktas 2014 m. kovo - balandžio mėn. Plungės rajono viešojoje bibliotekoje. Biblioteka veikia nuo 1906 m. ir turi savo rašytinę gyvavimo istoriją. Dabar ji priklauso Plungės rajono savivaldybės tarybai, o jos veikla „grindžiama bendražmogiškais vertybėmis bei tautos tradicijomis, ji privalo tenkinti visų savivaldybės teritorijos gyventojų, nepriklausomai nuo jų tautybės, politinių pažiūrų, amžiaus, profesijos ir kitų požymių, informacinius, kultūrinius, švietimo bei savišvietos poreikius bei garantuoti visos informacijos, esančios Bibliotekoje, prieinamumą ir išsamumą.“¹⁸³ Biblioteka struktūriškai susideda iš Informacijos ir mokymo centro, Vaikų literatūros skyriaus, Metodinio – spaudinių komplektavimo skyriaus, Miesto bibliotekos, ir

¹⁸²Tidikis R. Socialinių mokslų tyrimų metodologija: vadovėlis.-Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, 466 p.

¹⁸³ Bibliotekos istorija // Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka: straipsnis. Plungė 2013 <<http://www.plunge.rvb.lt/lt/bibliotekos-istorija>> [žiūrėta 2014 03 07]

Miestelių ir kaimų bibliotekų. Be pagrindinės savo veiklos, biblioteka ne tik organizuoja, bet ir dalyvauja įvairiuose visuomeniniuose renginiuose, projektuose, taip pat rengia parodas. Tai pat biblioteka turi prieigą prie bene svarbiausios visų Lietuvos bibliotekų jungiančios duomenų bazės LIBIS – interaktyvi biblioteka, bei dalyvauja visuomenei gerai pažįstamame projekte - „Bibliotekos pažangai“. Biblioteka vidutiniškai aptarnauja apie 8000 lankytojų, ir šiais metais didžiausią dėmesį skyrė visuomenės informacinio raštingumo ugdymui.

Kadangi, tyrimo metu buvo svarbu atskleisti tik šiai institucijai būdingas verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes, tad buvo tikslinga apklausti bibliotekoje dirbančius darbuotojus, turinčius skirtingą užsiėmimą ir pareigas. Apklausoje dalyvavo bibliotekos direktorė, įstaigos pavaduotoja ir lankytojus aptarnaujantis personalas, t.y. 1 vyr. bibliotekininkė ir 3 bibliotekininkės. Visi respondentai sunumeruoti nuo 1 iki 6. Išsami informacija apie apklaustuosius pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Respondentų charakteristikos

Nr.	Lytis	Amžius	Išsimokslinimas	Užsiėmimas
1.	Moteris	45 m.	Aukštasis	Direktorė
2.	Moteris	42 m.	Aukštasis	Pavaduotoja
3.	Moteris	40 m.	Aukštasis	Vyr. bibliotekininkė
4.	Moteris	40 m.	Aukštasis	Bibliotekininkė
5.	Moteris	41 m.	Aukštasis	Bibliotekininkė
6.	Moteris	47 m.	Aukštasis	Bibliotekininkė

Interviu apklausa vyko žodžiu pagal bendruosius metodinius nurodymus kokybiniam tyrimui, dalyvių darbo vietoje (bibliotekoje), laisvanoriško dalyvavimo principu, dalyviams ir tyrėjai patogiu laiku. Pokalbio metu gauta informacija buvo fiksuojama, laikantis pagrindinių kokybinio interviu vedimo principų, vėliau atrinkta tyrimui naudinga ir reikalinga informacija išanalizuota tolesniame skyriuje (3.2.). Interviu metu gauti duomenys buvo analizuojami, remiantis tradicine teksto analize, o analizė atlikta sistemiškai, naudojant interpretacinius aiškinimus, duomenys apdorojami, koncentruojantis ties esminiais dalykais, juos grupuojant.

3.2 Tyrimo rezultatų analizė

Visi interviu klausimai suskirstyti į tris problemines kategorijas: bibliotekos darbuotojų supratimas apie verslumo kompetenciją, bibliotekos veiklos kryptys verslumo kompetencijos ugdymosi srityje, bei verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės bibliotekoje.

1. Pirmasis probleminis klausimas sudarytas iš keturių kategorijų ir subkategorijų, kurios orientuotos į bibliotekos darbuotojų supratimą: ką, jų manymu, reiškia verslumo kompetencija, apie tai, kokios žinios ir įgūdžiai reikalingi, norint ugdytis verslumo kompetenciją. Šių klausimų kontekste, dalyvių taip pat buvo paprašyta įvertinti savo verslumo kompetencijos gebėjimus, bei jų pasirengimą rūpintis verslumo kompetencijos ugdymosi galimybėmis bibliotekoje. Tai savianalizės klausimai, kurie labai informatyvūs, norint suprasti tikrąjį bibliotekos darbuotojų supratimą apie tiriamą problemą.

Gauta informacija buvo analizuojama ir atrinkta tik pati reikšmingiausia, labiausiai atspindinti asmens požiūrį į tiriamą problemą. Kategorijos, subkategorijos ir teiginiai surašyti lentelėje. Duomenų analizė pateikta po lentele.

4 lentelė. Bibliotekos darbuotojų supratimas apie verslumo kompetenciją

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai
1. Verslumo kompetencija	1. Mokėjimas uždirbti	1. „tai asmens gebėjimas gauti piniginę vertę“,
	Mokėti mąstyti	„ši kompetencija asocijuojasi su taktiškumu, užsispyrimu, „šaltu“ mąstymu, savimotyvacija“,
	Kurti pridėtinę vertę	„tai asmens gebėjimas tam tikroje srityje sukurti pridėtinę vertę“,
	Imlumas inovacijoms	„tai imlumas inovacijoms,
	Kūrybiškumas	kūrybiškumas, atkaklumas,
	Nešabloniškas mąstymas	atsakomybės jausmas, „nešabloninis mąstymas“,
	Kurti verslą	„verslumo kompetencija
	Gebėti priimti sprendimus	reikalinga organizuoti verslą,
	Rizika	priimti sprendimus ir prisiimti riziką“,
	Mokėti idėjas paversti	„tai asmens gebėjimai idėjas

<p>2. Gebėjimas panaudoti verslumo kompetenciją</p>	<p>veiksmais</p> <p>2. Savirealizacija</p> <p>Ryžtas</p> <p>Trūksta žinių</p> <p>Noras tobulėti Įgyvendinti tikslus</p> <p>Komunikacija</p> <p>Asmeniniai bruožai</p>	<p><i>paversti veiksmais. “</i></p> <p><i>2. „save vertinu vidutiniškai, nes stengiuosi realizuoti save ir sėkmingai valdyti savo gyvenimą ir darbo veiklą“, „turiu, kai kurių gebėjimų, tik trūksta ryžto įgyvendinti savo idėjas“, „esu kūrybingas, galiu vadovauti kitiems, bet dar daug ko reikėtų išmokti,“ „turiu keletą verslumo kompetencijos gebėjimų, nes esu atsidavusi savo darbui, turiu nuomonę, nuolat stengiuos tobulėti, siekiu užsibrėžtų tikslų, galiu laisvai bendrauti“, „apie tai negalvojau, bet jeigu tektų tiesiogiai susidurti su verslumu, manau, kad susidoročiau“, „tam man trūksta žinių, bet esu atkakli, sumani, ryžtinga, stengiuosi nuolat puoselėti naujas idėjas“</i></p>
<p>3. Žinios</p>	<p>3. Universalios žinios Administravimo žinios</p> <p>Teorinės žinios</p>	<p><i>3. „yra reikalingos universalios žinios bei verslo žinios administravimo, ekonomikos srityje. Taip pat žinios inovacijose, mokesčių sistemoje, tarptautiniuose santykiuose“, „reikalingos tiek teorinės, tiek ir praktinės žinios. Reikia žinoti</i></p>

<p>4. Pasirengimas, įgūdžiai</p>	<p>Praktinės žinios</p> <p>Specialiosios dalykinės žinios</p> <p>Verslumo žinios</p> <p>4. Praktiniai įgūdžiai</p> <p>Universalūs įgūdžiai</p> <p>Teorinės žinios</p> <p>Verslumo žinios ir įgūdžiai</p>	<p><i>galiojančius įstatymus, standartus ir t.t. Svarbiausia – naujos idėjos ir darbštumas“,</i></p> <p><i>„visos praktinės ir teorinės žinios, įgytos, siekiant įgauti kompetenciją atitinkamoje srityje verslumui vystyti“,</i></p> <p><i>„reikia bendrųjų ir specialiųjų gebėjimų ir žinių, kurių galima įgyti bendrai mokantis arba specializuojantis“,</i></p> <p><i>„įvairiausios – situacijų planavimo, analizavimo, vadovavimo, vadybos, marketingo ir pan.“,</i></p> <p><i>„tai būtų žinios, susijusios su verslumu, arba patirtis, specializuojantis šioje srityje“</i></p> <p><i>4. „vertinu save vidutiniškai, kadangi reikėtų daugiau praktinių įgūdžių“,</i></p> <p><i>„kol kas nesu pasirengusi, nes dar daug ko reikėtų išmokti“,</i></p> <p><i>„kol kas esu nepasirengusi, bet dar ne vėlu“,</i></p> <p><i>„kad ir kokios žinios yra įgytos – praktinės ar teorinės – tiek aš, tiek ir kiti asmenys turi būti pasirengę kelti savo kompetencijos lygį, t.y. ugdytis“</i></p> <p><i>„visko iš karto žinoti ir mokėti yra neįmanoma. Į save žiūriu gana kritiškai ir manau, kad verslumo žinių ir įgūdžių po</i></p>
----------------------------------	--	---

		<i>truputį daugėja. Tikiu, kad tai nenutrūkstamas procesas“, „nėra pasirengimo, bet norėčiau save išbandyti ir šioje srityje“</i>
--	--	---

Pirmuoju klausimu norėta išsiaiškinti, kaip bibliotekos darbuotojai suvokia verslumo kompetenciją. Kaip matyti iš lentelėje pateiktų teiginių, dalyviai turėjo dvejopą supratimą: vieni verslumo kompetenciją sieja su asmeniais ir dalykiniais gebėjimais, kiti verslumo kompetenciją supranta, kaip verslo ar pridėtinės vertės kūrimą tam tikrose srityse. Galima sakyti, kad visi dalyviai yra iš dalies teisūs, ypač tie, kurie, kaip šiuolaikiniai verslumo specialistai, verslumo kompetenciją įvardijo kaip naujų idėjų įgyvendinimą, kada reikalingi tokie asmeniniai gebėjimai kaip ryžtas, noras tobulėti, rizika. Todėl, galima manyti, jog bibliotekos darbuotojai nėra atitrūkę nuo šiuolaikinio pasaulio tendencijų ir suvokia verslumo kompetencijos reikšmę.

Antrasis klausimas skatino bibliotekos darbuotojus kritiškai įvertinti savo verslumo kompetencijos gebėjimus. Beveik visi dalyviai pasisakė, kad nepakankamai turi verslumo kompetencijos gebėjimų, o problema kyla dėl to, jog trūksta specialių žinių ir verslumui reikalingų įgūdžių. Visi dalyviai yra noriai nusiteikę ateityje užpildyti verslumo kompetencijos spragas, ir esant reikalui, taikytų tuos verslumo gebėjimus, kuriuos manantys, kad turi – tai būtų tobulėjimas, siekimas užsibrėžtų tikslų, atkaklumas.

Trečiasis klausimas skatino pamąstyti, kokių reikia žinių ir įgūdžių, norint ugdytis verslumo kompetenciją. Dalyviai pateikė gana daug ir įvairių verslumo kompetencijos gebėjimų ir įgūdžių. Galima pastebėti ir išskirti tokias ryškiausias pasisakymus, kaip bendros ir specialios asmens žinios apie verslumą, paremtos praktika ir teorija, naujovių žinojimu, vadybos įgūdžiais, patirtimi. Visi dalyvių pastebėjimai rodo, kad bibliotekos darbuotojai gana aiškiai suvokia, ko reikia verslumo kompetencijai ugdytis, ir, kad tam neužtenka bendrųjų asmens gebėjimų, manydami, kad būtina papildomai specializuotis šioje srityje.

Paskutiniu ju šios probleminės kategorijos klausimu norėta sužinoti, bibliotekos darbuotojų pasirengimą rūpintis verslumo kompetencijos ugdymosi galimybėmis bibliotekoje. Gautuose atsakymuose galima išvelgti gana liūdną padėtį bibliotekoje: dauguma darbuotojų vertina save skeptiškai ir tvirtina, esantys nepasirengę būti verslumo kompetencijos konsultantais savo lankytojams. Tai įrodo tokie pasakymai – „vertinu save vidutiniškai“, „kol kas esu nepasirengusi“, „nėra pasirengimo.“ Įdomu tai, kad kiti likusieji dalyviai, susiklosčius palankioms darbo aplinkybėms, norėtų įvaldyti verslumo kompetencijos įgūdžius netolimoje ateityje, kadangi mokytis, kaip jie patys teigia, niekada nėra vėlu. Toks perspektyvus bibliotekininkų požiūris leidžia manyti, jog

jie, neturėdami visų verslumo kompetencijos gebėjimų, bent jau mąsto versliai, ir vertina šį procesą kaip nuolatinį asmens tobulėjimą ir „*nenutrūkstamą procesą*“.

Išanalizavus pirmojo probleminio klausimo teiginius, galima teigti, kad:

- Bibliotekos darbuotojai turi dvejopą supratimą apie verslumo kompetenciją: vieni ją sieja su asmeniniais ir dalykiniais gebėjimais, kiti nurodė, jog tai – verslo ar pridėtinės vertės kūrimas tam tikrose srityse;
- Beveik visi tyrimo dalyviai turi nepakankamą verslumo kompetencijos gebėjimų bagažą: trūksta specialių žinių ir verslumui reikalingų įgūdžių;
- Norint ugdytis verslumo kompetenciją yra reikalingos bendros ir specialios žinios apie verslumą, paremtos teorija ir praktika, naujovių žinojimas, vadybos žinios ir patirtis;
- Dauguma bibliotekos darbuotojų nėra pasirengę būti verslumo kompetencijos ugdymosi konsultantais bibliotekoje.

2. Antrasis probleminis klausimas apima verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje. Šiame klausime išskirtos keturios kategorijos ir subkategorijos, pagal kurias tyrimo dalyviai turėjo pamąstyti ir įvertinti esamą situaciją bibliotekoje. Kategorijos, subkategorijos ir teiginiai pateikti lentelėje. Duomenų analizė atlikta po lentele.

5 lentelė. Verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės bibliotekoje

Kategorija	Subkategorijos	Teiginiai
1. Paslaugos	1. Literatūra Konferencijos Projektai Seminarai Susitikimai	1. „ <i>literatūra ir paskaitos</i> “, „ <i>rengiamos konferencijos ir susitikimai su vietos verslininkais</i> “, „ <i>projektai, skirti verslui – ūkininkams ir verslininkams</i> “, „ <i>projektai, susiję su verslumu</i> “, „ <i>seminarai</i> “, „ <i>susitikimai su vietos verslininkais</i> “.
2. Gebėjimai	2. Universalūs gebėjimai	2. „ <i>universalūs asmens gebėjimai ekonomikoje, inovacijose ir mokesčių sistemoje</i> “.

<p>3. Metodai</p> <p>Priemonės</p> <p>4. Darbuotojų verslumo kompetencija</p>	<p>Praktinės žinios Teorinės žinios Verslumo gebėjimai</p> <p>Verslo žinios Administracinės žinios</p> <p>3. Konferencijos</p> <p>Projektai</p> <p>Susitikimai Literatūra Kompiuteris</p> <p>4. Kompiuterinis raštingumas</p> <p>El. įgūdžiai</p> <p>Internetinių išteklių valdymas</p> <p>Informacinių technologijų žinios</p>	<p><i>„praktinės ir teorinės žinios verslumui vystyti“,</i> <i>„situacijų planavimo, analizavimo, marketingo ir pan.“</i> <i>„gebėjimai, susiję su verslumu, tai pat ir patirtis“,</i> <i>„vadovavimo ir vadybos“</i> <i>„verslo ir administracinės žinios“,</i></p> <p><i>3. „aktyvūs metodai, pvz. konferencijos“,</i> <i>„projektai“,</i> <i>„pagrindinis metodai – projektai“,</i> <i>„susitikimai“,</i> <i>„literatūra“,</i> <i>„mokymai kompiuterio pagalba“</i></p> <p><i>4. „kompiuterinio raštingumo mokymai – teorinės ir praktinės žinios“,</i> <i>„specialių žinių ir mokymų beveik neteikia, išskyrus kompiuterinio raštingumo mokymus“,</i> <i>„neugdo, tik moko naudotis kompiuteriu ir mokyti kitus“,</i> <i>„elektroninių įgūdžių mokymai“,</i> <i>„supažindinimas su internetiniais ištekliais“,</i> <i>„nelabai ugdo, trūksta žinių šioje srityje“</i></p>
---	---	---

Dalyvių buvo klausama, kokios bibliotekos paslaugos skatina ir ugdo lankytojų verslumo kompetenciją. Apklaustųjų pasisakymuose dominuoja aktyvios bibliotekos paslaugos, kaip: „paskaitos“, „konferencijos“, „susitikimai“ arba „projektai“. Biblioteka, organizuodama, tokią veiklą, leidžia manyti, jog pasirinko tinkamus skatinimo ir ugdymo metodus, tačiau trūksta paslaugų prieinamumo ir jų naujoviškumo, t.y. keletas dalyvių paminėjo, kad projektai apie verslą organizuojami tik dvejoms tikslinėms grupėms – ūkininkams ir verslininkams, tuo tarpu, kiti dalyviai nepaminėjo nieko, nors paslaugos turėtų būti prieinamos visoms bendruomenės grupėms. Kalbant apie paslaugų naujoviškumą, naujų technologijų taikymas ir kūrybiškas požiūris buvo visai nepaminėti tyrimo dalyvių, išskyrus vieną momentą, apie rengiamus susitikimus su vietos verslininkais, kadangi, ugdant verslumo kompetencijos lankytojų gebėjimus, yra reikalingi įkvepiantys ir motyvuojantys pavyzdžiai iš šalies su asmens praktikos ir patirties išteklių elementais.

Kitu klausimu buvo prašoma dalyvių nuomonės apie tai, kokius asmens verslumo kompetencijos gebėjimus ugdo biblioteka. Apklaustieji teigia, jog biblioteka ugdo universalius asmens gebėjimus, susijusius su verslumu, kurie padeda tvarkytis mokesčių ir ekonomikos sistemoje, naujovėse. Pagrindžiant tokią situaciją, respondentai pateikė dar keletą konkrečių verslumo kompetencijos gebėjimų: vadovavimo ir vadybos, patirtis, situacijų planavimo ir analizavimo, verslo ir administracinės žinios, kt. Išsakytos mintys leidžia teigti, kad biblioteka ugdo tikslingus asmens verslumo kompetencijos gebėjimus, kurie padeda asmenims kasdieniame jų gyvenime, tačiau nei vienas iš dalyvių nepaminėjo informacinio raštingumo ir naujų technologijų valdymo gebėjimų, kurie yra neatsiejami nuo verslumo kompetencijos ugdymo prasmės.

Toliau buvo prašoma pateikti savo nuomonę apie tai, kokius metodus ir priemones taiko biblioteka verslumo kompetencijos gebėjimams ugdyti. Atsakymuose galima išvelgti, jog biblioteka daugiausiai taiko aktyvius ugdymo metodus. Tai įrodo tokie įvardinti ir pasikartojantys metodai: „Projektai“, „Konferencijos“, „Susitikimai“, ir kt., tai pat mokymai kompiuterio pagalba, literatūra. Norint pasiekti efektyvaus ir veiksmingo verslumo kompetencijos ugdymosi kitose socialinėse aplinkose, išskyrus švietimą, yra tikslinga naudoti tik aktyvius mokymo metodus naujų technologijų pagalba, o biblioteka, kaip parodė dalyvių pasisakymai, to ir siekia, turėdama nors ir minimalius informacinių technologijų išteklius.

Paskutiniu ju šios probleminės kategorijos klausimu, ar biblioteka ugdo ir rūpinasi bibliotekininkų žiniomis ir gebėjimais ugdyti verslumo kompetenciją. Gauti atsakymai rodo, kad biblioteka neteikia jokių teorinių ar praktinių žinių savo darbuotojams, kurių pagalba bibliotekininkai gebėtų profesionaliai padėti asmenims ugdyti verslumo kompetenciją. Buvo paminėti tik vieni mokymai – tai informacinio raštingumo, kada bibliotekininkai yra apmokomi įvaldyti informacines

technologijas ir interneto išteklius, bei šias žinias perteikti vietos bendruomenei, kurios reikalingos asmens kasdieniame gyvenime ir ne tik. Bet, analizuojant verslumo kompetencijos sampratą, ji nesusideda tik iš informacinio raštingumo ir technologijų įvaldymo, yra ir kiti verslumo kompetencijos gebėjimai.

Apibendrinant galima teigti, jog:

- Bibliotekos darbuotojų nuomone, bibliotekoje dominuoja aktyvios, verslumo kompetencijai ugdytis padedančios paslaugos – paskaitos, konferencijos, seminarai ir susitikimai apie verslumą ir verslo kūrimą, tačiau jos prieinamos ne visoms tikslinėms grupėms;
- Pasak darbuotojų, biblioteka ugdo universalius verslumo kompetencijos gebėjimus, kurie padeda žmonėms jų kasdieniame gyvenime;
- Biblioteka daugiausiai taiko aktyvius verslumo kompetencijos ugdymosi metodus ir priemones;
- Biblioteka neteikia jokių mokymų savo darbuotojams, kad jie galėtų profesionaliai padėti vietos bendruomenei ugdytis verslumo kompetenciją. Yra organizuojami tik informacinio raštingumo ir technologijų valdymo mokymai.

3. Trečiasis probleminis klausimas – biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras. Jeigu antrajame klausime tyrimo dalyvių buvo prašoma pamąstyti apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje, tai šiame probleminiame klausime skatinama įvertinti, ar biblioteka yra pajėgi būti verslumo kompetencijos ugdymosi centru. Šį klausimą sudaro 5 kategorijos, kurios kartu su subkategorijomis ir teiginiais pateikti lentelėje. Analizė pateikta po lentele.

6 lentelė. Biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras

Kategorija	Subkategorijos	Teiginiai
1. Informacinė sklaida	1. Trūksta informacijos	<i>1. „nedaug teikia informacijos, nors turėtų būti pagrindine informacijos skleidimo vieta“, „galėtų teikti daugiau informacijos, taip plėstusi vartotojų tinklas“,</i>
	Atsilieka nuo šiuolaikinio gyvenimo tempo	<i>„atsilieka nuo dabartinio gyvenimo tempo, kadangi versle inovacijos nuolat keičiasi“,</i>
	Trūksta daugiau veiklos	<i>„reikalinga plėsti bibliotekos</i>

<p>2. Lankytojų poreikiai</p>	<p>galimybių</p> <p>Informacija talpinama internetinėse svetainėse</p> <p>Informacija teikiama pagal galimybes</p> <p>2. Mokymosi visą gyvenimą poreikiai</p> <p>Užsienio kalbų mokymas</p> <p>Kviečiama į bendras diskusijas</p> <p>Kompiuterio paslaugos Prieiga prie interneto</p> <p>Kompiuterinis raštingumas</p>	<p><i>veiklą verslumo srityje, kad galėtume teikti tokią informaciją“,</i></p> <p><i>„biblioteka visą naujausią informaciją teikia apie bendras paslaugas ir renginius savo internetinėje svetainėje ir socialiniame tinklalapyje www.facebook.com“,</i></p> <p><i>„teikia tiek, kiek yra galimybių</i></p> <p><i>2. „biblioteka tenkina mokymosi visą gyvenimą lankytojų poreikius – apie formalųjį ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą“,</i></p> <p><i>„bibliotekoje visiems norintiems yra sutelkta užsienio kalbų mokymosi bazė“,</i></p> <p><i>„biblioteka dažnai kviečia savo lankytojus bendrai diskusijai apie dabartinės bibliotekos naudą ir išmintį“,</i></p> <p><i>„teikia visiems lankytojams nemokamą prieigą prie interneto ir visas kompiuterio paslaugas“,</i></p> <p><i>„vykdo gyventojų skaitmeninio raštingumo mokymo politiką“,</i></p> <p><i>„biblioteka teikia visas reikalingas konsultacijas apie informacijos paiešką kompiuteriuose“</i></p>
-------------------------------	--	---

<p>3. Darbuotojų mokymai</p>	<p>Rekalingas finansinis stabilumas</p> <p>Trūksta motyvacijos</p> <p>Trūksta žinių</p> <p>Trūksta iniciatyvos</p> <p>Nėra mokymų</p> <p>Nėra inovatyvių darbuotojų</p>	<p>3. „turėtų atsirasti finansinis stabilumas bibliotekoje, tuomet būtų idėjų bei galimybių plėtoti darbuotojų verslumo kompetencijos žinias“,</p> <p>„darbuotojams trūksta motyvacijos imtis inovatyvių projektų bei kitos veiklos“,</p> <p>„vertinu teigiamai, tik trūksta motyvacijos ir žinių“</p> <p>„trūksta tikslingos iniciatyvos“,</p> <p>„nėra reikalingų mokymų“</p> <p>„trūksta inovatyvių darbuotojų“,</p>
<p>4. Bendravimas ir bendradarbiavimas</p>	<p>4. Bendradarbiavimas su verslininkais</p> <p>Konferencijos su verslininkais</p> <p>Susitikimai su verslininkais</p> <p>Bendravimas su miesto savivaldybe</p> <p>Projektai su verslininkais</p>	<p>4. „bendradarbiaujame su vietos verslininkais“,</p> <p>„kviečiame verslininkus dalyvauti bibliotekos rengiamose konferencijose, susitikimuose“,</p> <p>„stengėmės į biblioteką pakviesti sėkmingus verslininkus kaip pavyzdį jaunesiems verslo kartos atstovams“,</p> <p>„tai būtų verslininkai ir verslo įmonių atstovai“,</p> <p>„bendravime su savivaldybe ir vietos verslo atstovais“,</p> <p>„susitikimai, projektai su verslininkais“,</p>
<p>5. Nauja biblioteka</p>	<p>5. Specialioji literatūra</p> <p>Seminarai</p>	<p>5. „speciali literatūra, organizuojami seminarai, paskaitos“,</p>

	Informacija pagal poreikius	<i>„skatinti verslumą ir teikti informaciją apie tai pagal tikslinių grupių poreikius“</i> ,
	Paslaugų reklama	<i>„verslumo produkcijos reklama, atitinkami verslo srities įvykių anonsai (konferencijos, parodos ir pan.)“</i> ,
	Konsultacijos	<i>„konsultavimas, skatinimas, ruošimas“</i> ,
	Patrauklios paslaugos	<i>„patrauklesnis bibliotekos paslaugų pateikimas“</i> ,
	Poreikių tenkinimas	<i>„žmogaus poreikių tenkinimas bibliotekoje“</i> .

Renkant informaciją apie šį probleminį klausimą, respondentų buvo klausiama, ar biblioteka teikia informaciją žmonėms apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje, jeigu taip, tai kokiomis priemonėmis. Atsakymai rodė vieną pagrindinę poziciją, kad biblioteka nedaug teikia informacijos apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes jų institucijoje, kadangi, kaip įvardijo tyrimo dalyviai, trūksta verslumo kompetencijos ugdymosi paslaugų, apie kurias būtų galima informuoti vietos bendruomenę: *„atsilieka nuo dabartinio gyvenimo tempo, kadangi versle inovacijos nuolat keičiasi“*, *„reikalinga plėsti bibliotekos veiklą verslumo srityje, kad galėtume teikti tokią informaciją“*, *„teikia tiek, kiek yra galimybių“* ir pan. Tik viename atsakyme buvo įvardintos informacinės sklaidos priemonės, tai internetinės bibliotekos svetainės, kuriose aplamai talpinama naujausia bibliotekos veikla ir joje vykstantys renginiai.

Kitas klausimas skatino apklaustuosius pamąstyti, ar bibliotekos teikiamos verslumo kompetencijos ugdymosi paslaugos tenkina vartotojų poreikius, jeigu taip, tai buvo raginama pagrįsti. Daugumos pasisakymai rodo, jog biblioteka daugiausiai tenkina savo lankytojų poreikius informacinio raštingumo ir technologijų srityje: ne tik organizuoja mokymus, bet ir teikia visas reikalingas konsultacijas apie informacijos paiešką kompiuteryje. Kiti apklaustieji patvirtino, jog biblioteka propaguoja mokymosi visą gyvenimą idėją, t.y. teikia visą medžiagą vartotojams apie suaugusiųjų formalųjį ir neformalųjį švietimą, bei skatina lankytojus mokytis tam tikros užsienio kalbos bibliotekoje. Todėl galima daryti išvadą, kad biblioteka, kiek įmanoma pagal teikiamas jos paslaugas stengiasi atsižvelgti į lankytojų poreikius, ir organizuodama susitikimus su bibliotekos vartotojais, stengiasi apie tai pasikalbėti, ir keisti bibliotekos veiklą jų nurodyta paslaugų linkme.

Į klausimą, ar bibliotekos personalas turi pakankamai žinių ir įgūdžių, padedant lankytojams ugdytis verslumo kompetenciją, beveik visi dalyviai atsakė, jog trūksta motyvacijos ir žinių apie patį verslumą. Darbuotojai nemato jokios iniciatyvos ir finansinės paramos stiprinti reikalingus įgūdžius bei žinias, išmokti įvaldyti naujoves, ir visa tai perteikti vietos bendruomenei.

Ar biblioteka ieško papildomų komunikacinių šaltinių aktyviam bendravimui su verslo bendruomene ir jos atstovais? Interviu gauti atsakymai parodė, kad vienas svarbiausių aspektų – aktyvus bendravimas ir bendradarbiavimas su vietos verslininkais ar verslo įmonių atstovais: „*kviečiame verslininkus dalyvauti bibliotekos rengiamose konferencijose, susitikimuose*“, „*stengiamės į biblioteką pakviesti sėkmingus verslininkus kaip pavyzdį jaunesiems verslo kartos atstovams*“ ir pan. Vertinant šį procesą verslumo kompetencijos ugdymosi aspektu, biblioteka pasirenka tinkamus komunikacinius šaltinius aktyviam bendravimui su verslininkais ir jų bendruomene, kviesdama juos į susitikimus ar dalyvauti bendruose projektuose su suinteresuotomis tikslinėmis grupėmis. Tokia iniciatyva padeda lankytojams ugdytis verslumo kompetencijos gebėjimus ir ateityje siekti geresnės darbo pozicijos bei galimybę nuolat tobulinti savo įgūdžius, ar netgi tapti sėkmingais verslininkais.

Įdomu sužinoti, kokios *naujos* bibliotekos veiklos kryptys labiau skatintų žmones ugdytis verslumo kompetenciją bibliotekoje. Apklaustųjų nuomonės nurodo, jog biblioteka, pirmiausia, turėtų plėsti savo veiklos kryptis: specialių konsultacijų, seminarų pagalba patraukliau pateikti bibliotekos paslaugas ir, remiantis vartotojų poreikiais, tikslingai skleisti reklaminius anonsus apie bibliotekos galimybes ugdytis verslumo kompetenciją žmonėms ir aktualiausius įvykius verslumo ir verslo srityje.

Atlikus trečiojo probleminio klausimo analizę, galima teigti, kad:

- Biblioteka teikia nedaug informacijos visuomenei apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes joje;
- Biblioteka daugiausiai tenkina savo lankytojų poreikius, teikdama informacinio raštingumo ir naujų technologijų valdymo mokymus, bei propaguoja mokymosi visą gyvenimą idėją, suteikdama visą reikalingą informaciją apie suaugusiųjų švietimą;
- Bibliotekos personalas neturi pakankamai žinių ir įgūdžių padėti ugdytis žmonėms verslumo kompetencijos gebėjimus, taip pat jam trūksta motyvacijos ir finansinės paramos;
- Biblioteka ieško papildomų komunikacinių šaltinių aktyviam bendravimui ir bendradarbiavimui su verslininkais ir jų bendruomene, kviesdama juos į susitikimus, konferencijas ar dalyvauti bendruose projektuose su suinteresuotomis tikslinėmis grupėmis kaip galimybę prisidėti prie lankytojų verslumo kompetencijos gebėjimų ugdymosi;
- Konsultacijos, seminarai bei patrauklesnis bibliotekos paslaugų pateikimas, atsižvelgiant į lankytojų poreikius, bei verslumo kompetencijos ugdymosi galimybių reklama visuomenei labiau skatintų žmonės ugdytis verslumo kompetenciją bibliotekoje.

TYRIMO IŠVADOS

1. Bibliotekos darbuotojai supranta verslumo kompetencijos reikšmę, ir įvardija jos sampratą dvejomis kryptimis – tai individo asmeniniai ir dalykiniai gebėjimai, arba verslo ar pridėtinės vertės kūrimas tam tikrose srityse;
2. Vertinant verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje, joje dominuoja aktyvios, verslumo kompetencijai ugdytis padedančios paslaugos – paskaitos, konferencijos, seminarai ir susitikimai apie verslumą ir verslo kūrimą, tačiau jos prieinamos ne visoms tikslinėms grupėms. Pati biblioteka ugdo universalius verslumo kompetencijos gebėjimus, kurie padeda žmonėms jų kasdieniame gyvenime;
3. Biblioteka yra menkai pasirengusi būti verslumo kompetencijos ugdymosi centru, kadangi trūksta kompetentingų ir inovatyvių darbuotojų, vartotojų poreikius, atitinkančių ir gyventojų verslumą skatinančių patrauklesnių paslaugų, bei informacijos vietos bendruomenei apie tai, kaip būtų galima ugdytis verslumo kompetencijos gebėjimus bibliotekoje. Vienintelė iniciatyva, kuri sėkmingai veikia kaip verslumo kompetencijos ugdymosi sudedamoji dalis – tai gyventojų informacinis raštingumas ir naujų technologijų valdymas, bei sėkmingas bendravimas ir bendradarbiavimas su verslo atstovais ir jų bendruomene.

Tenka konstatuoti, kad bibliotekoje verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės labai menkos: darbuotojams trūksta žinių ir įgūdžių padėti žmonėms ugdytis, nėra patrauklių paslaugų ir naujų mokymosi metodų bei priemonių plėsti bibliotekos veiklos kryptis šioje srityje.

IŠVADOS

Apibendrinant verslumo ir verslumo kompetencijos ugdymo svarbą šių laikų asmenybei konkurencingoje ekonomikoje, galima sakyti, kad:

- verslumas yra variklis, kuris *vairuoja* daugelio šalių ekonomiką – tai dažnai individo asmeniniai ir dalykiniai gebėjimai: vaizduotė, kūrybinis mąstymas, rizika, iniciatyva, imlumas inovacijoms, intuicija, vadybos įgūdžiai;
- norint tapti sėkmingu žmogumi ir įprasminti savo vietą šiame pasaulyje reikalinga ugdyti verslumo kompetenciją – tai įgimtos ir įgytos žmogaus asmeninės savybės, kurios leidžia novatoriškai mąstyti ir veikti, nebijant rizikos;
- ES ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose verslumo samprata suprantama kaip žinios, gebėjimai, kūrybiškumas, kritinis mąstymas, inovatyvumas ir asmens gebėjimai aktyviai veikti visose gyvenimo situacijose;
- viena pagrindinių verslumo skatinimo priemonių yra verslumo ugdymas, kuriame labai svarbus aktyvus šeimos, mokyklos, bendruomenės, profesinės mokyklos ar universiteto, verslo įmonių bendradarbiavimas. Ugdymo tikslas yra orientuotas į bendrųjų gebėjimų ugdymą gyventi ir dirbti konkurencingoje, daugiakultūrinėje, demokratinėje visuomenėje;
- verslumo kompetencijos ugdymas betkurioje socialinėje aplinkoje dažniausiai vyksta neformalioju būdu, išskyrus švietimą, kuomet nėra konkurencijos, vertinimo ar reikalaujamo rezultato. Šiuo atveju, svarbus asmenybės noras savarankiškai pažinti save, kuomet kartu užpildomos formalaus švietimo spragos.

Išanalizavus viešąją biblioteką, kaip žmogaus tobulėjimo erdvę, galima teigti, jog:

- biblioteka – tai bendruomenės informacijos centras ar vietinės žinijos vartai, tai lygios piliečių teisės į informaciją ir garantuotos prieigos prie jos;
- visuomenei trūksta informacijos apie tai, ką galima veikti bibliotekose, naujų lankytojų skaičius vis silpnėja, o sumažintas bibliotekų finansavimas ir konservatyvus darbuotojų požiūris lemia šių dienų skaitytojų elgseną atsisakyti tradicinių bibliotekos paslaugų;
- šiandien viešoji biblioteka turi suvokti, jog norint pritraukti šių laikų lankytoją ar naują bendruomenę, jų poreikiai turi būti pagrindinė jėga, formuojanti bibliotekos paslaugas, jos aplinką, tuo pačiu kuriamas profesionalus ir kompetentingas įstaigos personalas – bibliotekininkai turi būti aktyvūs savo įstaigos šeiminkai, norintys ir galintys savo bibliotekos trūkumus paversti privalumais;
- šiuolaikinė biblioteka turi nuolat permąstyti savo teikiamas paslaugas bei kurti naujus savo vaidmenis, tenkinat jos lankytojų informacinius, edukacinius, socialinius ir kultūrinius poreikius.

- *ateities* biblioteka – tai biblioteka, naudojanti modernias informacines technologijas ir teikianti vartotojams ne tik tradicines paslaugas, bet naujus įgūdžius, taip reikalingus besikeičiančioje visuomenėje, kad jos lankytojai išliktų nuolat konkurencingi darbo rinkoje ir ne tik;

Ištirus verslumo kompetencijos ugdymo galimybes bibliotekoje, galima teigti, kad:

- bibliotekos darbuotojai supranta verslumo kompetencijos reikšmę, ir įvardija jos sampratą dvejomis kryptimis – individo asmeniniai ir dalykiniai gebėjimai, arba kaip verslo ar pridėtinės vertės kūrimas tam tikrose srityje;
- bibliotekoje dominuoja aktyvios, verslumo kompetenciją ugdančios paslaugos – tai paskaitos, konferencijos, seminarai ar susitikimai apie verslumą ir verslo kūrimą, tačiau jos prieinamos ne visoms tikslinėms grupėms. Pati biblioteka ugdo universalius verslumo kompetencijos gebėjimus, kurie padeda žmonėms jų kasdieniame gyvenime;
- biblioteka yra menkai pasirengusi būti verslumo kompetencijos ugdymosi centru, kadangi trūksta kompetetingų ir inovatyvių darbuotojų, vartotojų poreikius, atitinkančių ir gyventojų verslumą skatinančių patrauklesnių paslaugų, bei trūksta informacijos vietos bendruomei apie tai, kaip būtų galima ugdyti verslumo kompetencijos gebėjimus bibliotekoje. Vienintelė iniciatyva, kuri sėkmingai veikia kaip verslumo kompetencijos ugdymosi sudedamoji dalis – tai gyventojų informacinis raštingumas ir naujų technologijų valdymas, bei sėkmingas bendravimas ir bendradarbiavimas su verslo atstovais ir jų bendruomene.

REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į tyrimo metu gautus rezultatus ir pateiktas išvadas galimi tokie pasiūlymai:

- Labiau padėti ugdytis verslumo kompetencijos gebėjimus vietos gyventojams: rengti profesionalius ugdymo kursus, su specialia literatūra ir mokymais, remiantis aktyviais ugdymosi metodais ir naujausiomis technologijomis, kurie padėtų aktyviau veikti ir tobulėti ne tik kasdienėje, bet ir darbo ar laisvalaikio aplinkoje.
- Suteikti geresnį verslumą skatinančių paslaugų prieinamumą visoms tikslinėms grupėms, ypač jaunimui.
- Organizuoti profesionalius verslumo kompetencijos ugdymosi kursus bibliotekos darbuotojams, kad galėtų sėkmingai perduoti savo žinias ir įgūdžius bibliotekos lankytojams.
- Ieškoti daugiau bendravimo ir bendrabiavimo šaltinių su verslo atstovais ir jų bendruomene, ar kitomis nevyriausybinėmis organizacijomis, kurios sėkmingai vykdo verslumo kompetencijos skatinimo politiką.
- Skleisti informaciją ar reklaminius anonsus visuomenei, apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes bibliotekoje.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Dokumentai

1. *Bendrujų kompetencijų ir gyvenimo įgūdžių ugdymas // Integruojamosios ir prevencinės programos: priedas. – Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai: 2003* <<http://www.smm.lt/ugdymas/docs/Programos2003.pdf>> [žiūrėta 2013 01 15]
2. EK 2008 m. gegužės 8 d. komunikatas „*Dėl kūrybingumo ir inovacijų skatinimo švietimo ir mokymo srityje.* – Briuselis < <https://www.google.lt/#q=%C5%A1vietimas+ir+mokymas+2010>> [žiūrėta 2014 02 20]
3. *Europos bendrijų komisijos komunikatas tarybai, Europos parlamentui, europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui, įgyvendinant Bendrijos Lisabonos programą: verslumu pagrįsto mąstymo puoselėjimas ugant ir mokant.* – Briuselis, 2006 sausio 13 d. <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0033:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2014 02 09]
4. *Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas // Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui tema: „Veiksmų planas: Europos verslininkystės darbotvarkė“.* – Briuselis, 2004 rugsėjo 15 d. <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:074:0001:0006:LT:PDF>> [žiūrėta 2014 02 09]
5. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 18 d. rekomendacijos „*Dėl bendrujų visą gyvenimą trunkančių mokymosi gebėjimų*“. - <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2006-0262+0+DOC+XML+V0//LT>> [žiūrėta 2014 02 20]
6. *Europa 2020: Europos Parlamento strategija, 2012 m. rugsėjo 11 d., Nr. 2012/2045(INI).* - <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P7-TA-2012-0323+0+DOC+PDF+V0//LT>> [žiūrėta 2014 02 03]
7. *Lietuvos inovacijų 2010-2020 metų strategija.* - Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2008 m. spalio 1 d. Nr. 1047 < http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=365849&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2014 02 23]
8. „*Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymas*“, priimtas 2004 m. liepos 15 d. Nr. IX-2378 < <http://www3.lrs.lt>> [žiūrėta 2014 01 15]
9. Lietuvos Respublikos Kultūros Ministro 2010 m. rugpjūčio 20 d. Nr. IV „*Dėl pavyzdinių naudojimosi biblioteka taisyklių patvirtinimo*“. – Vilnius <

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=379858&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2014 02 27]

10. Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. IX-1187 „*Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos*“

11. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „*Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų*“ <

<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fti%2Fdocs%2Fstrategija2003->

[12.doc&ei=L1KJUZWKNYP4QTG2YC4Cg&usg=AFQjCNH4_ITdo6kjRIQuVzj68jzhKYGzIQ&sig2=UG97GMUp2DT2BtW4PvvrLQ&bvm=bv.46226182,bs.1,d.d2k](http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.smm.lt%2Fti%2Fdocs%2Fstrategija2003-12.doc&ei=L1KJUZWKNYP4QTG2YC4Cg&usg=AFQjCNH4_ITdo6kjRIQuVzj68jzhKYGzIQ&sig2=UG97GMUp2DT2BtW4PvvrLQ&bvm=bv.46226182,bs.1,d.d2k) [žiūrėta 2013 01 27]

4. Lietuvos Respublikos Seimo 2010 m. birželio 30 d. Nr. XI-997 nutarimas „*Dėl Lietuvos kultūros politikos kaitos gairių patvirtinimo*“ < <http://www.lrkmlt/index.php?3059131718> > [žiūrėta 2013 02 25]

13. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 birželio 2 d. įsakymas Nr. ISAK-835 „*Ekonominio raštingumo verslumo ugdymo strategija*“ <

<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=4D0188F1-4ECC-4FBA-B5B0-411F019AEE4D> > [žiūrėta 2013 01 23]

14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. rugsėjo 17 d. Nr.1454 nutarimas „*Dėl bibliotekų renovacijos ir modernizavimo 2003 – 2013 metų programos patvirtinimo*“

<http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=1841688&p_query=> [žiūrėta 2013 02 02]

15. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. Nr. 670 *Dėl Lisabonos strategijos įgyvendinimo ir koordinavimo Lietuvoje*“ <<http://www.inovacijos.lt/index.php?1562558249#lisabona> > [žiūrėta 2014 02 21]

16. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. birželio 21 d. Nr. 615 nutarimas „*Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2006 – 2008 metų programos patvirtinimo*“

<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=278867&p_query=&p_tr2=> [žiūrėta 2013 02 03]

17. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. balandžio 2 d. nutarimu Nr. 339 „*Dėl nacionalinės jaunimo verslumo ugdymo ir skatinimo 2008-2012 metų programos patvirtinimo*“

<<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=0DF92A8C-B96F-4F4B-9C2F-368BFB75CC40> > [žiūrėta 2014 01 24]

18. *Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtotės iki 2015 ilgalaikė strategija*. - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2002 m. birželio 12 d. <<http://www.ukmin.lt/web/lt/lietuvos-ukio-ekonomikos-pletros-strategija> > [žiūrėta 2014 02 21]

19. *Lisabonos strategija*: strateginės plėtros planas. – Europos Vadovų Taryba, 2000 m. kovo 23-24 d.

<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=4&ved=0CEEQFjAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mruni.eu%2F%2Fmokslo_darbai%2Fsms%2Farchyvas%2Fdnw.php%3Fid%3D257429&ei=VOZaU7GQEKr1ygPk5oDwCw&usg=AFQjCNEVEZZPaCGzuIrED_L6uUvgBIVwZQ&bvm=bv.65397613,d.bGQ> [žiūrėta 2014 02 04]

20. *Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo 2008-2010 metų programa.* - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2008 m. balandžio 2 d. nutarimas Nr. 1047

<http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CE0QFjAF&url=http%3A%2F%2Fec.europa.eu%2Fsocial%2FblobServlet%3FdocId%3D6251%26langId%3Dlt&ei=TewVU-XKIo2h7AbKpoGwCw&usg=AFQjCNHJW-zTdi_X1EDI3AoH7PqFJRIPqA&bvm=bv.62286460,d.bGE> [žiūrėta 2014 02 21]

zTdi_X1EDI3AoH7PqFJRIPqA&bvm=bv.62286460,d.bGE> [žiūrėta 2014 02 21]

21. *Verslumo skatinimo kontroliuojantysis fondas:* 2009 m. gruodžio 30 d. tarp Ūkio ministerijos, Finansų ministerijos ir UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ (INVEGA) buvo pasirašyta trišalė finansavimo sutartis

<http://www.invega.lt/site/files/failai/Veikla_reglamentuojantys_dokumentai/INVEGA_2014_2016_strateginis_planas.pdf> [žiūrėta 2014 02 23]

22. *Švietimas ir mokymas 2010.* – Briuselis, 2003 m. birželio mėn. <[http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com\(2005\)0548_/com_com\(2005\)0548_lt.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/com/com_com(2005)0548_/com_com(2005)0548_lt.pdf)> [žiūrėta 2014 02 14]

Specialioji literatūra

23. *Action plan // The European agenda for Entrepreneurship. Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions.* – 2005 <<http://europa.eu.int.com>> [žiūrėta 2013 03 17]

24. Adamonienė R., Šilingienė V. *Lietuvos kaimo gyventojų ypatumai // Management Theory and Studies For Rural Business and Infrastructure Development.* – Kaunas: Spalvų kraitė, 2008, Vol. 12 (1)

25. Adcroft A., Wills R., Dhaliwal S. *Missing the point? // Management education and entrepreneurship: Management Decision.* – 2004, Vol. 42/3/4

26. Antoncic B. Intrapreneurship: a comparative structural equation modeling study. *Industrial Management & Data Systems.* Vol. 107 (3), p. 309–325

27. Armonas M. 2006/1. Sampratos: kaip verslumas suprantamas skirtingų grupių // *Iš „Po skėčiu. Verslumas jaunimo organizacijose“.* - Nr. 64, p. 3-4, LiJot

28. Bass B. M. *Leadership: good, better, best // Organizational dynamics*. – 1985 <<http://jom.sagepub.com/content/16/4/693.refs>> [žiūrėta 2014 02 17]
29. Bateman M. *Business Cultures in Eastern and Central Europe*. Oxford: Butterworth-Heinemann, 1997
30. *Bendrieji gebėjimai // Moksliniai terminai*
<http://www.astro.ff.vu.lt/~viktoras/terminai/index.php?option=com_mokterm&term_id=24> [žiūrėta 2014 02 20]
31. *Bibliotekos pažangai 2008-2012: projektas*. <<http://www.bibliotekospazangai.lt/lt/apie-projekta>> [žiūrėta 2014 04 05]
32. Bitinas B. *Ugdymo filosofijos pagrindai*. - V. : VPU I-kla, 1996, p. 35
33. Bygrave, W., Minniti, M. The social dynamics of entrepreneurship // *Entrepreneurship Theory and Practice*. – 2000
34. Chigunta F. *Youth entrepreneurship: Meeting the key policy challenge* – 2002
<http://scholar.google.lt/scholar?q=CHIGUNTA,+F.+2002.+Youth+entrepreneurship:+Meeting+the+key+policy+challenges&hl=lt&as_sdt=0&as_vis=1&oi=scholart&sa=X&ei=ZFpfU8GjCOSP7Abd2oGQDw&ved=0CCsQgQMwAA> [žiūrėta 2014 02 11]
35. Curran J. Stanworth J. *Education and training for enterprise // Problems of classification, evaluation, policy and research: žurnalas*. – International Small Business Journal, Vol. 7, 2000
36. Dees J.G. 1998. *The meaning of „social entrepreneurship*. – 1998
<http://www.caseatduke.org/documents/dees_sedef.pdf> [žiūrėta 2014 02 08]
37. Čiburienė J., Guščinskienė J. 2009. Jaunimo verslumas: lyčių aspektas. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*. - Nr. 1 (14) <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2009~ISSN_1648-9098.N_1_14.PG_62-69/DS.002.0.01.ARTIC> [žiūrėta 2014 02 19]
38. Doyle C.S., *Information Literacy in an Information Society // A Concept for the Information Age*. – 1994
<http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/25/55/95.pdf> [žiūrėta 2013 01 18]
39. Donnelly D. H. *Building the learning library: where do we start? // In A. H. Bahr, Future teaching roles for academic librarians*. New York: Haworth Press, p. 39-75
40. Drucker P.F. *Innovation and Entrepreneurship // Harper & Row*. New York: 1985
<<http://druckersociety.at/repository/scientific/Pearl.pdf>> [žiūrėta 2014 03 05]
41. Dumčienė, A. *Kūrybingumo ugdymo aspektai*. - Kaunas: LKKA, 2001 <http://www.leidykla.eu/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/25/150-158.pdf> [žiūrėta 2014 02 27]

42. Eisenberg M. *Information Literacy: Essential Skills for the Information Age* // *DESIDOC Journal of Library & Information Technology*. - 2008, 28 (2), p. 39–47. <<http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServlet?accno=ED427780>> [žiūrėta 2013 04 17]
43. *Entrepreneurial learning: A Conceptual Framework*. - *Journal of Entreprising Culture*, 5(3). p. 222-248.
44. *Entrepreneurship Index*. – 2004 <<http://www.ebst.dk>> [žiūrėta 2013 03 28]
45. *European Commision. Green paper – Entrepreneurship in Europe*: knyga. Brussels: Com 27 final, 2003 <<http://www.esc.eu.int>> [žiūrėta 2014 01 11]
46. *Europos komisija // Verslumo ugdymo pozicijos tvirtėja*: ataskaita. - 2012 m. balandžio 13 d. <http://ec.europa.eu/lietuva/ziniasklaidai/13042012_verslumo_ugdymas_lt.htm> [žiūrėta 2012 02 24]
47. *Europos skaitmeninė darbotvarkė // Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui*. KOM (2010) 245 <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LT:PDF>> [žiūrėta 2013 02 14]
48. Font P. *A city with a great library is great city*: article archive. - 2010. - <<http://www.ilovelibraries.org/articles/libraryshowcase/livingstonparish>> [žiūrėta 2014 02 03]
49. Freeman O., Watson R. *A research project of the Library Council of New South Wales in association with the Neville Freeman Agency*: straipsnių rinkinys. - 2009 <http://www.sl.nsw.gov.au/services/public_libraries/publications/docs/bookendsscenarios.pdf> [žiūrėta 2014 02 06]
50. Gautam V., Verma V. (1997). Corporate Entrepreneurship: Changing perspectives. *The Journal of Entrepreneurship*, Vol. 6, (2), p. 233-244 <www.gemconsortium.org/docs/download/2779> [žiūrėta 2014 02 17]
51. Gegieckienė L., Graikštienė, A. *Verslumas*. Vilnius: Ciklonas, 2009 <http://vddb.library.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:E.02~2013~D_20130625_195217-70002/DS.005.0.01.ETD> [žiūrėta 2014 02 25]
52. Glosienė A. *Kūrybiškumas ir socialinis kapitalas žinių visuomenėje*: idėjų žemėlapis. Vilnius, 2010, p. 89
53. Goulding A. *The rise, fall and rise of the British Public Library Building*. - UK: Loughborough University, 2009. – p. 5
54. Henderson J. *Bulding the Rural Economy With Hight – Growth Entrepreneurs* // *Federal Reserve Bank of Kansas City: Economic Review*. – 2002 <<http://ideas.repec.org/a/fip/fedker/y2002iqiip45-70nv.87no.3.html>> [žiūrėta 2014 02 11]

55. Henrekson M. Entrepreneurship: a weak link in the welfare state. *Industrial and Corporate Change*: Volume 14, 2005
 <https://www.google.lt/search?q=Henrekson+M.+Entrepreneurship%3A+a+weak+link+in+the+welfare+state.+Industrial+and+Corporate+Change%3A+Volume+14%2C+2005&rlz=1C1KMZB_enLT563LT563&oq=Henrekson+M.+Entrepreneurship%3A+a+weak+link+in+the+welfare+state.+Industrial+and+Corporate+Change%3A+Volume+14%2C+2005&aqs=chrome..69i57.4780j0j9&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8> [žiūrėta 2014 02 12]
56. Henry C., Hill F., Leitch. *Entrepreneurship education and training // Can entrepreneurship be taught?: mokymai*. Part I, Education + Training, 2005, Vol. 4, No. 3
57. *High Performance Visualization Solutions // Apie Europos mažųjų įmonių chartijos įgyvendinimą*: ataskaita. – 2005 <<http://europa.eu.int.com>> [žiūrėta 2014 02 04]
58. Hisrich R., Peters M. *Entrepreneurship: Starting, Developing and Managing a New Enterprise*. - Boston, Mass: Irwin, 1992
59. Informacija apie verslo pradžią – dar arčiau bendruomenės: straipsnis. – Versli Lietuva, 2012. <<http://www.verslilietuva.lt/lt/naujienos/versli-lietuva-naujienos/informacija-apie-verslo-pradzia-dar-arciu-bendruomenes/>> [žiūrėta 2014 02 05]
60. *Innovations for Digital Inclusion*. Gdanskas, 2011 m. spalio 6-7 d. <<http://www.innodig.eu/en/>> [žiūrėta 2013 02 14]
61. Jasinavičius R. *Nacionalinė darbdavių ugdymo programa*. - Vilnius: 2007 <https://www.google.lt/search?q=Jasnavi%C4%8Dius+R.+Nacionalin%C4%97+darbdavi%C5%B3+ugdymo+programa.+Vilnius%3A+2007&rlz=1C1KMZB_enLT563LT563&oq=Jasnavi%C4%8Dius+R.+Nacionalin%C4%97+darbdavi%C5%B3+ugdymo+programa.+Vilnius%3A+2007&aqs=chrome..69i57.6038j0j4&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8> [žiūrėta 2014 02 12]
62. Juodienė D. *Bibliotekos paslaugos*. Kauno apskrities viešosios bibliotekos tinklaraštis <www.blogas.kvb.lt> [2013 02 27]
30. *Kompetencija // Vikipedija: laisvoji enciklopedija*. - 2013 kovo d. <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Kompetencija>> [žiūrėta 2013 02 14]
63. Kirby D.A. *Entrepreneurship*. Maidenhead // *Mc Graw-Hill Education*. – 2000
64. Kučikas, A. Savivaldybių vaidmuo jaunimo politikos raidos perspektyvoje. Iš „Po skėčiu. Regioninė jaunimo politika“. Nr. 68 p. 2007. p. 3-5 LiJOT
65. Kuhlthau C., Caspari A., Maniotes L. *Guided Inquiry: Learning in the 21st Century*. - 2007, 188 p. ISBN-10 1591584353
 <<http://books.google.lt/books?id=z4RmUhkg71AC&dq=Guided+Inquiry:+Learning+in+the+21st+Cen>

- tury&printsec=frontcover&source=bn&hl=lt&ei=tBUmS5PYJc3z_Aaq76C6Cg&sa=X&oi=book_resu
 lt&ct=result&resnum=4&ved=0CB4Q6AEwAw#v=onepage&q=&f=false> [žiūrėta 2013 04 13]
66. Lapinienė L. *Lietuvos apskričių ir savivaldybių viešųjų bibliotekų personalo informacinių gebėjimų, poreikio ir galimybių juos kelti analizė*. - 2007, p. 3-63 <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326>> [žiūrėta 2013 02 03]
67. Lindstrom J, Shonrock D. D. *Faculty Librarian Collaboration to Achieve Integration of Information Literacy // Reference and User Service Quartely*. - 2006, 46 (1), p.18–23
68. Lydeka Z. *Ekonominių sistemų gyvavimo procesų teorinis modeliavimas*: habilitacinis darbas. Socialiniai mokslai. Ekonomika: Kaunas, 1999
69. Lydeka Z. Verslininkas, verslumas ir verslininkystė // *Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*.. - Kaunas: VDU, 1996, Nr. 2
70. Lydeka Z. *Verslumas ir verslininkystės sėkmė*: ekonomika. - (52). - p. 51-61
71. Maliušinaitė L., Šubaitė R. *Ar apsimoka skaityti bibliotekoje?* - 2005 <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326/articlepage/1/articleid/100>> [žiūrėta 2013 02 03]
72. Markevičius P. 2007. Žemės ūkio infrastruktūros verslininkų verslumo išorinės aplinkos veiksniai šiuolaikinės rinkos sąlygomis. *Vadybos mokslas ir studijos – kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*. – Nr. 4 (11), 2007 <<http://vadyba.asu.lt/19a/14.pdf>> [žiūrėta 2014 02 19]
73. Mikoliūnienė V. *Mokytojo kūrybiškumas ir ugdymo proceso atsinaujinimo galimybės // Pedagogika*. T. 2. 1991, p. 211 – 225.
74. Mitchell A. *Intrapreneurship; enabling postgraduate researchers to drive organisational innovation*. – 2007, p. 1–7 <<http://waset.org/publications/11469/intrapreneurship-as-a-unique-competitive-advantage>> [žiūrėta 2014 02 16]
75. North D., Smallbone, D. 2006. Developong Entrepreneurship and Enterprise in Europe's Peripheral Rural Areas: Some Issues Facing Policy – makers. *European Planning Studies*: Vol. 14, No. 1, 2006 <<http://sbaer.uca.edu/research/ICSB/2013/32.pdf>> [žiūrėta 2014 04 24]
76. OECD. *Entrepreneurship and Economic Development // The Empretec Showcase*. OECD: Geneva 2004 <http://www.unctad.org/en/docs/webiteteb20043_en.pdf> [žiūrėta 2014 03 10]
77. OECD. *SME and Entrepreneurship Out-look*. France: OECD Publishing, 2005 <http://www.camaras.org/publicado/europa/pdf/8505011E.pdf>> [žiūrėta 2014 02 20]
78. *Bibliotekos istorija // Plungės rajono savivaldybės viešoji biblioteka*: straipsnis. Plungė 2013 <<http://www.plunge.rvb.lt/lt/bibliotekos-istorija>> [žiūrėta 2013 03 07]
79. Petuchovaitė R. *Viešosios bibliotekos – pajėgios e. įgūdžių ugdymo programų dalyvės*. Vilnius, 2012 <<http://bukbibliotekininku.blogspot.com/2012/01/viesosios-bibliotekos-pajegios-eigudziu.html>> [žiūrėta 2014 02 26]

80. Petuchovaitė R. *Viešųjų bibliotekų bendruomenei plėtra // Sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksmų studija*. Vinius, 2004, p. 36-37
81. 58. Petuchovaitė R. *Viešosios bibliotekos – pajėgios e. įgūdžių ugdymo programų dalyvės*. Vilnius, 2012 <<http://bukbibliotekininku.blogspot.com/2012/01/viesosios-bibliotekos-pajegios-eigudziu.html>> [žiūrėta 2014 02 26]
82. Petuchovaitė R. *Viešųjų bibliotekų bendruomenei plėtra // Sėkmingos praktikos Lietuvoje ir tarptautinių veiksmų studija*. Vinius, 2004, p. 36-37
83. Programa „Horizontas 2020“ // *Siekdama skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą Komisija siūlo investuoti 80 mlrd. EUR į mokslinius tyrimus ir inovacija*: Europos komisijos pranešimas spaudai. - Briuselis, 2011 m. lapkričio 30 d. <http://europa.eu/rapid/press-release_IP-11-1475_lt.htm> [žiūrėta 2014 02 27]
84. PULMAN (Public Libraries Mobilising Advanced Networks). *Viešosios bibliotekos skaitmeninės eros sankryžose // ES projekto PULMAN Guidelines*: antrasis papildytas leidimas. - 2003 m., p. 5 <bibliotekos.utena-on.lt/download.php/fileid/4> [žiūrėta 2013 02 02]
85. Rubin, Richard E. *Foundations of Library and Information Science*. Neal-Schuman Publishers: New York, 2010 <http://translate.google.lt/translate?hl=lt&langpair=en|lt&u=http://en.wikipedia.org/wiki/Public_library> [žiūrėta 2013 03 03]
86. Rudžionienė J. *Paslaugų rinkodaros vystymas, paslaugos teikėjo bei paslaugos gavėjo tarpusavio ryšys kultūros įstaigoje*: staipsnių rinkinys. - 2010 <<http://www.lkdte.lt>> [žiūrėta 2013 02 21]
87. Sawaya J., et. Al. *Building library staff capacity to advocate successfully leads to sustainable libraries*. World library and Information Congress, 2009
88. Schumpeter J. *The Theory of Economic Development* // *Harvard University Press*. Cambridge: MA, 1934
89. Sharma M. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl kūrybiškumo ir verslumo. *Priemonės krizei įveikti (nuomonė savo iniciatyva) // Iš žurnalo „Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. — 2011, p. 45 <http://www.ku.lt/leidykla/files/2012/09/TILTAI-2012_3.pdf> [žiūrėta 2014 02 18]
90. *Skaitmeninė darbotvarkė // Europos komisija skelbia veiksmų planą Europos klestėjimui ir gerovei skatinti*. - 2010 m. gegužės 19 d. <http://ec.europa.eu/lietuva/news_hp/news/19052010_skaitmenine_darbotvarke_lt.htm> [žiūrėta 2013 02 05]
91. Strategijos „Europa 2020“ iniciatyvos // *Užimtumas, socialiniai reikalai ir įtrauktis*: Europos komisija <<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lt&catId=956>> [žiūrėta 2014 02 24]

92. Strazdienė G., Garalis A. *Verslumas: ugdymo programos ir jų efektyvumo raiška // Organizacijų vadyba: sisteminiai tyrimai*: 2006.38, ISSN 1392-1142 <<http://www.minfolit.lt/arch/5501/5651.pdf>> [žiūrėta 2013 02 09]
93. *Švietimo gairės // Lietuvos švietimo plėtotės strateginės nuostatos, 2003 – 2012 metai*: informacinis leidinys. 2002 m., Nr. 14 (149)
94. *Švietimo reformos // Švietimo studijos* – Vilnius: Solertija, 2000 <<http://www.smm.lt/web/lt/veikla/svietimo-istorija/svietimo-reforma-1990-2002-m>> [žiūrėta 2014 02 25]
95. *Švietimo problemos analizė // Kas yra gera mokykla?* Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija: 2012, Nr. 3 (67) ISSN 1822-4156 <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/2012%20SPA_Nr3_Kas%20yra%20gera%20mokykla.pdf> [žiūrėta 2013 03 06]
96. Šileika A., Gruževskis D., Pocius A. *Aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumas daro tinkoje // Darbo jėgos pasiūlos ir paklausos kontekste*: ataskaita. – Vilnius: darbo ir socialinių tyrimų institutas, 2004
97. *Šiuolaikinė akademinė biblioteka*: straipsnių rinkinys. VU biblioteka: 2010 Prieiga per internetą <http://vubiblioteka.wordpress.com>, 2010-12-15.
98. *The European agenda for Entrepreneurship // Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of the regions*: veiksmų planas. – 2005 <<http://europa.eu.int.com>> [žiūrėta 2013 03 17]
99. *The 25 Most Modern Libraries in the World*: straipsnių rinkinys. VU biblioteka: 2010 <<http://www.bestcollegesonline.com>> [žiūrėta 2013 03 29]
100. Tidikis R. *Socialinių mokslų tyrimų metodologija*: vadovėlis.-Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, 466 p.
101. *Transforming Access to Digital Europe in Public Libraries*: European e-Inclusion Congress. Briuselis, 2011 m. rugsėjo 6-7 d. <<http://www.ecei11.eu/>> [žiūrėta 2013 01 23]
102. Vaičiūnienė V, Gedvilienė G. *Informacinio raštingumo kompetencijos – universitetinių studijų kokybės prielaida // The Quality of Higher Education*. - 2006, 3, p. 123–140 <<http://www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=da7d2ea07bef4dfd8308b9a1091119dc>> [žiūrėta 2013 04 19]
103. Varnauskienė M. *Interneto skaityklos vartotojų poreikių tyrimai ir analizė: straipsnių rinkinys*. - 2006, p. <<http://bibliotekos.utena-on.lt/index.php/pageid/326/articlepage/1/articleid/245>> [žiūrėta 2013 02 03]
104. *Verslumas // Verslas.in: teorija praktiškai*. Vilnius, 2012, p. 1-2 <<http://www.verslas.in/terminas/verslumas/>> [žiūrėta 2013 01 16]

105. VšĮ „Lietuvos regioninių tyrimų institutas, VšĮ „Informacijos technologijų mokymo centras“ įgyvendino PHARE 2001 ESS „Profesinis rengimas siekiant ekonominės ir socialinės sanglaudos“ subsidijų programos projektą „Biblioteka – viešasis bendruomenės informacinis centras“.
< <http://www.lrti.lt/Biblioteka/>> [žiūrėta 2014 02 04]
106. *Writer Maya Angelou sings about her love of books.* - 29 October 2010
<http://www.necn.com/10/29/10/WriterMayaAngelousingsabouttherlove/landing_nation.html?&blockID=3&apID=d27af15b567d497fb618892a3e5b31db> [žiūrėta 2013 02 18]
107. 77 – osios IFLA konferencijos išpūdžiai // *Pasaulinis bibliotekininkystės ir informacijos kongresas* – Klaipėdos Valstybinė kolegija: 2012 m. rugpjūčio 13-18 d. <<http://www.kvk.lt/index.php/lt/tarptautiniai-ryiai/529-pasaulinis-bibliotekininkystes-ir-informacijos-kongresas>> [žiūrėta 2013 02 17]
108. Zaleskienė I., Žadeikaitė L. *Mokytojų požiūris į verslumo ugdymo prielaidas. Pedagogika.* - Nr. 89, p. 99-106, 2008 < <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2008/89/zalzd99-106.pdf>> [žiūrėta 2004 02 26]
109. Žibėnienė G. *Formaliojo mokymosi kompetencijų vertinimo Lietuvoje patirties apžvalga // Pedagogika: mokslo žurnalas.* – Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas, 2010, Nr. 99. ISSN 1392-0340 < <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2010/99/zib62-70.pdf>> [žiūrėta 2014 02 07]

Bučkutė B. Biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras / Verslumo edukologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovė pr. dr. R. Bieliauskienė. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinių technologijų fakultetas, 2014. – 92 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe teoriniu ir praktiniais aspektais išanalizuotos verslumo kompetencijos ugdymo galimybės bibliotekoje. Pirmoje darbo dalyje analizuojamas verslumo ir verslumo kompetencijos sampratos, aptariamos verslumo kompetencijos ugdymo galimybės įvairiose socialinėse aplinkose. Antroje dalyje nagrinėjama bibliotekos samprata, pateikiami bibliotekos veiklos bruožai, paskirtis, supažindinama su šiandienine veiklos situacija Lietuvos bibliotekose, nagrinėjamos verslumo kompetencijos ugdymo galimybės šioje socialinėje aplinkoje. Trečioje darbo dalyje analizuojama tyrimo metu gauta informacija: nagrinėjamos bibliotekos paslaugos ir verslumo kompetencijos ugdymo galimybės bibliotekos veikloje.

Pagrindiniai žodžiai: verslumas, verslumo kompetencija, biblioteka, galimybės, verslumo ugdymas, veikla, bruožai, socialinė aplinka.

Bučkutė B. Library as a Center of Excellence for Entrepreneurship / Master Thesis in Educology of Entrepreneurship. Supervisor Prof. Dr. R. Bieliauskienė. - Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technologies, 2014. – 92 p.

ANOTATION

The Master thesis deals with the theoretical and practical aspects of entrepreneurship competence development opportunities library. The first part analyzes the entrepreneurship and entrepreneurial excellence concept, discusses the entrepreneurial competence development opportunities in different social environments. The second part deals with the concept of the library, the Library activity features, purpose, knowledge of the situation in today's business. Lithuanian libraries are analyzed entrepreneurial competence development opportunities in the social environment. The third section analyzes the findings of the survey: covers library services, and entrepreneurial competence development opportunities libraries.

Key-words: entrepreneurship, entrepreneurial expertise, library, access, entrepreneurship education, business, features of the social environment.

Bučkutė B. Biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras / Verslumo edukologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovė pr. dr. R. Bieliauskienė. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinių technologijų fakultetas, 2014. – 92 p.

SANTRAUKA

Verslumo edukologijos magistro darbo tema yra aktuali. Per visą ekonomikos istoriją, verslumas tapo didžiausia varomoji ekonomikos jėga, ne tik, kuriant verslą, bet ir organizuojant bet kokią individo veiklą, neatsilikant nuo sparčiai besikeičiančio pasaulio ir inovacijų gausos. Todėl dauguma Europos šalių vis labiau skatina verslumo ugdymą įvairiose socialinėse aplinkose. Mūsų dienomis biblioteka taip pat stengiasi tapti viena iš alternatyvių įstaigų, skatinančių asmens verslumo kompetencijos ugdymą, prieinamą visai šalies bendruomenei. Spartėjanti globalizacija atveria naujus kelius jai technologiškai tobulėti ir priimti socialinius iššūkius; akivaizdu, jog nusistovėjusios bibliotekos paslaugos poreikis mažėja. Lietuvoje per pastaruosius dvidešimt metų viešosios bibliotekos labai pasikeitė, bet dėl skirtingų aplinkos veiksnių, kiekviena iš jų yra skirtingame transformacijos taške.

Pirmoji darbo dalis skirta verslumo ir verslumo kompetencijos sampratų, šių dienų rinkos ekonomikoje, analizei. Pateikiamos verslumo ir verslumo kompetencijos sąvokos, jų reikšmė ir svarba šalies konkurencingoje ekonomikoje. Analizuojamos verslumo kompetencijos ugdymo galimybės įvairiose socialinėse aplinkose, jų reikšmė žmogaus gyvenime.

Antroje darbo dalyje analizuojama viešoji biblioteka, kaip žmogaus tobulėjimo erdvė. Teoriniu aspektu, pateikta bibliotekos samprata, išskirti bruožai, savybės, jos paskirtis. Aptariama šiandienos situacija Lietuvos bibliotekose, jos veiklos galimybės.

Trečioje darbo dalyje tiriamos verslumo kompetencijos ugdymo galimybės bibliotekoje. Tyrimas parodė, kad biblioteka turi visas galimybes savo veikloje ir paslaugose ugdyti savo vartotojų verslumo kompetenciją. Biblioteka verslumo kompetenciją ugdo neformaliai, teikdama tradicines, skaitmenines ir viešosios erdvės paslaugas, atsižvelgdama į vartotojų poreikius- vieni iš svarbiausių - informacijos teikimas apie formalųjį ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą, taip pat organizuojami kompiuterinio raštingumo mokymai vietos gyventojam.

Bučkutė B. Library as a Center of Excellence for Entrepreneurship / Master Thesis in Educology of Entrepreneurship. Supervisor Prof. Dr. R. Bieliauskienė. - Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Social Technologies, 2014. – 92 p.

SUMMARY

The subject of Master Thesis in Educology of Entrepreneurship is considered as topical. Throughout economic history, entrepreneurship has become a major driver of the economy, not only in the development of business, but also in organizing any activities of the individual, keeping pace with the rapidly changing world of abundance and innovation. Therefore, most European countries are increasingly promoting entrepreneurship in different social environments. Nowadays, the library also tries to become one of the alternative institutions to promote individual entrepreneurship capacity building, accessible to the entire national community. Increasing globalization has opened up new avenues to improve its technology and make social challenges, it is clear that the well-established library services is decreasing. Lithuania over the past twenty years, public libraries have changed, but due to different environmental factors, each of them is at a different point in the transformation.

The first part is devoted to entrepreneurship and entrepreneurial excellence concepts of today's market economy, for analysis. Are entrepreneurial and entrepreneurial competence concept, meaning and importance of the country in a competitive economy. Analyzed entrepreneurial competence development opportunities in various social settings, their significance in human life. The second part analyzes the public library as a space for human development. Theoretical point of view, the concept of bibliotekos to distinguish traits, characteristics, its purpose. It discusses the situation in Lithuania today's libraries and its business opportunities.

The third part of the study of entrepreneurship education opportunities excellence library. The study showed that the library has all the potential in their work and develop their services users entrepreneurial excellence. Library entrepreneurial competence develops informally, providing traditional, digital and public space services, taking into account users' needs-some of the most important - providing information on formal and non-formal adult education, as well as computer courses and training to local residents.

Bučkutė B. Biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi centras / Verslumo edukologijos magistro baigiamasis darbas. Vadovė pr. dr. R. Bieliauskienė. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Socialinių technologijų fakultetas, 2014. – 92 p.:

dainora.buckute@gmail.com

2014-04-28

PRIEDAI

VERSLUMO KOMPETENCIJOS UGDYMO SI BIBLIOTEKOJE GALIMYBIŲ TYRIMAS

Pusiau standartizuotas interviu

Lytis:

Amžius:

Išsimokslinimas:

Užsiėmimas:

Probleminė sritis: bibliotekos darbuotojų supratimas apie verslumo kompetenciją.

1. Pagalvokite ir atsakykite, ką, Jūsų nuomone, reiškia verslumo kompetencija?
2. Pagal tai, kaip apibūdinote verslumo kompetenciją, įvertinkite savo verslumo kompetencijos gebėjimus.
3. Jūsų nuomone, kokios žinios ir įgūdžiai yra reikalingi, norint ugdytis verslumo kompetenciją?
4. Kaip vertinate savo pasirengimą rūpintis bibliotekos lankytojų verslumo kompetencijos ugdymusi? Pagrįskite

Probleminė sritis: verslumo kompetencijos ugdymosi galimybės bibliotekoje.

1. Jūsų nuomone, kokios bibliotekos paslaugos skatina ir ugdo žmonių verslumo kompetenciją?
2. Kaip manote, kokius asmens verslumo kompetencijos gebėjimus ugdo biblioteka?
3. Pagalvokite ir atsakykite, kokius metodus ir priemones taiko biblioteka verslumo kompetencijos gebėjimams ugdytis?
4. Kaip manote, ar biblioteka ugdo savo darbuotojų verslumo kompetenciją – stiprina jų verslumo žinias?

Probleminė sritis: biblioteka kaip verslumo kompetencijos ugdymosi institucija.

1. Pąmastykite ir atsakykite, ar biblioteka teikia informaciją žmonėms apie verslumo kompetencijos ugdymosi galimybes ir paslaugas bibliotekoje? Kaip ir kokiomis priemonėmis?
2. Kaip manote, ar bibliotekos teikiamos verslumo ugdymo paslaugos tenkina žmonių poreikius? Pagrįskite.
3. Pagalvokite, ar bibliotekos personalas turi pakankamai žinių ir įgūdžių, reikalingų ugdyti verslumo kompetenciją?
4. Kaip manote, ar biblioteka ieško papildomų komunikacinių šaltinių aktyviam bendravimui su verslo bendruomene ir jos atstovais?
5. Kokios *naujos* bibliotekos veiklos kryptys labiau skatintų žmones ugdytis verslumo kompetenciją bibliotekoje?